

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

AYRILIK KONULU TÜRKÜ
HİKÂYELERİNİN SERAMİK YÜZEYLERE
YANSIMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

HAZIRLAYAN

Doç. H. Serdar MUTLU

Türkan KAPLAN

MALATYA-2019

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

AYRILIK KONULU TÜRKÜ HİKÂYELERİNİN SERAMİK
YÜZEYLERE YANSIMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Türkan KAPLAN

DANIŞMAN

Doç. H. Serdar MUTLU

MALATYA 2019

KABUL VE ONAY

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

AYRILIK KONULU TÜRKÜ HİKÂYELERİNİN SERAMİK
YÜZEYLERE YANSIMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. H. Serdar MUTLU

HAZIRLAYAN
Türkan KAPLAN

Jürimiz 24.07.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda bu yüksek lisans tezini (oybirliği /oyçokluğu) ile başarılı bulunarak **Seramik Ana Sanat Dalında** yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvan Ad Soyadı imzası:

1.Doç. H. Serdar MUTLU (Danışman)

2. Dr. Öğr. Üyesi H. Fazıl ERCAN (Üye)

3. Dr. Öğr. Üyesi Harun KAYA (Üye)

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun .....
tarih ve .....sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof.Dr. Mehmet KUBAT
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ONUR SÖZÜ

“Doç. H.Serdar MUTLU’nun danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “Ayrılık Konulu Türkü Hikâyelerinin Seramik Yüzeyle Yansımaları” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün kaynakların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun bir biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.”

...../...../2019

Türkan KAPLAN

ÖNSÖZ

Her toplum, hayatını sürdürdüğü zaman içinde düşüncelerini, acılarını, mutluluklarını dile getirmek ya da duyurabilmek amacıyla farklı yollara başvurmuştur. Bu, kimi zaman yazılı kimi zaman sözlü belgeler olmakla birlikte, içerik bakımından sınırlandırılmayan türküler ve şarkılar toplumların kültürel birikimlerini yansıtmakta önemli rol oynamaktadır. Dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan toplumlarda olduğu gibi Türk toplumu tarihine sanatsal açıdan ışık tutan Türkü metinleri, Türk kültürü hakkında bizlere önemli bilgiler sunmaktadır. Türkülerin söyleniş biçimleri, aynı coğrafyada yaşayan insanlar tarafından farklı bölgelerde değişik enstrümanlarla ifade edilmektedirler.

Tarih, kültür ve müzikal anlamda üzerine birçok eser yazılan türkülerin, bu çalışmada görsellik boyutu ön plana çıkarılmaya çalışılmış ve ayrılık konulu türkü hikâyelerinin seramik yorumlamaları görsel ve estetik olarak zengin bir anlatım diline dönüştürülmüştür.

Anadolu toprakları, farklı uygarlıkların ve kültürlerin yaşadığı değerler açısından zengin çeşitlilik göstermektedir. Bu değerlerden biri olan türküler, farklı kültür ve coğrafyalarda yaşayan insanların ortak duygularını yansıtan özellikleri içinde barındırmaktadır. Bunlardan biri de ‘Ayrılık Konulu Türküler’dir. Bu araştırma kapsamında ele alınan ayrılık konulu türkü hikâyeleri incelenerek çağdaş seramik yöntemleri kullanılarak yüzeysel ve üç boyutlu yüzeylerde yorumlanmıştır.

Tezin başından itibaren her konuda yardımlarını desteklerini esirgemeyen tez danışmanım Doç. H. Serdar MUTLU’ya, seçilen konunun ilham kaynağı olan ve uygulama aşamasında fikirleriyle katkıda bulunan değerli eşim Kenan KAPLAN’a katkılarından dolayı teşekkür ederim.

ÖZET

KAPLAN, Türkan, Ayrılık Konulu Türkü Hikâyelerinin Seramik Yüzeyle Yansımaları, Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 2019

Türk kültürünün temel unsurlarından ve sözlü geleneğin vazgeçilmez icra ürünlerinden biri olan türküler, geçmişten günümüze Türklerin sosyal, kültürel ve dinî hayatının her aşamasında yer almıştır. Türk insanı çoğu zaman kendini ifade edemediği duygularını türkülerle anlatmıştır. Endişelerini türkü dizelerine aktarmış; sevincini, heyecanını, hüznünü, acısını türkülerle dile getirmiş ve söyleyemediği sırlarını türkülerle paylaşmıştır.

Türküler bazen bir ölüm ya da ayrılığın acısıyla yoğrularak ağıta dönüşmüş, bazen kadere boyun eğmenin sessizliğini bazen de zulme, haksızlığa, vefasızlığa, soysuzluğa ve saygısızlığa başkaldırının güçlü bir sesi olmuştur. Türkülerde insana dair özelliklerden; yiğitlik, aşk, heyecan ve gizem yanında doğadan toprak, ateş, su ve hava da konu olarak işlenmiştir. Mitoloji, edebiyat, tarih, felsefe, gelenek, görenek, hukuk, töre, renk, desen, güç, enerji ve sayamadığımız birçok konular türkülerdeki dizelerde yerini almıştır. Bu açıdan bakıldığında bulunduğu coğrafik özelliklerden dolayı Anadolu, çok zengin ve köklü bir türkü geleneğine sahip olduğu görülür.

Araştırmanın literatür taramasında seramik sanatında daha önce türkü hikâyeleri ile ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle özgün sayılabilecek bu çalışma kapsamında türkülerini seslendirilmek yerine, seramiğin plastik ve zengin anlatım dili ile yüzeylerde yorumlanması araştırılmıştır.

Ayrılık konulu hikâyeli türkülerde geçen karakterler için söylenmiş türkülerin ezgileri dinlenmiş ve her türküye uygun tasarımlar o döneme göre düşünülmüş ve uygulanmıştır. Çalışmalarda ahşap, tel vb. materyaller, sır altı dekoru, renkli ve renksiz sırlar ve dokular birlikte kullanılarak ortak bir dil oluşturması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkü, Ayrılık, Müzik ve Seramik,

ABSTRACT

KAPLAN, Türkan, The Reflections of Turkish Folk Song Separation Stories on Ceramic Surfaces, Master Thesis, Malatya, 2019

Folk songs, one of the basic elements of Turkish culture and one of the indispensable performance products of oral tradition, have taken place in every stage of the social, cultural and religious life of Turks from past to present. Most of the time, Turkish people expressed their inexpressible feelings through folk songs. They transferred their concerns to folk songs; they expressed joy, excitement, sadness, and pain and shared hidden secrets through folk songs.

Folk songs have sometimes turned into lament with the pain of death or separation. Sometimes the silence of obedience to fate has been a powerful voice of rebellion against cruelty, injustice, disloyalty, desolation, and disrespect. In folk songs, human characteristics, heroic deeds, love, excitement, and mystery, as well as nature, soil, fire, water, and air are mentioned. Mythology, literature, history, philosophy, tradition, custom, law, color, pattern, power, energy, and many other subjects that we cannot count have taken their place in the verses of folk songs. From this perspective, it is seen that Anatolia has a very rich and deeply rooted folk tradition due to its geographical features.

In the literature review of the study, no study on folk tales in ceramic art was found before. Therefore, instead of singing folk songs, the interpretation of ceramics on surfaces with plastic and rich expression language was investigated within the scope of this study which can be considered as original.

The songs with the theme of separation have been listened to and the designs of each song have been thought and applied according to that period. Wood, wire, underglaze decor, colored and colorless glazes and textures were used together to create a common language.

Keywords: Folk Songs, Separation, Music, and Ceramics,

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	ii
ONUR SÖZÜ	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TÜRKÜ	2
1.1. Türkü Kelimesinin Etimolojisi	2
1.2. Türkülerin Oluşumu.....	2
1.3. Türkülerin Konusu	3
1.4. Türkülerin Sazları	4
1.5. Türkülerin Birleştiriciliği	5

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKÜ HİKÂYELERİNİN OLUŞUMU VE GELİŞİMİ	7
2.1. Yaşanmış Olayların Ardından Söylenen Hikâyeli Türküler	7
2.2. Klasik Halk Hikâyelerinden Alınan Hikâyeli Türküler	8
2.3. Efsanelerden Alınan Hikâyeli Türküler	8
2.4. Hikâyeli Türkülerde Konu Olarak İşlenen İnsan Motifi.....	8
2.4.1. Hikâyeli Türkülerde Erkekler	9
2.4.2. Hikâyeli Türkülerde Kadınlar	9
2.4.3. Hikâyeli Türkülerde Çocuklar	9
2.5. Ayrılık Konulu Hikâyelerde Temalar	10
2.5.1. Evlilik.....	10
2.5.2. İnançlar	10
2.5.3. Törelere.....	11
2.5.4. Hayvanlar.....	11
2.5.5. Bitkiler	12

2.5.6. Eşyalar	13
2.5.7. Meslekler	13
2.5.8. Diğer Unsurlar	13

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TEZ AŞAMASINDA ELE ALINAN TÜRKÜLERİN HİKÂYELERİ	15
3.1. Sunam	15
3.2. Gelin Oldum Kara Belin Eline.....	16
3.3. Yüksek Yüksek Tepelere	17
3.4. Ah İstanbul Sen Bir Han Mısın?.....	18
3.5. Arda Boylarında.....	19
3.6. Ölmem mi?	20
3.7. Çarşambayı Sel Aldı	21
3.8. Hüma Kuşu	23
3.9. Cemal'im	23
3.10. Taşa Verdim Yanımı.....	25
3.11. Bağlamam Var Üç Telli.....	26
3.12. Sarı Yıldız.....	27
3.13. Akpınar Depremi Ağıtı	29
3.14. Taş Diye Belediğim	30
3.15. Fırat Kenarında Yüzen Kayıklar.....	31
3.16. Hastane Önünde İncir Ağacı.....	32
3.17. Aşağıdan Gelir Omuz Omuza.....	33
3.18. Kırmızı Gül Demet Demet.....	34

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SERAMİK TASARIMLAR VE UYGULAMALARI	36
4.1. Araştırma, Tasarım ve Uygulama Süreçleri	36
4.2. Çalışmaların Tasarım Süreci.....	36
4.2.1. Seramik Çalışmaların Üretim Aşamaları	41
4.2.2. Seramik Çalışmaların Biçimlendirme Teknikleri.....	41
4.2.2.1. Elle Şekillendirme Yöntemi.....	41
4.3.2. Plaka İle Şekillendirme Yöntemi	42
4.3.3. Döküm Yoluyla Şekillendirme Yöntemi	43

4.3.4. Şablonla Şekillendirme Yöntemi	45
4.3.5. Kil Ekleme Tekniği.....	45
4.3.6. Baskı Tekniği.....	46
4.3.7. Ajur Tekniği.....	47
4.3.8. Astarlama Tekniği.....	48
4.4. Seramik Çalışmaların İlk Pişirime Hazırlanması Boyama ve Sırlama Teknikleri	49
4.4.1. İlk Pişirim	49
4.4.2. Eskitme Tekniği.....	49
4.4.3. Fırça ile Dekorlama	50
4.4.4. Püskürtme Dekorlama.....	51
4.4.5. Sırlı Pişirim Ve Fırına Yerleştirme.....	52

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TEZ KAPSAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR	53
5.1. Çalışma 1	53
5.2. Çalışma 2	55
5.3. Çalışma 3	57
5.4. Çalışma 4	60
5.5. Çalışma 5	62
5.6. Çalışma 6	64
5.7. Çalışma 7	66
5.8. Çalışma 8	68
5.9. Çalışma 9	71
5.10. Çalışma 10	73
5.11. Çalışma 11	75
5.12. Çalışma 12	78
5.13. Çalışma 13	81
5.14. Çalışma 14	83
5.15. Çalışma 15	86
5.16. Çalışma 16	88
5.17. Çalışma 17	90
5.18. Çalışma 18	93

5.19. Çalışma 19	95
SONUÇ	97
KAYNAKÇA.....	99

ŞEKİLLER LİSTESİ

Görsel 1. Kadın müzikal oyuncular (Surname-i Vehbi, Osmanlı minyatürü. Topkapı Müzesi, http://www.muslimheritage.com/article/ottoman-music-therapy).....	4
Görsel 2 Ah İstanbul Sen Bir Hanlısın	37
Görsel. 3. Aktaş Diye Belediğim	37
Görsel.4 Yüksek Yüksek Tepelere	37
Görsel 5: Fırat Kenarında Yüzen Kayıklar	38
Görsel 6:Hüma Kuşu	38
Görsel 7: Bağlamam Var Üç Telli	38
Görsel 8: Çarşambayı Sel Aldı	39
Görsel 9: Yıldız.....	39
Görsel 10: Akpınar Depreminde Yakılan Ağıt	39
Görsel 11: Gelin Oldum Karabelin Eline	40
Görsel 12: Sunam.....	40
Görsel 13: Taşa Verdim Yanımı	40
Görsel 14: Elle Şekillendirme Yöntemi.....	42
Görsel 15: Plaka İle Şekillendirme Yöntemi	42
Görsel 16: Plaka ile Şekillendirme Yöntemi	43
Görsel 17: Kalıpla Şekillendirme Yöntemi.	44
Görsel 18: Şablon Şekillendirme Aşamaları.....	45
Görsel 19: Kil ekleyerek şekillendirme	46
Görsel 20: Baskı Tekniği Aşamaları.....	46
Görsel 21: Deri Sertliğine Gelen Beyaz Kilin Ajur Tekniği İle Şekillendirilmesi.....	47
Görsel 22: Şekillendirme İşlemi Biten Çalışma Üzerine Astar Atılması	48
Görsel 23:İlk Pişirimi Yapılmış Seramik Örnekleri	49
Görsel 24: Plaka ve Figüratif Çalışmalar Üzerine Dekorlama	50
Görsel 25: Fırça İle Dekorlama Tekniği	50
Görsel 26: Püskürtme Yöntemi İle Sırlama	51
Görsel 26: Sırlanan Ürünün Fırına Yerleştirme Aşaması.....	52
Görsel 27: Çalışma 1 ve detayları.....	53
Görsel 28: Çalışma 2 ve Detayları.....	55

Görsel 29: Çalışma 3 ve Detayları	57
Görsel 30: Çalışma 4 ve Detayları	60
Görsel 31: Çalışma 5 ve Detayları	62
Görsel 32: Çalışma 6 ve Detayları	64
Görsel 33: Çalışma 7 ve detayları	66
Görsel 34: Çalışma 8 ve detayları	68
Görsel 35: Çalışma 9 ve detayları	71
Görsel 36: Çalışma 10 ve Detayları	73
Görsel 37: Çalışma 11 ve Detayları	75
Görsel 38: Çalışma 12 ve detayları	78
Görsel 39: Çalışma 13 ve Detayları	81
Görsel 40: Çalışma 14 ve Detayları	83
Görsel 41: Çalışma 15 ve detayları	86
Görsel 42: Çalışma 16 ve Detayları	88
Görsel 43: Çalışma 17 ve detayları	90
Görsel 44: Çalışma 18 ve detayları	93
Görsel 45: Çalışma 19ve detayları	95

GİRİŞ

Türküler, insan yaşamının her alanında doğrudan yer alan tarihi, sosyolojik ve dinî değerleri içerisinde barındıran halk şiirleridir. Bölge ve yöre ayrımı gözetmeksizin türküler hakkında birçok eser ve makale yazılmış; türkü hikâyelerindeki olaylar bazen dizi, bazen de filmlerle anlatılmaya çalışılmıştır. Kopuz, cura, bağlama, kemençe, kaval, zurna vs. enstrümanlar eşliğinde farklı makamlarda söylenen türküler, “ Ayrılık Konulu Türkü Hikâyelerinin Seramik Yüzeylerde Yansımaları” adlı yüksek lisans tezinde bir çeşit sessiz ama plastik ve görsel bir anlatım diliyle ifade edilmiştir.

Literatür taraması ve türkü hikâyelerinin farklı kaynak kişilerden dinlenmesi ile elde edilen birikimler tasarımları yorumlamalarda esin kaynağı olmuştur.

Birinci ve ikinci bölümde türkünün kelime ve etimolojik anlamı ile Anadolu toplumunda türkülerin konularına göre kısa tanımlamaları yapılmıştır.

Üçüncü bölümde Anadolu'nun farklı bölgelerine ait olan ayrılık konulu türkülerden bazılarının hikâyesi ve türkülerin kendisi hakkında bilgiler verilmiştir.

Dördüncü bölümde ise, ayrılık konulu türkü hikâyelerinin seramik yüzeylerde yorumlanması, ele alınış süreçleri ve tasarımların uygulamaları yer almaktadır.

Sonuç bölümünde çalışma ile ilgili tartışma ve önerilere değinilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TÜRKÜ

“Türkü, kendine özgü çeşitli ezgilerle söylenen, anonim halk edebiyatı nazım biçimi ve türüdür (Uğurlu, 2009: 887). Halk edebiyatı nazım türleri anonim halk şiirleri ve âşık şiirleri olmak üzere ikiye ayrılır. Anonim halk şiirlerinin sahibi belli değildir. Bu bölümde türkü ve türkü kelimesinin etimolojik kökeni ile türkülerin oluşumu, türkülerde işlenen konular, türkülerin çalgıları ve toplum üzerindeki etkileri araştırılmıştır.

1.1. Türkü Kelimesinin Etimolojisi

"Türkçe söylenmiş şiir anlamına gelen "Türkü" nün "Türkî" sözünden geldiği görüşü ittifakla kabul edilmiş bir görüştür. Yani, "Türk" kelimesine Arapça "î" ilgi ekinin getirilmesiyle vücut bulmuştur. "Türk'e has" anlamına gelen bu söz halk ağzında "Türkü" şekline dönüşmüştür. "Türkü" muhtelif Türk boylarında farklı kelimelerle isimlendirilmiştir. Türküyü Azeri Türkleri "mahni", Başkurtlar "halk yırı", Kazaklar "Türki", "türkhalık anı", Kırgızlar "aydı mı?", Uygur Türkleri de "nahşa", "koça nahşisi" diye isimlendirmişlerdir." (Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü, 1991: 908).

1.2. Türkülerin Oluşumu

Türküler, her ne kadar farklı Türk topluluklarında ayrı ayrı kelimelerle telaffuz edilmişlerse de oluşumları itibariyle aynı temel üzerine inşa edildiklerini tahmin edilmektedir. Türküler, en eski şekli şaman kam, baksı ve ozan denilen büyücü şairlerin kopuz eşliğinde çaldıkları ve seslendirdikleri büyüleyici ezgilerdir. Genelde törenlerde ön plana çıkan bu kişilerin halk katında çok büyük önemi vardır. Bir müzik eşliğinde söylemiş oldukları bu şiirler ilk türküler olarak nitelendirilebilir (Tekin, 2012: 156).

Yaşadıkları devirde değişik adlarla anılan, insanların görevleri değişmemiştir. Kullandıkları müzik aletleri, kıyafetleri tabi ki değişikliğe uğramıştır. Ancak semadaki mabutlara kurban sunmak, ölümlerin ruhlarını yerin dibine göndermek, fenalıklar, hastalıklar ve ölümler gibi fena cinler tarafından gelen işleri önlemek gibi muhtelif vazifeler hep onlara aitti (Köprülü, 1989. 58).

Şamanların farklı bir devirdeki versiyonları olarak ortaya çıkan halk âşıkları (halk ozanları) da yaşadıkları dönemde çok önemli türkü üreticileri olarak dikkat çekmektedirler (And, 1970: 10).

Bunun yanında zamanla gezgin haline gelecek olan bu âşık ve ozanlar gittikleri köylerde, kasaba ve şehirlerde doğumdan ölüme insan yaşamını, doğa olaylarını, toplum ve insanlar arası ilişkileri nakış nakış işleyeceklerdir. Halkın dilinden düşmeyecek olan bu türküler zamanla değişime uğrasalar da bugüne ulaşabilmişlerdir. Türkülerin ilk anlamda üreticileri olan kamlar, şamanlar, ozanlar, âşıklar, ağıtçılar inkâr edilemeyecek gerçekliklerdir (Kaynar, 1996: 22-23).

Geçmiş çok eskiye dayanan günümüz âşıklık geleneği ilk dönemlerde eğitmek ve öğretmekle kazanılmamıştır. Ön koşul belirli bir ‘kam’ soyundan gelmektir. Böyle bir soydan gelen kadınlar da olabilirdi (Radloff, 1986: 221).

1.3. Türkülerin Konusu

Türk halk kültürü, halkın dil, kültür, duygu, düşünce ve beğeniyle oluşup yaşatılan, geçmişten günümüze gelmiş, toplum, insan ve doğa gerçeğiyle şekillenmiştir (Günay, 1999: 24).

İnsanın, ölüm karşısındaki veya canlı cansız varlığını kaybetme korku, telaş ve heyecanı anındaki üzüntülerini, feryatlarını, isyanlarını, talihsizliklerini düzenli düzensiz söz ve ezgilerle ifade eden türkülerdir" (Elçin, 1988: 9).

Türküler; halkın yaşayışını, gelenek ve göreneklerini, olaylar karşısındaki değer yargılarını konu alan Türk kültürünün, Türk müzik kültürünün en değerli hazinelerindendir <http://kutuphane.dogus.edu.tr>. (Erişim Tarihi: 03.06.2013).

Toplumun içinde barındırdığı evlilik âdetlerini, sevdalılarının çektiği dertleri, ölüm türkülerini, eşkiye eylemlerini, kahramanlıkları, yaşanan coğrafyayı (dağ, yayla, ova, ırmak, dere, tepe vb.) ahlâk kurallarını, töresini, örf, âdet ve geleneklerini, yüreğini, sevgisini, gönlünü, ağıtlarını, gözyaşlarını, garipliğini, saflığını, çilesini arzu ve isteklerini kısaca insanda var olan tüm ulvî duyguları anlatan türküler çok mühim bir değer taşımaktadır" (Akdoğan, 2003: 162).

Türkülerin özel bir alanını oluşturan ağıtlar, Anadolu Türkçesinde ağıt, bozlak, Azerbaycan dilindeki ağı, eş anlamlı ağla-, bozla- fiillerini vermiş olan bir köke çıkar; “yas” kelimesi de Arapça keder anlamına gelen yeis den gelir” “Tabiat afetleri,

yenilgiyle sonuçlanan büyük savaşların bıraktığı acılar, toplumca ya da birey olarak katlanılan yangın, kıtlık, hastalık kırgını; ayaklanmanın ezilmesi; ünlü kişilerin ölümü, gurbettekilerin sıra hasreti ve benzeri acıklı durumlar, anıları derin iz bırakan ve ağıtların doğmasına meydan veren olaylardır” (Esen, 1982: 10).

Yukarıda ele alınan konular incelendiğinde insanlar genellikle diğer türlere nazaran kendi ifadelerini, iç dünyasını türkülerle dökmüş, türkülerle konuşmuş, türkülerle dertleşmiş, türkülerle hasret gidermiş, türkülerle acılarını, sevinçlerini dile getirmiş, yârine selam uçurmuş ve yârinden türkülerle selâm almıştır. Dolayısıyla türküler kültürümüzde önemli bir iletişim aracı olmuştur. Bu yüzden, onlarda kullanılan her bir sözün kendine özgü derinliği ve anlamı bulunmaktadır "(Arnaut, 2009: 6).

1.4. Türkülerin Sazları

Türk halk müziğinde kullanılan sazların tamamı Orta Asya kaynaklıdır. Her ne kadar Türk halk müziğinde yabancı kaynaklı sazlar kullanılmışsa da zamanla ve coğrafi konumdan etkilenmek suretiyle sazlarda meydana gelen değişiklikler bu sonucu değiştirmez. Türk müziği çevre müzikleri etkilediği gibi onlardan da etkilenmiştir. Ancak, Türk müziğinin başat unsur olduğu da unutulmamalıdır. Türk sazları, çevresindeki kültürler arasında kabul görmüştür (Altaylardan Tuna'ya Türk Dünyasından Seçme Türkülerimiz, 2005: 12).

Görsel 1. Kadın müzikal oyuncular (Surname-i Vehbi, Osmanlı minyatürü. Topkapı Müzesi, <http://www.muslimheritage.com/article/ottoman-music-therapy>)

Bunların en başında ise Türk halk türkülerine eşlik eden en önemli çalgı aleti olan kopuz gelmektedir. Kopuzun Anadolu'daki devamı ise bağlama olmuştur. Kopuz Türk müzik kültüründe yer alan uzun saplı veya kısa saplı; mızrapla çalınan çalgıların atası olarak bilinir. Türklerin hemen hemen yaşadıkları her yerde var olan kopuz farklı ebatlarda ve farklı adlar altında çalınmaya devam etmektedir (Ekici, www.turkuler.com).

Diğer önemli bir çalgı ise kavaldır. Çeşitli kaynaklarda “ağız sazları” arasında anılan çalgı Orta Asya Türk uygarlıklarından itibaren bilinmektedir. Ülkemizde “çoban sazı” ya da “düdük” olarak tanınmıştır (Gürdal, 2010: 122).

Kaval türkülere nefesli olarak eşlik eden insanoğlunun ilk çalgılarından biridir. Bugün Anadolu insanı üzerinde apayrı bir yeri olan kaval, Türklerin yoğun olarak yaşadıkları veya hâkimiyet kurdukları coğrafyalarda türkülere eşlik eden vazgeçilmez bir müzik aleti olmuştur (Yılmaz, kavalist.tr.gg).

Türklerde ve Türk dünyasında vurmali çalgılar içinde Türk halk türkülerine eşlik eden en mühim sazlardan biri de “davul”dur. Türkler sahip oldukları binlerce yıllık geçmişlerinde, her zaman ve her yerde müzikle iç içe olmuşlardır. Çalgılarını yanlarında taşımışlar, acılarını, özlemlerini, sevinç ve coşkularını bu çalgılar eşliğinde dile getirmişlerdir. Ancak “davul” barındırdığı kimi simgesel değerler ve geniş kullanım alanı ile diğer çalgılardan farklı bir konumda olmuştur. Bu kullanım alanları ve uygulama şekilleri, Türk toplumunda davula verilen önemi göstermektedir (Vural, 2013: 2).

Bunların yanında tambur, dutar, çapraz flüt, bulaban, dombra topluluklarda en çok kullanılan sazlardan olmuştur (Koramati, 1999: 23).

1.5. Türkülerin Birleştiriciliği

Konuları itibariyle hem bireysel hem de toplumsal olan türküler, bazen doğrudan bireylerin yaşadığı aşk, sevdâ, ayrılık, gurbet, ölüm, hicran, vuslat ve fukaralık gibi konuları işlerken, diğer yandan pek çok türküde savaş, yangın, sel deprem, salgın hastalık başta olmak üzere her türlü toplumsal olayı konu edinerek toplumda ‘biz’ ve ‘bizim’ olma bilincini oluşturur (Çobanoğlu, 2010: 49).

Kınık'a göre ise; toplulukları ve kültürleri birbirinden ayıran unsurlar içerisinde şüphesiz önemli bir yere sahip olan türküler, yukarıda bahsettiğimiz gibi ait olduğu

toplum içerisinde barındırdığı toplumsal temalar sebebiyle birleştiricidir (Kınık, 2011:455-469).

Zor koşullarda söylenmiş bazı türküler çoğu zaman halkların güçlerini birleştirmelerini, el ele verip içinde bulunulan durumdan kurtulmalarını sağlamıştır (Güneş, 2011: 19).

Toplumun ortak duygu ve düşüncelere yönelmesini sağlayarak milli birliğin, milli bilincin oluşmasına ve gelişmesine hizmet eden halk ezgilerinin, türkülerin bu doğrultudaki etkisi tarihin birçok evresinde yaşanılarak tespit edilmiştir. Geçmiş binlerce yıl eskiye dayanan mehter müziği eşliğinde meydanlarda kazanılan zaferler malumdur. İki bin beş yüz yıllık bir geçmişi olan ve askeri alanda icra edilen bu müziğin halk ezgi dağarcığından çıkmış olduğu bilinmekte olup; sınır ve zaman tanımayan bir kültür ürünü olarak halkları, insanları birbirine bağlayabilmiştir (Memmedova, 2011: 93).

Bu nedenle Türk Halk Müziği halkın yurt ve insan sevgisini, kahramanlığını sağlam ve güzel karakterini, ince ve derin bir duygu ile ifade edebilen en değerli folklor unsuru olmuştur (Ataman, 2009: 59).

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKÜ HİKÂYELERİNİN OLUŞUMU VE GELİŞİMİ

Halk edebiyatının en zengin ürünlerinden biri olan türküler geçmişten günümüze halkımızın duygularına tercüman olmuştur. Her türkü bir sebep sonucu ortaya çıkmıştır. Türkülerin hikâyeleri zamanla bazı türkülerde unutulmuş, bazılarında ise hâlâ yaşamaktadır. Asıl önemli olan nazım yani türkü olduğu için, açıklama niteliğindeki nesir bölümünün yani hikâyenin aktarımı zaman zaman ihmal edilmiş ve unutulabilmiştir. Çalışmamızın bu bölümünde hikâyesi olan türkülerin içinde barındırdığı konular anlatılmıştır.

2.1. Yaşanmış Olayların Ardından Söylenen Hikâyeli Türküler

Hikayeli türküler, Türkiye'nin belli bir yöresinde çok uzun zamandan beri bilinen, belirli bir öyküsü bulunan, bu zaman içerisinde halk tarafından benimsenen ve çalınıp söylenen, ağızdan ağıza dolaşan; yöresel özellikler taşıyan, zaman içerisinde değişerek ya da gelişerek halka mal olan anonim nitelikteki halk ezgileridir (Çolak, www.ankarabarusu.org.tr: 102).

Literatür taramasında, yaşanmış olayların ardından söylenen hikayeli türkülere dair birçok farklı hikayelere rastlanılmıştır. Bu türkülerde konu olarak en yaygın başlıklar aşağıda verilmiştir.

İşlenen konulara göre yapılan bir tasnifte aşk, ayrılık, doğa, ölüm gibi temaları işleyen lirik türkülerden, yergi taşlama içerikli türkülerden ve konusunu tarihten alan kahramanlıkları işleyen türkülerden bahsedilmektedir (Vural, 1996: 716). Bu sınıflandırma bazı türkülerin birer anlatı oluşturdukları konusunda bizi bilgilendirmektedir. Konusuna göre sınıflandırılan türkülerde:

- a) Yiğitliğe: “Celal Oğlan” türküsü
- b) Kahramanlığa “Kiziroğlu” türküsü
- c) Aşka ve sevdaya “Zahidem” türküleri örnek verilebilir (Erkek, dergiler.ankara.edu.tr).

Türküleri, işlenen konularına göre tasniflendirme düşüncesi çok eskilere dayanmakla birlikte, bu düşünce ile alakalı bazı örnekler Müzikolog Mahmut Ragıp Gazimihal'in 1928'de basılan kitabında yer almaktadır (Gazimihal, 2006: 104-105).

2.2. Klasik Halk Hikâyelerinden Alınan Hikâyeli Türküler

Klasik halk hikâyeleri zaman seyri ve coğrafi mekân içinde efsane, masal, menkıbe, destan vb. kaynaklardan beslenen dinî, içtimaî olaylar potasında iç bünyelerindeki bağlarını koruyarak gelişmiş, değişmiş ve yayılmışlardır (Oğuz, ekitap.kulturtuizm.gov.tr.).

Bahsettiğimiz klasik hikâyelerden etkilenen şair ve ozanlar bu hikâyeler üzerine çeşitli şiir ve türküler yazabilmişlerdir. Bunlardan bazıları: Köroğlu, Kerem ile Aslı, Elif ile Mahmut klasik halk hikâyelerinden çıkma türkülerdendir (Şimşek, 2007: 41).

Bu hikâyelerden nesir ikinci planda olup süs mahiyetindedir. Asıl olayı bize anlatan, nakleden türküdür. Nesir kısmı halk türkülerimizde olduğu gibi türkünün iyi anlaşılabilmesi için bir açıklama veya giriş niteliğindedir. Bu bölüm kalıplaşmış olup belli bir anlatı geleneğine sahip değildir (Köse, 1997: 101).

2.3. Efsanelerden Alınan Hikâyeli Türküler

Halk içinde çok yaygın olan çeşitli efsaneler de bazı hikâyeli türkülerin oluşumuna zemin hazırlamıştır. Bazı hikâyeli türküler efsanede anlatılan hadiseye uygun olarak şiirleştirilmiş ve ezgi eşliğinde söylenmiştir. Hatta bazı hikâyeler, aslen hikâyeli bir türkünün genişletilip geliştirilmesinden meydana gelmiştir. Mesela Genç Osman Hikâyesi'nin Kayıkçı Kul Mustafa adlı bir yeniçeri şairinin Bağdat Seferi'ni anlatan bir türküsünden doğduğu bilinmektedir (Köprülü, 1930: 5).

2.4. Hikâyeli Türkülerde Konu Olarak İşlenen İnsan Motifi

Halk türküleri, insanın amaçlarını, duygularını diğer türlerde olmadığı şekliyle aktarır. Örneğin endişe ve korku ile ilgili durumları, somut olaylara bağlı kalarak; duyguları, düşünceleri ve aşkı, gerçeğe bağlı kalarak anlatırlar (Wannig- Özdemir, 1999: 52).

Ayrıca güncel ve doğrudan insan hayatının içinde olan türküler, çok zengin, tarihi, sosyolojik, psikolojik, kozmolojik, politik ve dini veriler taşımaktadır. Türküler, insan hayatının her alanında olabildiğinden her mevzu üzerinden türkü yakılabilmektedir (İvgin, 2011: 41).

Ayrılık konulu türkü hikâyelerinin işlendiği bu kısımda hikâyeli türkülerin kahramanları başroldeki kişilerden, etkinliği az olan kişilere sıralama yapılmış ve bu kişiler değerlendirilmiştir.

2.4.1. Hikâyeli Türkülerde Erkekler

Ayrılık konulu türkülerde karşımıza çıkan erkek, bazen gurbete çıkan ve engelleri aşması gereken kahramandır (Foucault, Gutman, Hutton, 1999: 2). Kahraman, önce ait olduğu sılayı terk eder. Amaç ise terk ettiği sevdiğine ulaşmaktır. Bu yol zorlu ve zahmetlerle doludur (Eliade, 1994: 31).

Yine hikâyeli türkülerde kadının gözünde sevdiği erkek umursamaz, duyarsız fakat yakışıklı, mert ve cesurdur. Bazen de yetim, garip ve sefil çobandır. Sonuç olarak türkülerde çeşitli konular bazen erkeğin bazen de kadınların dilinden terennüm etmektedir (Şimşek, 2013: 352).

2.4.2. Hikâyeli Türkülerde Kadınlar

Türkülerde kadın, genellikle aşkı ve sevgisiyle var olabilen, çoğu zaman sevdiğine kavuşamayan, gözyaşı döken ve sevdiğini bekleyen kişi olarak karşımıza çıkmaktadır (Mirzaoğlu, 2010: 128).

Ayrıca kadınlar türkülerde kimi zaman ana, kimi zaman eş, yâr, sevgili, can, canan, kimi zaman yaren, kimi zaman da bacı olmuştur. Yüklediğimiz anlam ne olursa olsun kadınlarımız halk türkü ve hikâyelerinde hep var olmuştur (Aydoğdu, 2011: 338).

2.4.3. Hikâyeli Türkülerde Çocuklar

Araştırma kapsamında incelenen türkü hikâyelerinde çocuklar; masuniyeti, sevgiyi, ilgiliyi ve geleceği simgelemektedir.

Doğumdan itibaren anneler tarafından çocuklarına söylenen ninniler, çocuğun uyumasının sağlanması ya da ağlamasının durması için sade bir dille ve hece ölçüsüne göre ezgili olarak söylenen şiiirlerdir (Kaymaz, 2011: 239).

Lirik türküler grubuna dâhil edilen ninniler, sadece annenin çocuğuna duyduğu sevginin ve şefkatin ifadesi değildir. Ninnilerde çocuktan beklentiler, çocuğunun ne olmasını istediği, anne yorgunluğu, babayı çocuğa şikâyet vb. konular da yer almaktadır (Vural, 2011: 407).

2.5. Ayrılık Konulu Hikâyelerde Temalar

2.5.1. Evlilik

Evlilik insanların yaşamları boyunca uyguladıkları ve geliştirdikleri sosyal ilkelerle yüklü bir kavramdır(www.folklor.org.tr).

Hikâyeli türkülerde özellikle evlilik konusu sıkça işlenmiştir. Evlilik bulunduğumuz coğrafyada kızın değil, çoğu kez ana ve babanın kararlarıyla şekillenir. Beşik kertmeliği, bunun en çarpıcı bir örneğidir. Çocuklar daha düşünmeyi, konuşmayı beceremezken gelecekteki konusunda aileler kararını vermiştir. Diğer yandan, ana ve babanın evliliğe engel olması, sevenleri zor durumda bırakmakta, türlü türlü yolları akla getirmektedir (oney.www.ses.org).

Görücü usulü ile evlenme, kaçarak evlenme, anlaşarak evlenme, beşik kertmesi ile evlenme vb. tek başına incelenmeyi gerektiren başlıca konulardır. Türkülere sıkça konu olan bu olaylar toplumun yapısını incelemek açısından oldukça önemlidir (Demir-Bakar, 2012: 122).

2.5.2. İnançlar

Hikayeli türkü metinlerinde inançla ilgili öğelere sıkça rastlanmaktadır. Metinlerde “Mevla, Hak, Allah, Huda” sözleriyle yaratıcıdan bahsederken “Hacı Bektaş, Mevlana, Birgi Dede, evliyalara ve ermişlerden de söz edilmektedir. Allah’a yalvarma, el açıp Mevla’ya yalvarma, dua etme, dilek dileme, Ya Rab gibi dualarla birlikte melek, huri, ecel, Azrail, cennet” gibi inanç unsurları da sıkça ifade edilmektedir. Cami, ezan, minare; seccade, namaz kılma, kuran okuma, cenaze namazı gibi daha çok İslam inancında dini görevlerin yerine getirildiği yerler ve ibadet

biçimlerinden bahsedilmektedir. Bazen de batıl inançlarla ilgili unsurları “muska, nazar, hocaya gitme, okutup üfleme, ziyaretler, dilek taşı” şeklinde ortaya çıkmaktadır (Güven, 2009: 98).

Türküler geçmişte olduğu gibi bugün de Anadolu insanımızın bir aynasıdır. İnançlar ait olduğu toplumun günlük yaşamına yön veren kabullenmelerdir. Somut varlıklar ile ilgili olanlar doğa olaylarını; soyut varlıklar ile ilgili olanlar ise insanlarımızın belleğinde oluşturduklarını içerir (Uzun, 2012: 7).

2.5.3. Törelere

Bir cemiyette kabul görmüş, yerleşmiş davranış ve yaşama biçimlerinin, kuralların, görenek ve geleneklerin, ortaklaşa alışkanlıkların, tutulan yolların tümüne töre denir. Geçmiş çok eskilere dayanan töre olayları, her ne kadar günümüzde fazla yaşanmasa da geçmişte töre ile yaşanan acı olayların hikâyeleri, ağıtları, türküleri ve şiirlere yansımaları günümüze kadar gelmiştir. Örneğin “Ölen kardeşin karısı ile evlenme,” geleneği geçmişte en çok rastlanılan zorlu durumlardan biridir. Çalışmamızda da " Ölmem mi?" türkü hikâyesi yukarıda örnek verilen konu içeriğini kapsamaktadır (Bulut, 2008: 66).

2.5.4. Hayvanlar

Türk destanları, hikâyeleri ve şiirlerinde hayvanlar önemli roller almışlardır. Türk mitolojisinde büyük öneme sahip olan hayvanların, türkülerde de sıkça kullanıldığı görülmektedir (Göher, 2010: 269). Bu başlıkta konu ile alakalı olarak birkaç unsurdan bahsedecek olursak:

Hikayeli türkülerde zikredilen hayvanların önemlilerinden biri şahindir. Şahin bir avcı ve yırtıcı kuştur. Yeni evlenen genç kız biraz alaylı bir tavırla “Şahin geldi kucağıma oturdu,” demektedir. Hâlbuki burada küçük çocukla evlendirilen kız, şahin benzetmesiyle hem küçümseme hem de alay ifade etmektedir. “Şahin pençelilerden” söz edilirken ise şahinin yırtıcı vasfından yararlanılmaktadır. Zor bir avı ancak şahinin alabileceği ve şahinin yükseklere yuva yaptığı dile getirilmektedir.

Hikayeli türkülerin en çok işlenmiş hayvanlardan bir diğeri de attır. Yakın zamanlara kadar at, halkımızın hayatında ve kültüründe çok geniş yer tutar, insanlara ve

özellikle Türk milletine yardımcı olan hayvanlar arasında atın ayrı bir yeri vardır. (Sağlam, 2010: 154). Atlar, Türkler için hem binek hayvanı hem de ekonomik hayatın olmazsa olmazlarından olmuştur. Derisinden, sütünden, kuyruk kıllarından yararlanmışlar ve hayatta iç içe oldukları atlar üzerine türküler yakmışlardır (Argaç, 2008: 102). Türkülerde bülbül motifi aşk, masumiyet, narinlik ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. "Bülbül-Gül" ikilemesinde bazen türkünün kahramanı kendisini bülbül, sevgiliyi de gül yerine koyar, çoğu metinlerde bülbül ve gül bir türlü buluşamazlar (Kurt, 2011: 4).

Türkülerde âşık olunan kadın genellikle kokusu, rengi, canlılığı nedeniyle gülle ifade edilir. Bülbül ise, gülün, sevgilinin etrafında pervane olan, kavuşamayan kişiyi anlatmak için kullanılır (Dönmez, Karaburun, 2013:1089).

Kültürümüzde, dolayısı ile türkülerimizde yer alan en önemli imgelerden biri olarak "turna" karşımıza çıkmaktadır. O, türkülerde, duygu aktarımında araç, haber götüren, haber getiren, dertleşilen turnalar vs. olarak karşımıza çıkmaktadır (Aytaş: w3.gazi.edu.tr).

2.5.5. Bitkiler

Halk hikâyelerinde çocuksuzluğun sona erdirilmesi hadisesinde bir sembol olarak zikredilen elma, yine bir halk hikâyesinden çıkma türküde aynı vasıfla zikredilmektedir. Çayırın çimenlerin, güllerin, lalelerin, sümbüllerin ve çiçeklerin (yaban gülleri, sarı, beyaz, pembe güller), hikâyeli türkülerde çiçek, çimen, lale, sümbül güzellik sembolü olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Eski Türklerde yer altından göğe üç âlemi birleştirdiğine inanılan 'kavak' Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir (Ergun, 2004: 216).

"Evlerinin önü kavak, susuz derelerde kavak mı biter, aşağı mahalleden yukarı mahalleye kavak yellenir," gibi ifadelerle hikâyeli türkülerde yer almaktadır. Aynı şekilde Türk kültüründe önemli bir yer tutan selvi ağacı da "Uzun selvi, güzel kız selvi dal gibi uzar," gibi tabirlerle birlikte kadın adı olarak da zikredilmektedir.

İnsanlar eskiden beri mutluluklarını, sükûnet ve aşklarını gül ile anlatmışlardır. Gül aşkın ifadesi bitkiler arasında en eski sembol olarak koruna- gelmiştir (Ziyadinova-Kaçmaz, 2006: 102).

2.5.6. Eşyalar

Hikâyeli türkülerde birçok anlamı ifade eden eşyalar unutulmuş birçok kültürel ögenin de taşıyıcılığını yapar. Bunların başında mendil gelir. Bugün yerini kâğıt mendillere bırakarak kültürel katmanıyla beraber unutulmaya yüz tutmuş bir eşya olan mendil, işlemesiyle, rengiyle, katlanmasıyla; hatta yere düşürülüş biçimiyle ifade ettiği anlamları türkülerde muhafaza etmektedir. Buna örnek olarak “Al Mendil sen de kalsın, Sakla koynunda kalsın” dizelerine baktığımızda renk, aşk ve ayrılık konuları işlenmiştir (Köksel: <http://sezgindoğan.files.wordpress.com>).

Genelde köy ve kasabada giyilen kıyafetler, mutfak aletleri vb. eşyalar türkülerin konusunu oluşturmuştur. Bunları örneklendirecek olursak “ferace” (yakasız, arkası bol üst giysisi) “poşu” (pamuktan yapılan başörtüsü) “yazma” (başörtüsü) “fes” (şapka yerine kullanılan çuhadan yapmış püsküllü silindir biçiminde başlık) “fistan ve entari” “cepken” (yakasız kısa üst giysisi) “şalvar” (bele ipe bağlanan geniş pantolon) vb. eşyalar türkülerde konu olmuştur (Zeybek, 2015: 122-135).

2.5.7. Meslekler

Meslek konusu türkülerde çok az işlenmiştir. Genellikle ekin kaldırırken, halı dokurken, kürek çekerken, el değirmeni ile bulgur çekerken, dibekte kahve döverken, pullukla çift sürerken işlenen türkülerle beraber; bunlardan çobanlık kırsal kesimde fakir delikanlının yapabileceği ilk iş olarak görülmektedir (Başgöz, 2008: 99).

Kimi meslek türkülerinde işin ritmi ile uyum içinde olma durumu vardır. Örneğin halı dokuyanların dokuma esnasında söyledikleri türküler buna örnektir. Toplu halde söylenen meslek türkülerinin yanı sıra bireysel yapılan işler içinde söylenen türküler de vardır. Bunlardan bazıları: helvacı, arabacı, boyacı, berber, kahveci, değirmenci, terzi vs. (Özbek, 1975: 430).

2.5.8. Diğer Unsurlar

Türkülerde birbirini seven genç kız ile delikanlı, çoğunlukla gizli gizli buluşup konuşurlar. Çünkü toplum sözlü ya da nişanlı olmayan ama birbirlerini seven oğlan ve kızın birlikte bulunmalarını doğru kabul etmez, hoş karşılamaz. Çünkü bu durum, toplumun gelenek ve inançlarına aykırıdır.

Hikâyeli türkülerde en çok kırmızı (al), sarı, beyaz ve yeşil renklerin tercih edildiği tespit edilmiştir. Bu renk birleşimi konargöçer yaylacı Türk boylarının kırlarda en sık karşılaştıkları çimenin yeşilini, çiçeklerin sarı, ak ve kırmızısını ne kadar içselleştirdiğini göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Göç: Hikâyeli türkülerde kişisel göçlerden ziyade özellikle savaşlar sebebiyle meydana gelen toplu göçler ve onun verdiği sıkıntılar dile getirilmektedir. Türkülerde “ Yunanistan’dan Türkiye’ye göç, savaş sebebiyle yapılan topyekûn halk göçü, savaş sebebiyle göç edenlerin geri dönüşü, Yörüklerin gizli göçü, aile göçü, göç kervanının yola dizilmesi” anlatılmaktadır. Yaylak ve kışlak hayatı devam ettiren Türklerde yaylaya çıkma merasimleri, içinde birçok kültürel unsuru barındırdığı gibi türkülerine de konu olmuştur (Kıvrak, 2010: 185).

Bu tür göçler sebebiyledir ki, Türkiye sahası türkülerinde ortak konulara ve benzer ezgi yapılarına Türkiye’nin her yerinde rastlanmaktadır. Türkiye’de homojen kültür yapısının oluşmasının en önemli etkilerinin başında bu göçler gelmektedir.

Coğrafi Unsur: Türkülerde yer alan coğrafi unsurlar da oldukça fazladır. Dağ, çöl, nehir ve çeşmenin baskın olduğu bu sert doğaya, türkülerimiz çayır çimenden, laleden, ezilip tabağa dizilen güllerden oluşan renkli ve bir nakış kurarak bu havayı yumuşatır (Esen, 1986: 82).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TEZ AŞAMASINDA ELE ALINAN TÜRKÜLERİN HİKÂYELERİ

"Ayrılık Konulu Türkü Hikâyelerinin Seramik Yüzeyle Yansımaları" adlı çalışmanın bu bölümünde farklı yörelerde söylenen türküler, hikâyeleri ile birlikte ele alınmıştır. Buna göre;

3.1. Sunam

Hikâyesi: Öykünün Suna'sı, Fahri Kayhan'ın eşidir. Fahri Bey, eşi Suna'yı çok sevmektedir. Sevmelerin dile getirilmesinin ayıplandığı dönemlerde bile Fahri Bey daima eşine olan sevdasını dile getirmiş ve Suna da, büyük bir aşkla Fahri Bey'e bağlanmıştır.

Hamam sefaları, o dönemlerde kadınların en büyük eğlencesidir. Kadınlar kararlaştırdıkları bir günde toplanıp hep birlikte hamama giderler. Kadınlar arasında Suna'nın yakın arkadaşı Neriman Hanım da vardır ve Suna'nın sırtındaki beni fark eder. Kıyafetlerinden varlığı anlaşılmayan bu beni Neriman Hanım, kocası Mustafa Bey'e anlatır. Aradan günler geçmiştir. Bir gün Fahri Bey, evlerinin civarındaki kahvehanede Mustafa Bey'le karşılaşır ve aralarında münakaşa başlar, karşılıklı küfürleşmeye kadar giden sözlerle Fahri Bey Mustafa Beyi tehdit eder, O da: "Sen benimle kavga edeceğine, karına sahip çık. Ben senin karının sırtındaki beni dahi bilirim" diye çıkışıverir.

Fahri Bey, duyduklarına inanamaz. Tek sevdiceği Suna'sının kendisine ihanet ettiği fikrine kapılır. Yabancı bir adam, eşinin sırtındaki beni nereden bilecektir! Eve geldiğinde, Suna'sı Fahri Bey'e kendini anlatır ve Fahri Beyi ikna eder. Ancak, Fahri Bey, Suna'sına kötü davranmaya başlar. Bir akşam yemekte sudan bir sebeple başlayan münakaşa sonrasında Fahri Bey alır ceketini kendini sokaklara atar. Sabaha karşı eve geldiğinde Suna'sının kendini astığını görür ve donakalır. Tek sevdiceği olan Suna başucunda bir mektup bırakmıştır. Son dizeleri şunlar olmuştur: "Kusura bakma beyim. Uzun zamandır kafadaki soru işaretlerinin sebebini bilmekteyim. Kendi adımları temizlemek için başka yol bulamadım. Şunu unutma ki, ben sana hiç ihanet etmedim.

Fahri Bey, sevgilisinin cansız bedenini ipten ayırır, yere yatırır. İçi yangın yeridir artık Fahri Bey'in. Sözü tükendiği yerde, kelimelerin küllerinden o meşhur türküyü yakmıştır: "(Kızılkaya, 2007)

Şafak söktü yine sunam uyanmaz
Hasret çeken gönül derde dayanmaz
Çağırırım sunam sesim duyulmaz
Uyan sunam uyan derin uykudan

Çektiğim gönül dilinden
Usandım gurbet elinden
Hiç kimse bilmez halimden
Uyan sunam uyan derin uykudan

Bunca diyar gezdim gözlerin için
Niye küstün bana el sözü için
Dilerim mevlamdan sızlasın için
Uyan sunam uyan derin uykudan

Çektiğim gönül dilinden
Usandım gurbet elinden
Hiç kimse bilmez halimden
Uyan sunam uyan derin uykudan (Kızılkaya, 2007)

3.2. Gelin Oldum Kara Belin Eline

Hikâyesi: Karabel, Sivas'ın Divriği ilçesine bağlı bir yerleşim yeridir. 70-80 yıl öncesine tarihlenen buraya ait bir öyküde: Bir ailenin 12 yaşlarında bir oğlu vardır. Yaşlı olan annesine ev işlerinde yardım etmek maksadı ile karşı köyden akrabasının kızını oğlana alınır. Fakat oğlan evli olduğundan habersiz, oyun çağındadır. Çevredekiler "Küçük bir çocuğun karısı" ya da Sen mi çocuğun kocası, yoksa "Çocuk mu senin kocan" diye gelinle alay ederler. Bu duruma çok içerlenen gelin

derdini kimse ile paylaşamaz ve içinde olduğu durumu yazgısı olarak kabullenmeye çalışır. Gelin oldum Karabel'in eline adlı türküyü, yaylada iken söylemiştir. Türkünün dışarı yayılması ise; Arapgir'de berberlik yapan Mustafa'nın birçok ortamda söylemesiyle olmuştur (Özerol, 2008: 23).

Gelin oldum Karabelin eline
Yedi bayram kına yakmam elime
Kurban olam çiğdem gibi geline
Yayladan gel suna gelin yayladan

Senin babam karşı köyün hocası
Çok peşime düştü genci kocası
Bana derler şu çocuğun kocası
Yayladan gel kömür gözlüm yayladan

Ocağa koyduğum dünkü suyudu
Çocuk geldi kucağımda uyudu
Baba bana yapacağın bu muydu
Yayladan gel kömür gözlüm yayladan (Şahin-Özerol, 2004: 477-478)

3.3. Yüksek Yüksek Tepelere

Hikâyesi: Malkara köylerinde anlatılan bu öykü bir kişinin dilinden yazıya geçirilmiş olmayıp çevrede herkes tarafından bilinen bir öyküdür. Anlatılanlara göre köylerin birinde Zeynep isimli çok güzel bir kız varmış. Zeynep 16 yaşında iken köylerindeki bir düğünde onu, uzak köylerden gelen Ali isimli genç görür ve çok beğenir. Ali köyüne döndüğünde Zeynep'i kendisine istemek için hemen görücü gönderir. İsteme merasiminde Zeynep Ali'ye verilir ve çok kısa bir zaman sonrada düğünleri olur. Ali Zeynep'i alır ve Aşırı köyüne gelin götürür. İki köy arasındaki mesafe üç gün üç gece çekmektedir. Çok uzak olması nedeniyle Zeynep tam 7 (yedi) yıl annesini babasını ve kardeşlerini göremez. Ailesine olan özlemi büyüüp dayanılmaz bir hal alınca; köyün büyük bir tepesinde bulunan evinin bahçesine çıkarak kendi köyüne doğru dönüp, için için kendi yaktığı bu türküyü mırıldanarak, sıla özlemini

gidermeye çalışmıştır. Zeynep'in bu özlemine pek aldırış etmeyen kocası, Zeynep'i harlamaya ve ona eziyet etmeye başlayınca; Zeynep dayanamaz ve hastalanıp yataklara düşer. Gün geçtikçe hastalığı artan Zeynep'in düzelmesi için köyden gelip gidenler annesinin ve babasının çağırılmasını isterler. Çare kalmadığını anlayan kocası, anne ve babasına haber vermek için yola düşer. Altı gün altı gecelik yolculuktan sonra bir akşamüstü Zeynep'in annesi ve babası köye gelirler. Kızlarını perişan halde yatakta türkü mırıldanırken bulurlar. Aynı türküyü anne ve babasına da mırıldanır. Çevredeki köy kadınları duygulanıp gözyaşı dökerler. Durum karşısında oldukça müteessir olan annesi ile Zeynep hasretini giderse de çok geç kalınmıştır. Zeynep'in ölümü ile sonuçlanan o günden bu güne bu türkü ayrılığın türküsü olarak söylenip durur (Özçelik, 2013: 75).

Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar
Aşrı aşrı memlekete kız vermesinler
Annesinin bir tanesini hor görmesinler
Uçan da kuşlara malum olsun
Ben annemi özlerim
Hem annemi hem babamı
Ben köyümü özlerim

Annemin yelkeni olsa açsa da gelse
Babamın bir atı olsa binse de gelse
Kardeşlerim yolları bilse de gelse
Uçan da kuşlara malum olsun
Ben annemi özlerim
Hem annemi hem babamı
Ben köyümü özlerim (THM Sözlü Eserler Antolojisi 2, 2006: 811).

3.4. Ah İstanbul Sen Bir Han Mısın?

Hikâyesi: Osmanlı devleti zamanında Kütahya'da görevli olan Ethem Paşa İstanbul'a bir görev için gitmiş ve uzun süre dönmemiştir. (Kimi rivayetlere göre bu süre yedi yıl olarak belirtilmiştir). Ethem Paşa'nın kültürlü eşi Esmâ Hanım bu şiiri

yazmış ve zamanla türkü haline gelmiştir. Kütahya türkülerinin ustası Hisarlı Ahmet kanalıyla yayılmıştır (Özçelik, 2013: 82).

Ah İstanbul beyim aman sen bir han mısın?
Varan yiğitleri de beyler aman yudan sen misin?
Gelinleri yarsız koyan bidanem sen misin?
Gidip de gelmeyen Beyler aman

Yâri ben neyleyim
Vakitsiz açılan da Beyler aman
Gülü ben neyleyim

A İstanbul beyim aman ıssız kalası
Taşına toprağına beyim aman güller dolası
O da bencileyin aman yarsız kalası
Gidip de gelmeyen Beyler aman

Yâri ben neyleyim
Vakitsiz açılan da Beyler aman
Gülü ben neyleyim (Özçelik, 2013: 81).

3.5. Arda Boylarında

Hikâyesi: Hikaye Tekirdağ'ın kayı köyünde geçmektedir. Köyde genç bir kız ve bu kızın bir sevgilisi vardır. Gencin ailesi kızını istemeye geldiklerinde kızın ailesi bu kızını vermeye razı olmadığı gibi; kızını aynı köyde başka bir gençle evlendirmeye karar verirler. Düğün gecesi gelip çatar ve kına gecesi geline kına yakılır. Bu evliliği istemeyen genç kız ertesi gün sabaha karşı herkes uykuda iken kendini denize atar. Rivayetlere göre geç kızın arkasından sevgilisinin de kendini öldürdüğü söylenmektedir (Pişiren, 2011).

Arda boylarında kırmızı erik
Halime'nin ardında on yedi belik
Ah annecim ah annecim yaktın ya beni

Bu genç yasta denizlere attın ya beni

Aliverin feracemi annecim diksin

O gıymatlı İsmail'e kendisi gitsin

Uyan uyan Recep'im senin olayım

Ardalar aldı ya nerde bulayım

Arda Boylarına ben kendim gittim

Dalgalar vurdukça can teslim ettim

Ah annecim ah annecim yaktın ya beni

Bu genç yasta denizlere attın ya beni (Pişiren, 2015).

3.6. Ölmem mi?

Hikâyesi: Türk toplumunda tarihi İslamiyet öncesine dayanan bir adet vardır. Buna göre, olurda bir gün eğer ağabey ölürse, onun hanımı küçük ya da büyük kardeş ile evlendirilir. Törelerin bir gereği olan bu adette her ne kadar zorlama olmadığı ifade edilse de, her iki taraf töreye karşı koyamadan sonucu kabullenir. Her ne kadar bu tür adetlerin azalmış olduğu ya da bittiği söylene de yaşamaya devam etmektedir. Ağabeyin çocuklarının babasız kalmaması için bu eski töre uygulanmaktadır.

1970-75'li yıllarda yeni yeni gelişmeye başlayan Urfa da Fahrettin adında evli ve üç çocuk babası bir adam, bir şirkette çalışmaktadır. Şantiyede şirketin arabası ile taş ve çakıl taşıyan Fahrettin bir patlama esnasında başına düşen taş sonucu, can verir. Aradan birkaç ay geçer ama babası torunlarına her baktığında Fahrettin'i hatırlar ve gözyaşlarını tutamaz. Bir gün yine için için ağladıktan sonra düşünür ve kendi kendine "oğlumu kaybettim; bari gelinimi kaybetmeyeyim; en iyisi Fahrettin'in hanımını küçük oğlumla evlendireyim nede olsa amca baba yarısıdır. Geline bu fikrini açıklar. Gidecek yeri olmadığı için ve töreninde gereğinin bu olduğunu düşünerek ses çıkaramaz. Sonra meseleyi küçük oğluna açıklar. Biraz okur-yazar olan oğlu babanın düşüncesine ve töreye karşı çıkar. Bu konuda kararlı olan babası, eş dost ve aile yakınlarını çağırarak nikahın kıyılmasını ister. Duruma çok içerlenen oğlan sırdaşı olan Arif'e derdini ağlayarak anlatır. Ozan ruhlu bir dost olan Arif, sazını da yanına alarak nikahın kıyıldığı eve gidip cemaatin toplandığı odaya girer. O sırada evlilik ile ilgili cemaate söz verilirken Arif de söz isteyerek sazını eline alır ve başlar "Ölmem mi?"

türküsünü söylemeye. Odadaki herkes büyük bir hüznün içinde bu içli türküyü dinler ve çoğu kendini tutamayarak ağlar. Durumdan çok etkilenen Fahrettin'in babası ayağa kalkarak cemaate hata yaptığını ve bu nikahın yapılmasından da vaz geçtiğini belirtir. Daha sonra oğlu da bir daha dönmek üzere Urfa'yı terk eder. (Güven, 2009: 412).

Bugün için mi verdin bu bedeni
Bu vicdan mı insanlık mı töre mi?
Ne zalim âdetimiz var ya Rabbim
Miras kavlettiler bana yengemi vah vah!
Fark eder mi ha yengemmiş ha bacım
Yatağında nasıl yatam kardaşım?
Ben gibi bahtı karalı var mıdır?
Töreymiş yengemi alacakmışım
Ölmem mi?
Beni taşlara vurun
Tabuta kanımı sürün
Aynı tabut içinde
Kardaşıma götürün

Bu cemaat eşim dostum gitmesin
İmam burada babam şahitlik etsin
Bacım dediğim yengemin yerine
Nikâhım mezar taşıma kıyılınsın (www.topragızbiz.com)

3.7. Çarşambayı Sel Aldı

Hikâyesi: Çarşamba ovası Abdal Deresi'nin kıyısında yoksul köylülerden biridir Ahmet. Kara sevdaya tutulmuş ve sevdası karşılık bulmuştur. Melek isimindeki sevdiği ile nişanlanıp, Ahmet ise; askere gitmiştir. Ancak ağa oğlu Mehmet Ali Melek'e göz koymuştur. Melek, Mehmet Ali'yi reddedince, ağanın oğlu ve adamları Melek'i dağa kaldırmıştır. Kötü haberi duyan Ahmet firar edip silahını alarak yollara düşer. Gece gündüz Melek'i ararken yağın yağmur ile Yeşilirmak taşmış ve Çarşamba göle dönmüştür. Sel, Canik dağlarından aşağı önüne kattığı her şeyi sürüklemiştir. Hayat

normale döndüğünde ahali, Abdal deresinin Yeşilirmak'a döküldüğü yerde toplanmıştır. Derenin nehre bağlandığı yerde kayanın üstünde iki kişinin cesedi görülür. Cesetler Melek ve Ahmet'e aittir. Rivayete göre bu büyük kaya yedi yerinden ayrıldı ve her bir yerden selvi boyunda su fışkırdı. Ahalinin ettiği dualar yıllardır can alan insanların acısını dile getiren dizelere dönüştü. "Çarşambayı Sel Aldı" türküsü de o acı hikayeden doğmuştur. Kayanın olduğu yere bir su değirmeni kurulmuş ve o yöre "Değirmen Başı" olarak anılmıştır. Ahşap değirmenin yedi taşı vardır. Yedi oluğuna su veren set üzerinden 7 defa su atmak uğur sayılmıştır. Bu gelenek 1570'lerde değirmenin yıkılmasına kadar sürmüştür (<http://www.turkudostlari.net>).

Çarşamba'yı Sel Aldı,
Bir Yar Sevdim El Aldı (Aman Aman)
Keşke Sevmez Olaydım,
Elim Koynumda Kaldı (Aman Aman)

Oy Ne İmiş Ne İmiş (Aman Aman)
Kaderim Böyle İmiş.
Gizli Sevda Çekmesi (Aman Aman)
Ateşten Gömlek İmiş.

Çarşamba Yazıları,
Körpedir Kuzuları (Aman Aman)
Allah Alnıma Yazmış,
Bu Kara Yazıları (Aman Aman)

A Dağlar Ulu Dağlar (Aman Aman)
Yârim Gurbette Ağlar.
Yâri Güzel Olanlar (Aman Aman)
Hem Ah Çeker Hem Ağlar (Öztelli,1972: 98).

3.8. Hüma Kuşu

Hikâyesi: Erzurum yöresine ait olan Hüma Kuşu adlı türküsünün diğer türkülerde de olduğu gibi bir hikayesi mevcuttur. Anlatılanlara göre memlekette seferberlik ilan edilir. Ülkedeki tüm gençler çağrılır. Erzurum ılıca nahiyesine bağlı Tikkir (Çığdemli) köyünde Mustafa ve Gülbahar'ın dillere destan aşklarını bilmeyen yoktur. İki genç muradına erer ve evlenirler. Ancak Mustafa askere alınır. Gülbahar'ın iki gözü iki çeşme fakat yapacak bir şey yoktur. Vatan savunmasıdır. Mustafa askere gittikten sonra, Gülbahar her sabah uyandığında bahçeye çıkar, yavuklusunun yoluna uzun uzun bakarak geleceği günü beklermiş. Gülbaharın bu durumu kaynanası ve kayınbabasını çok üzermiş. Hüma Kuşuna bir (cennet kuşu da denir. Çok yüksekten uçar ve bu uçuşu günlerce sürer. Bir haberci kuş gibidir. Mustafa'dan yıllarca haber gelmeyince, ev ahali artık umutlarını kesmek üzeredir. Kayınbabası gelinin her sabah yavuklusunun yolunu gözlemesine, uçan kuştan haber istemesine o kadar içerlenir ki bu ağıtı yakar. Mustafa'yı yüksekten uçan ve haberci bir kuş olan Hüma Kuşuna benzeterek başlar söylemeye. (<http://www.turkudostlari.net>).

3.9. Cemal'im

Hikâyesi: Bu türkü 50 yıldan fazla yaşayan ve 30 Kasım 1993 'te vefat eden Şerife tarafından kocası Cemal'e yakılmıştır. Ürgüp karlık köyünün etrafından ve varlıklı bir aileden olan Cemal kalleşlikle öldürülür. Eşi Şerif'e acılarını, yaktığı ağıtlarla hafifletmeye çalışır. Yetim kalan oğlu Mustafa ise birkaç yıl sonra hasat zamanı bir atın tepinmesi sonucu ölmüştür. Bu ağıt Şerife'nin ikinci kocası olan Hayrullah'ın sonraki yıllar Refik Başaran'a "Herkes bir türkü okudun ama bana okumadın "diye sitem etmesi üzerine plağa okunur, Cemal aynı zamanda Hayrullah'ın amcasıdır. Onun öldürüldüğü Şerife kadar Hayrullah'ı da çok etkilemiştir Şerife'nin bu türkü her çalındığında döktüğü gözyaşı, onu unutamamasını Hayrullah hep anlayışla karşılamıştır (Özçelik, 2013: 69).

Şen olasin Ürgüp dumanın gitmez
Kıratın acemi konağı tutmaz
Oğlun da çok küçük yerini tutmaz

Cemal'im Cemal'im algin Cemal'im
Al kanlar içinde kaldın Cemal'im

Ürgüp'ten de çıktığını görmüşler
Kıratının sekisinden bilmişler
Seni öldürmeye karar vermişler

Cemal'im Cemal'im algin Cemal'im
Al kanlar içinde kaldın Cemal'im

Cemal'in giydiği ketenden yilek
Al kana boyanmış don ile göynek
Sana nasip oldu ecelsiz ölmek

Cemal'im Cemal'im algin Cemal'im
Al kanlar içinde kaldın Cemal'im

Ürgüp'ten de çıktın kırat kişnedi
Üzengiler ayağını boşladı
Yağlı kurşun iliğine işledi

Cemal'im Cemal'im algin Cemal'im
Al kanlar içinde kaldın Cemal'im

Karlık ile başkadın pınar arası
Çok mu imiş Cemal'imın yarası
Ağlayıp geliyor garip anası

Cemal'im Cemal'im algin Cemal'im
Al kanlar içinde kaldın Cemal'im

Cemal'in giydiği kadife Şalvar
Dükkânın kilidi cebinde parlar
Oğlun da çok küçük beŐikte ağlar

Cemal'im Cemal'im alđın Cemal'im
Al kanlar içinde kaldın Cemal'im

Kıratın üstünde bir uzun yayla
Ne desem ağlasam kaderim böyle
Gidersen Ürgüp'e sen selam söyle

Cemal'im Cemal'im alđın Cemal'im
Al kanlar içinde kaldın Cemal'im

Kıratım başımda oturmuş ağlar
Cemal'a dayanmaz Şu karlı dağlar
Üzüm vermez oldu Karlıkta bağlar

Cemal'im Cemal'im alđın Cemal'im
Al kanlar içinde kaldın Cemal'im

Giden Cemal gelir mi de yerine
İçerimde yaram indi derine
Cemal düŐte kahpelerin Őerrine

Cemal'im Cemal'im alđın Cemal'im
Al kanlar içinde kaldın Cemal'im (Karadeniz, 2010: 563).

3.10. Taşa Verdim Yanımı

Hikâyesi: Bu türkünün hikayesi AŞık Ozan Kaplani'nin anlatımına göre; Erzincan'ın Esesi köyünde geçer. İnsanları çalışkan, bir o kadar da çile dolu bu köyün, yakışıklı bir delikanlısı ve Erzincan kültürünü tam anlamıyla yaşayan güzel bir kızı

vardır. Aynı köylü olmaları sebebiyle birbirlerini yakından tanıyan iki genç aşık olmuştur. İstenme safhasında kız tarafı biraz düşünse de kızlarının da gönlü olduğunu görünce razı olur ve kızı verirler. Yokluk yıllarında aileler gençlere çok güzel bir düğün tertip ederler. Güzel bir yuva kurarlar. Aradan zaman geçer, ne var ki büyük sevdıyla birleşen gençlerin bir türlü çocukları olmaz. Aralarında tatsızlıklar başlar. Yine tartışmaya girdikleri bir günde, gelin şeytana uyar ve kocasını öldürür. Fakat eşini öldürüldüğünü gizler ve kaza süsü verir. Gencin bu şüpheli ölümü yörede söylenir durur. Arkadaşını bu kadar erken ve böylesine talihsiz şekilde kara toprağa girmesine çok üzülen arkadaşlarından biri, sonu hazin biten bu sevdaya bir türkü yakar. Gencin oturduğu yayla yamacında dağa-taşa söylediği türkü bu türküdür. Kaplan A.(2019).

Taşa Verdim Yanımı
Toprak Emdi Kanımı (Oy Dağlar Oy Dağlar)
Azrail'e Can Vermezdim
Canan Aldı Canımı Oy Dağlar Oy Dağlar
Dağları Duman Aldı
Bülbülü Figan Aldı (Oy Dağlar Oy Dağlar)
Azrail'e Borçlu Kaldım
Bir Canım Var Yar Aldı (Oy Dağlar Oy Dağlar)
Elinde Altın Şamdan
Perdeyi Kaldır Camdan (Oy Dağlar Oy Dağlar)
Al Hançeri Vur Beni
Ben Usandım Bu Candan (Oy Dağlar Oy Dağlar) (Malkoç, 2006: 65).

3.11. Bağlamam Var Üç Telli

Hikâyesi: Yörük oğlunun birisi, Yörük kızına gönlünü kaptırır ve Yörük kızından aşkının karşılığını alamaz, bu konudan rahatsız olan Yörük kızı durumu annesine anlatınca, Yörük beyi, kızını diğer obalarda bulunan bir yakınının yanına gönderir. Zamanla sevdiği kızı oralarda göremeyen oğlan bu olayı yanlış anlar ve giden Yörük kızının arkasından türküler yakar(Candar,2015).

Bağlamam var üç telli imanım

Borcum var beş yüz elli
Borcum var beş yüz elli
Gittin ise yörük kızı gelmedin imanım

Kocaya da vardın besbelli
Kocaya da vardın besbelli
Amanın da imanım şalvar mal varlım
Yörük kızın Allah'ına yalvarın

Kesik başı kestane imanım
Gölgesi bastı üstüme
Kalkın da gidelim baskına imanım
Yörüğün kızının üstüne

Yörüğün kızının üstüne
Amanın da imanım şalvar mal varlım
Yörük kızın Allah'ına yalvarın (Karadeniz, 2010: 476)

3.12. Sarı Yıldız

Hikâyesi: Rivayete göre, Sivas ilinde bir kervancı Halep'ten mal getirir. Üç yıl kervancılar yurtlarından ayrılmışlardır. Kiminin yollarını ana babası kiminin ise çocukları gözlemektedir. İçlerinden en genci uzun boylu yağız delikanlı olan Veysel'dir. Halep'ten gelen kervan bir kış günü Sivas-Kayseri arasındaki yıkık bir hana kendilerini zor atarlar. Orada geceyi geçirirler, ancak Sivas çok yakındır ve hiçbir kervancıyı uyku tutmamıştır. Nişanlısı hep gözü önünde olan Veysel iki de bir yatağından kalkıp gün ışığı mı? diye bakar. Bu arada fırtına da dinmek bilmez. Gün ışımadan önce doğuya tam günün doğacağı yerde sabahyıldızı ışıldar. Sabahyıldızı görününce yollara çıkılır. Veysel ışılan yıldızı görünce telaşla bağırır "Sarı Yıldız, Mavi Yıldız " telaşla kervanları yüklerler. Kervancılar heyecanla yola düşerler. Sabaha Sivas'ta olacaklardır. Bir hayli yol alırlar. Fırtına bir dinip bir bastırıyor ama beklenen gün bir türlü doğmamıştır. Kimi dönmek istese de kimileri razı olmamıştır. Gide gide en sonun da "Kervankıran" dedikleri yere varırlar. Tam orada bir tipi başlar ve kervan tipide karlar

altında kalır. Bahar geldiğinde karlar erir ve bir yolcu bu kervanı görür. Yalnız beş yüz metre ileride atın dizginleri elinde boylu boyunca uzanmış birini daha görürler. Ve onları hiç kıpırdatmadan oldukları yere atları, katırları ile gömerler. Topluluktan ayrı olan ise Veysel'dir. Bu olay üstüne Anadolu insanları türlü türlü türküler yakmışlardır. "Kervankıran" dedikleri yer gibi o yıldızı da "Kervankıran Yıldızı" demişlerdir Meltem(Yıldız,2010)

Bir yıldız doğdu nur ile
Âlemi yaktı nar ile
Küsülüüm ben yar ile
Niye doğdun sarı yıldız mavi yıldız
Aman aman evler yıkan yıldız
Yıldız yıldız yıldız yıldız yıldız yıldız
Evler yıkan beller büken
Kanım döken kervan kıran
Dön dön dön dön dön yâre doğru dön
Gine bugün efkârlandım
İndim etrafi dolandım
Tatlı canımdan usandım
Dön dön dön dön dön yâre doğru dön

Sana kervan kıran derler
Bana dertli Kerem derler
Yâre ikrar veren derler

Niye doğdun sarı yıldız mavi yıldız
Aman aman evler yıkan yıldız
Yıldız yıldız yıldız yıldız yıldız yıldız
Evler yıkan beller büken
Kanım döken kervan kıran
Dön dön dön dön dön yâre doğru dön
Yavrum yatmış da uyanmaz

Küçüktür kahra dayanmaz

Ben ağlarım el inanmaz

Dön dön dön dön dön dön yâre doğru dön (Göğceli, 1953: 801)

3.13. Akpınar Depremi Ağıtı

Hikâyesi: Kırşehir'in Akpınar ilçesi Anadolu Selçuklu Devleti döneminde kurulmuş önemli yerleşim yerlerinden biridir. Kuruluşu hakkında ise farklı rivayetler vardır. 19 Mayıs 1938 yılında merkez üssü 6,7 ile Akpınar olan Kırşehir depremde ağır can ve mal kaybı olmuş.149 kişinin öldüğü depremde Akpınar'da ölenlerin sayısı 87'yi bulmuştur. Deprem öğle saatlerinde olduğu için genelde evde olanlar ölmüştür. Arama kurtarma çalışmaları günlerce sürmüştür. Bu ağıt bu olaydan sonra çevre halkının ağzından yakılarak sonrasında türküleştirilmiştir (www. akormerkezi.com).

On dokuz Nisan'da koptu zelzele

Başımıza gelenler sığmıyor dile

Yüce Kadir Mevla'm sen imdat eyle

Olan zelzeleyi gören ağlasın

Kayaları pambık gibi atıyor

Nice canlar cansız yerde yatıyor

Güç yetmiyor gözlerimiz bakıyor

Sabi sıbyan olup ölen ağlasın

Sel oldu akıyor gözümden yaşım

Duvarın altında kaldı gardaşım

Bir kimsem kalmadı yaran yoldaşım

Garibim halimi soran ağlasın

Zalim felek kırdı kanadım kolum

İnleyip duruyor biricik oğlum

Kollarımdan aldı şu kahpe ölüm

Körpe fidanları gören ağlasın

Sağ olan gelirmiş şu garip başa
Akpınar tutuştu yandı ataşa
Yaramızı sarsın hem Gazi Paşa
Onulmaz yaramı saran ağlasın
Bize yardım eyle Başvekil Bayar
Askeriye gelmiş ölüyü sayar
Topraktan çıkanı tabuta koyar
Salacaya koyup yuyan ağlasın

Karalar bağladı şu mahzun millet
Halimize ağlar Çakmak'la İsmet
Bu nasıl tecelli bu nasıl kısmet
Takdiri ilahi diyen ağlasın

Kader böyle imiş ne gelir elde
Eğlenip kalınmaz gayrı bu yerde
Başımıza gelen söylensin dilde
Destanı okuyup duyan ağlasın (<http://akpinarkirsehir.tr.gg>).

3.14. Ak Taş Diye Belediğim

Hikâyesi: Yüzyıllar önce Anadolu'nun bir yerinde bir Türk beyi sevdiği bir kız ile evlenmiştir. Yıllar geçmiş ama çocukları olmamıştır. Zamanla Türk boyu bu yüzden yas tutmuş. Beyin anası soyun devamı için onu; başka bir kızla evlenmesi için zorlamıştır. Ancak bey karısını çok sevmektedir. Karısı töreye razı olmuş ve beyine yakışacak en iyi kızı kendisi aramıştır. Bir zaman sonra Bey'in düğünü yapılmış, beyin eski karısı da üzüntüden dağlara çıkmıştır. Bir dereden geçerken uzunca bir ak taş bulmuş ve taşı bir kundağa sararak, tanrıya bu taşla can vermesi için dua etmiştir. Tanrı kadının dileğini yerine getirerek Aktaş'a can vermiş, daha sonra bu olay halkın dilinde efsaneleşip türkü haline gelmiştir Ozan Kaplan A.(2019).

Ak taş diye belediğim
Tülbendime doladığım
Tanrıdan dilek dilediğim
Mevla'm şu taşa bir can ver
Tarlalarda olur yaba
Savururlar gabagaba
Merzifon'da Piri Baba
Mevla'm şu taşa bir can ver
Yoldan geçen yolcu gardaş
Ben kimlere olam sırdaş
Kırşehir'de Hacı Bektaş
Mevla'm şu taşa bir can ver
Bebeksiz oldum divane
Hep ağlarım yaneyane
Konya'da ulu mevlane
Mevla'm şu taşa bir can ver
Yüksekte şahin yuvası
Alçakta Avşar ovası
Gelsin yavrumun babası
Emzireyim nenninenni
Bebek uyandı bakıyor
Sevinci içim yakıyor
Gözlerimden yaş akıyor
Emzireyim nenni nenni (<http://www.turkucu.net/turku-sozu.asp> erişim tarihi).

3.15. Fırat Kenarında Yüzen Kayıklar

Hikâyesi: Elazığ ve Malatya illerinin sınırı olan Fırat nehri üzerindeki küçük kayıklarla ulaşım sağlanırdı. Fırat kıyısındaki küçük bir köyde, köyün delikanlılarından biri yüksek tahsil yapar. Ailesi tarafından habersiz köyden bir kızla nişanlanır ve köye geldiğinde; “kızla görüşmüş, sevmiş” denilmeye başlanır. Genç ise; kızını beğenmediğini belirtir. Bunu duyan kız, kendini Fırat'a atarak intihar eder. Cesedi bulunamaz.

Pişmanlık duyan genç ve yöre halkı bu acıklı olay üzerine ağıt yakarlar (Şahin, Özerol, 2004: 106-107).

Fırat Kenarında Yüzen Kayıklar (Ölem Kayıklar N'edem Kayıklar)
Anam Ağlar Bacım Beni Sayıklar (Ölem Sayıklar N'edem Sayıklar)
Başına Toplanmış Bağrı Yanıklar (Ölem Yanıklar N'edem Yanıklar)

N'ettim Size Verin Benim Yarımı N'edem Yarımı

N'ettim Size Beni Yare Götürün N'edem Götürün

Elbisem Duvarda Asılı Kaldı (Ölem Vay Kaldı N'edem Vay Kaldı)

Çeyizim Sandıkta Basılı Kaldı (Ölem Vay Kaldı N'edem Vay Kaldı)

O Yar Benim İle Küsülü Kaldı (Ölem Vay Kaldı N'edem Vay Kaldı}

N'ettim Size Verin Benim Yarımı N'edem Yarımı

N'ettim Size Beni Yare Götürün N'edem Götürün (Şahin, Özerol, 2004: 106-107).

3.16. Hastane Önünde İncir Ağacı

Hikâyesi: Komşusunun kızı ile beşik kertmesi olan bir genç vatani görevini yapmak için gittiği askerde vereme yakalanır. Hastalanan genç hava değişimi olarak memleketi Yozgat Akdağmadeni'ne gelir. Beşik kertmesinin ailesi vereme yakalanan gence kızlarını göstermek istemez. Genç de tedavi olmak için İstanbul'a gelir ve bir hastaneye yatar, genç uygulandığı bir anda hastanenin penceresinden gördüğü incir ağacından aldığı ilhamla hastane önünde incir ağacı türküsünü söyler. Kısa bir zaman sonra genç yakalandığı verem hastalığı yüzünden hastanede ölür. Gencin ailesi cenazeyi Yozgat'a getiremezler ve gencin cenazesi İstanbul'da kalır. (<http://www.sozvesiir.com>).

Hastane önünde incir ağacı

Doktor bulamadı bana ilacı

Baştabib geliyo zehirden acı

Garip kaldım yüreğime dert oldu

Ellerin vatani bana yurt oldu

Mezarımı kazın bayıra düze

Yönünü çevirin sıladan yüze
Benden selam söyleyin sevdiğim gıza
Başına koysun, karalar bağlasın
Gurbet elde kaldım diye ağlasın (Türün, 2019)

3.17. Aşağıdan Gelir Omuz Omuza

Hikayesi: Araştırmacı yazara, Süleyman ÖZEROL'un derlemesine ve araştırmalarına göre; Arguvan varyantının öyküsünü Eymir köyünden emekli öğretmen Hüseyin Sayın şöyle anlatır.

Olay, 1952 senesi Temmuz ayı, ekin biçme mevsiminde olmuştur. Olayın yeri, Arguvan'a bağlı 11 kilometre uzaklıktaki Kızık köyüdür. Kızık ve çevre köylerde Kurban Bayramı'ndan bir gün önce/Arife günü akşamı, halk söyleşiyle "Arifeyi Kovalama/Bayram karşılama eğlencesi yapılır. Bu nedenle kırma tüfekle havaya ateş edenler, tabanca sıkanlar olur. Aynı gün akşam olayda yaşamını yitiren kişi ekin biçmeden gelip, köyün çeşmesinin yanındaki evin duvarına yaslanmıştır. O sırada Hüsgülü ve Hıdır Hocanın ellerinde tabanca bulunmaktadır. Hüsgülü tabancayı ateşleyemeyince Hoca elinden tabancayı alır, ağzını yere tutarak ateş etmek ister. Tabancada kalan mermi ateş alır ve duvara yaslanmış olan yorgun Hıdır'ın (Aligüttüğün Hıdır) sol tarafından/kalbinden içeri girer kurşun. Bir süre sonra da orada ölür. Otopsi yapılır ve kurşun çıkarılır. Olaydan sonra orada bir kırgınlık başlar. Meseleyi kapatmak için Hıdır Hocanın kızını, vefat eden Hıdır'ın oğlu Mustafa'ya verirler. Ortalık yumuşar ve mesele böylece kapanır. Çevrenin tanınmış halk şairlerinden Eymirli Âşık Bektaş Kaymaz bu olay ve çevredeki benzeri olaylardan esinlenerek ağıt yakıp söylemiştir (Özerol, 2004: 70).

Aşağıdan Gelir Omuz Omuza

Çiğdem De Karışmış (Aman Aman) Güle Nergize

Benden Selam Söylen O Vefasıza

Baba Bayramınız (Aman Aman) Mübarek Olsun

Kirve Bayramınız (Aman Aman Aman) Karalı Geçe

Duvara Yaslandım Sigaram İçem

Yağlı Kurşun Gelir (Aman Aman) Ben Nere Gaçam

Kanadım Yoktur ki Havaya Uçam

Baba Bayramınız (Aman Aman) Mübarek Olsun

Kirve Bayramınız (Aman Aman Aman) Karalı Geçe

Yorgun Yorgun Vardım Orak Biçmeye

Köyün Çeşmesinden (Aman Aman Aman) Bir Su İçmeye

Yağlı Kurşun Gelir Ciğer Deşmeye

Baba Bayramınız (Aman Aman) Mübarek Olsun

Kirve Bayramınız (Aman Aman Aman) Karalı Geçe (Türün 2019)

3.18. Kırmızı Gül Demet Demet

Hikayesi: "Ali" diye bir oğlan varmış zamanında. Savaş patlak vermeden evvel gönül vermiş bir güzele, evlenmiş ve evliliğinin daha kırkı çıkmadan askere çağrılmış. Ali, sevdiğini, anası ile bir başına bırakıvermiş ve askere gitmiş.

Ali'nin askere gitmesinden epey bir süre geçmesinden sonra savaşın bittiği haberi gelmiş köye. Ali'nin anası ile sevdiği mutluluk sarhoşu olmuşlar. Ali'nin içinde bulunduğu grubun şehre dönüş tarihi belli olmuş. Bunun üzerine anası ve karısı başlamışlar hazırlığa. Ve o gün geldiğinde anası demiş ki:

- "Kızım ben gidip tren istasyonunda bekleyeyim oğlumu, sen de evde hazırlıkları tamamla" deyip, istasyonun yolunu, sabahın köründe tutmuş.

Anası başlamış beklemeye. Bir tren gelir, biri gider ve oğlan gelmezmiş. Anası hava kararınca kadar beklemiş ve oğlan gelmemiş. Umudunu kesen ana evin yolunu tutmuş.

Eve geldiğinde gelinin odasında sesler geldiğini duyup kapıya yanaştığında içeride bir erkek olduğunu anlamış.

Bizim Anadolu'nun anası, namusunu kirli bırakır mı? İçeriden tüfeği kaptığı gibi odaya dalıverir ve yorgana doğru boşaltır mermileri. Ortalık kan gölüne dönmüştür. O arada yorgan sıyrılıverir yatağın üstünden. Bir de ne görsün! İki yıldır askerde olan oğulcuğu ile ona gözü gibi bakan gelini yatağın içerisinde.

Meğer anası istasyonda beklerken görememiştir oğlunu, oğlan da koştura koştura eve gitmiş ve sevdiceğini yalnız bulunca dayanamamıştır.

Bundan sonra ana, az olan aklını da yitirip yollara düşer, ağzında bir türkü:

"Kırmızı gül demet demet..."

Kırmızı Gül Demet Demet

Sevda Değil Bir Alamet (Balam Nenni Yavrum Nenni)

Gitti Gelmez O Muhannet

Şol Revanda Balam Kaldı (Yavrum Galdı Balam Nenni)

Kırmızı Gül Her Dem Olmaz

Yaralara Merhem Olmaz(Balam Nenni Yavrum Nenni)

Ol Tabipten Derman Gelmez

Şol Revanda Balam Kaldı (Yavrum Galdı Balam Nenni)

Kırmızı Gülün Hezeli

Ağaçlar Bekler Gazeli (Balam Nenni Yavrum Nenni)

Karayağzın Güzeli

Şol Revanda Balam Kaldı (Yavrum Galdı Balam Nenni) (Türün, 2019).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SERAMİK TASARIMLAR VE UYGULAMALARI

4.1. Araştırma, Tasarım ve Uygulama Süreçleri

Yapılan literatür taramasında tarihi, mitolojik döneme kadar uzandığı birçok halk bilimi uzmanı ve bilim adamı tarafından ifade edilen ayrılık konulu türkü hikâyelerine ait teorik dokümanlar araştırılmıştır. Bu konuda bilimsel çalışmalardan, makalelerden, teknoloji ortamındaki kaynaklardan yararlanılmıştır. Günümüzde var olan ezgili türküler video, teyp, CD. vb. teknolojik araçlar sayesinde dinlenilerek konuya odaklanılmış ve tasarımlar oluşturulmuştur.

4.2. Çalışmaların Tasarım Süreci

Çalışma kapsamında elde edilen veriler analiz edilmiş ve zihinsel süreçten geçirildikten sonra tasarımlar kağıt üzerine aktarılmıştır.

Tasarımın seramik yüzeylerde yorumlanması aşamasına geçmeden önce üretimde yapılması planlanan detay ve teknikler bir plan dahilinde sınıflandırılmıştır.

Buna göre;

- 1- Yapılacak olan seramik çalışmanın boyutlarına karar verilmesi,
- 2- Seramik çalışmalarda kullanılacak üretim tekniklerinin belirlenmesi,
- 3- Seramik çalışmalarda kullanılacak bünye ve astar killerinin belirlenmesi,
- 4- Çalışmalarda kullanılacak renkli ve renksiz sırların, sır altı oksit boyaların her bir çalışmaya göre belirlenmesi,

5- Pişirim tekniği ve pişme sıcaklıklarının belirlenmesi,

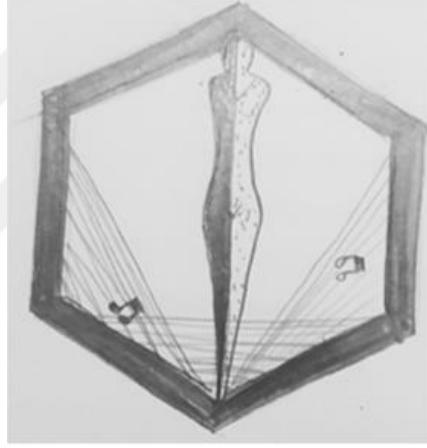
6- Çalışmalarda kullanılacak farklı materyallerin belirlenmesi,

7- Çalışmaların sergilenecek biçimde montajlarının yapılması,

Ayrılık Konulu Türkü Hikâyelerinin Seramik Yüzeyle Yansımalarının tasarımları aşağıda verilmiştir.

Görsel 2 Ah İstanbul Sen Bir Hanlısın

Görsel. 3. Aktaş Diye Belediyeğim

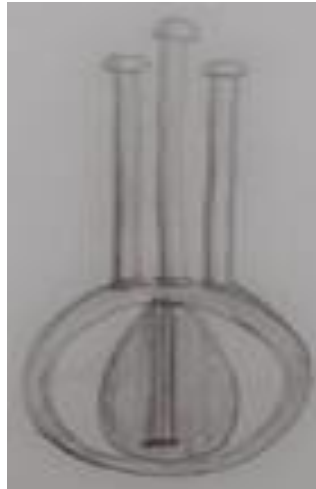
Görsel.4 Yüksek Yüksek Tepelere

Görsel 5: Fırat Kenarında Yüzen Kayıklar

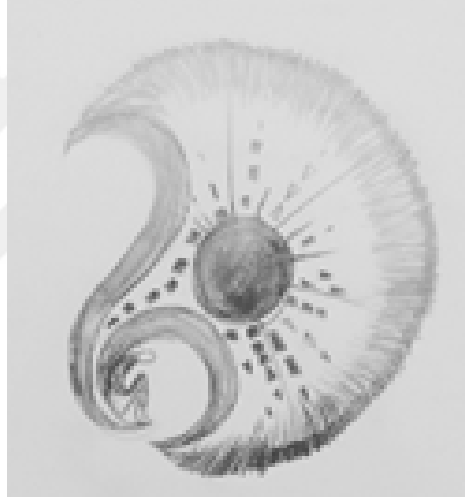
Görsel 6:Hüma Kuşu

Görsel 7: Bağlamam Var Üç Telli

Görsel 8: Çarşambayı Sel Aldı

Görsel 9: Yıldız

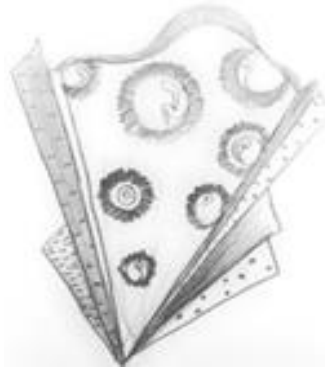
Görsel 10: Akpınar Depreminde Yakılan Ağıt

Görsel 11: Gelin Oldum Karabel'in Eline

Görsel 12: Sunam

Görsel 13: Taşa Verdim Yanımı

Tasarımlar, danışman hoca eşliğinde her bir türkü hikayesine uygun olarak yorumlanmış ve gerekli düzeltmelerden sonra seramik yüzeylere yukarıda çıkarılan üretim planına göre aktarılmıştır.

4.2.1. Seramik Çalışmaların Üretim Aşamaları

“İnsanın var olduğu her yerde seramiğin izlerine rastlanmış, tarih boyunca türlü biçim ve işlevlerle günlük yaşamın içinde yerini almıştır. Çağlar boyunca uygarlığın gelişimine ışık tutmuş, yer aldığı toplumun ekonomik, siyasal ve kültürel gelişiminin bir göstergesi olmuştur. Seramik üretimi; insanın uygarlığa yapmış olduğu en eski ve en kalıcı katkılardan biri olarak kabul edilmektedir” (Mutlu, 2007: 71).

Araştırma kapsamında seramik üretiminin birçok biçim ve işlevlerinden yararlanılmıştır. Seramik pano çalışmalarında ve üç boyutlu formların üretilmesinde farklı şekillendirme yöntemleri kullanılmasına karşın tek pişirim tekniği uygulanmıştır.

4.2.2. Seramik Çalışmaların Biçimlendirme Teknikleri

4.2.2.1. Elle Şekillendirme Yöntemi

İnsanın ilk kille tanışarak elleriyle biçim verdiği bu yöntem, eski çağlardan günümüze kadar devam etmiştir. “Elle şekillendirme yöntemi tüm dönemlerde kullanılmıştır. Son derece basit olan bu yapım tekniğinde kil istenilen formda şekillendirildikten sonra basit aletlerle düzeltilmiştir” (Büyükgün, 2003: 43).

Seramik kilinin şekillendirilmek üzere hazırlanması sırasında hava kabarcıklarından arındırılması ve iyice yoğrulması gerekmektedir (Frigola, 2006: 51). Tasarımlara uygun seçilen seramik bünye kili, modelaj kalemler ve el becerisi kullanılarak şekillendirilmiştir.

Görsel 14: Elle Şekillendirme Yöntemi

Boyutları belirlenen seramik çalışmalar bu yöntemle şekillendirilirken bünye kilerinin kuruma, pişme ve toplam küçülmeleri daha önceden denenmiş olmalıdır. Böylece seramik bünye kili daha fazla ölçülerde boyutlandırılarak şekillendirilmesi sağlanır ve istenilen ölçüler elde edilir (Arcasoy, 1983: 67).

Seramik yüzeylerin üretiminde hangi şekillendirme tekniği kullanılırsa kullanılsın, hepsinde az veya çok elle biçimlendirmeye rastlanmaktadır (Gözcü, 2010: 55).

4.3.2. Plaka İle Şekillendirme Yöntemi

Büyük ve küçük boyutlu seramiklerin üretiminde bu yöntem kullanılmaktadır. Sanat seramiklerinde genellikle iri ve küçük taneli şamot kili tercih edilmektedir. Eşit et kalınlığına sahip ahşap çitalar veya metal profiller birleştirilerek kare veya dikdörtgen şeklinde bir kalıp içinde üretilir.

Görsel 15: Plaka İle Şekillendirme Yöntemi

Hazırlanan plaka kalıbının içine konulacak plastik kilin zemine yapışmasını engellemek için pamuklu kumaş kullanılır. Plaka kalıbı, üretilecek yüzeyin özelliğine göre et kalınlığı kalın veya ince olabilir. Bu yöntemde; plaka alanı içerisine plastik kil ile sıkıştırılır, sert ve ağır bir cisimle vurularak kilin havası alınır ve birbirine sıkışması sağlanır. Plakanın içerisindeki hava kabarcıklarının dışa atılmaması durumunda, içinde kalan hava kabarcıklarının içerisinde nem kalır, parçanın bisküvi pişirimi sırasında patlamasına neden olur (Çizer, 2009: 69). Açılan plaka kalıbında kilin eşit et kalınlığında olması için çeşitli aletlerle düzeltilir ve parlatılır.

Tasarlanan seramiğin boyutlarına uygun şablonlar kullanılarak kesilen plakalar ek yapılacak yüzeyleri çatalla çentikler açılır, aynı kilden sulandırılarak elde edilen bulamaç kıvamındaki kil fırçayla sürülerek birleştirilir (Gözcü, 2010: 55).

Şekillendirilme işlemi tamamlanan panoların biçim özelliklerine göre kesim yerleri çizgilerle belirlenir ve daha sonra bıçak yardımıyla kesim işlemi tamamlanır. Plaka açılan yüzey düz ve dokulu olduğu gibi daha sonra gövde biçimi üzerinde farklı materyallerle dokular verilebilir (Frigola, 2006: 51).

Görsel 16: Plaka ile Şekillendirme Yöntemi

4.3.3. Döküm Yoluyla Şekillendirme Yöntemi

Seramik pano ve formların şekillendirme yöntemlerinden bir diğeri de alçı kalıpla şekillendirme yöntemidir. “Erken dönemlerde, el ve çark yapımı ürünler yanında kalıp üretimi çok yaygındı” (Blandino, 2001: 92).

Bu yöntemde üç boyutlu olarak tasarımların alçı veya kilden modelleri yapılır. Model yapılacak olan alçı su karışımının yoğunluğu, yontmada zorluk çıkarmayacak

kadar yumuşak, kalıp alma işleminde bozulmayacak kadar sert olması gerekmektedir (Yılmazer, 2008: 16).

Alçı kalıp yöntemi, seramikte yaş şekillendirme işlemi ile seramik çamurunun ve kalıbın hazırlanması ve hazırlanan kalıplara; seramik çamurunun doldurulması, ürünün şekillenmesi ve kalınlık alma işlemi tamamlandıktan sonra gerekirse içindeki fazla çamurun boşaltılması ve şekil alan ürünün formunu koruması işlemidir. Bu sistem kullanılmakta olan tüm döküm çeşitlerinin temel prensibidir (Yılmazer, 2008: 85-84) . Uygun sertliğe gelen formun döküm ağzı kesilir ve kalıp parçaları dikkatlice açılarak form çıkartılır. Montaj olacak parçaları varsa ana gövdeye kendi kiliyle yapıştırılıp tamamlanır.

Görsel 17: Kalıpla şekillendirme Yöntemi.

Formların kurutma işlemi, denetimli ve uzun süre hava akımı olmayan doğal oda sıcaklığında sağlanır. Kurutma işlemi tamamlanan çalışmaların son düzeltmeleri kontrol edilerek ilk pişirimleri denetimli fırın koşullarında yapılır. Biçim, doku ve dekorlar özelliklerine göre seçilen renkli ve renksiz sırlanır. Çeşitli yöntemlerle sırlanan formlar fırına yerleştirilerek ikinci pişirimi yapılır. Döküm yoluyla biçimlendirme tekniği, üretim süresinin uzun olmaması nedeniyle, boyut ve şekil bakımında diğer yöntemlerle üretilmesi mümkün olmayan veya güç olan işlemlerin üretiminde kullanılır. Bu teknik endüstriyel bir yöntem olup daha çok seri üretimlerde kullanılmaktadır.

4.3.4. Şablonla Şekillendirme Yöntemi

Üretilmek istenen tasarıma uygun çanak ve benzeri bir formun dışına veya üzerine hazırlanan kil plaka, dikkatli bir şekilde yerleştirilerek istenen formlar oluşturulur. Deri sertliğine kadar kurutulmuş plaka parçaları kesilerek ve birleştirilerek şablonla şekillendirme yapılmaktadır (Sümer, 2002: 14). Şekillendirilen kil belirli kıvama kadar kurutulduktan sonra şablon kalıptan ayrılarak kurumaya bırakılır. Tasarıma göre ve dekor çalışma da yapılabilir.

Görsel 18: Şablon Şekillendirme Aşamaları

4.3.5. Kil Ekleme Tekniği

Kil; kıvrılabilen, toplanabilen, kesilebilen, dolayısıyla her şekle girebilen ve oluşturulan formu koruyabilen bir seramik hammaddesidir. Herhangi bir seramik formu deri sertliğindeyken, kendi cinsinden bir kille üzerine bir ekleme yapılarak şekillendirilir. Bu teknikte dikkat edilmesi gereken nokta, eklenecek kilin altındaki kil yüzeye iyi bir şekilde yapıştırılmasıdır. İyi yapıştırılmayan kil, kururken veya pişme sırasında bu ek yerlerinden ayrılıp düşebilir (Yılmabaşar, 1980: 63).

Görsel 19: Kil ekleyerek şekillendirme

4.3.6. Baskı Tekniği

Eski çağlardan beri, çamuru en basit biçimde bezeme yöntemi, yaş veya deri sertliğinde iken, bir alet veya nesne, değişik derinliklerde kil yüzeyine bastırılır veya batırılır (Peterson, 2009: 118).

Baskılama tekniği için çeşitli aparatlar ve desenler kullanılabilir. Basılacak düzenin istenilen şekilde çıkabilmesi için kilin orta kıvamda olması gerekir.

Görsel 20: Baskı Tekniği Aşamaları

Bir seramik form üzerine uygulanmak istenen desenler, dengeli bir şekilde bastırılır ve sonra üzerinden yavaşça alınır. İşlem tamamlandıktan sonra kurumaya bırakılır. Kurutma işlemi tamamlanan çalışmaların son düzeltmeleri yapılarak pişirilme

yapılır. Baskı yoluyla elde edilen derinlikler sırdoldurularak, mat ve parlak dekorasyonlar oluşturulabilir (Yılmabaşar, 1980: 63).

4.3.7. Ajur Tekniği

Seramik formlar şekillendirildikten sonra yaşken oyulması, suretiyle yapılan dekorlama yöntemidir. Dilimize delik işli motifli kumaş işleciliğinden girmiş bir kelimedir. Yaş çamur üzerinde yerleştirilmiş dekoratif biçimlerin kesilmesi ve delikler oluşturacak şekilde oyulması ile elde edilen dekorlam işlemidir (seramik/moduller/dekoratif_uygulamalar).

Görsel 21: Deri Sertliğine Gelen Beyaz Kilin Ajur Tekniği İle Şekillendirilmesi

Seramik yüzeyde boşluk oluşturularak yapılan desen mekandaki boşlukla temasa geçerek izleyiciyi formun içine çekmesi sağlanır. Ajur tekniğinde kullanılacak kilin fırın sıcaklığındaki pekişme yeteneği yüksek olmalıdır, zira açılan boşluklar formun veya heykelin ayakta durma direncini azaltabilir (Ayta, 1976: 16).

Şekillendirilmiş çamurun kuruluk derecesi çok önemlidir. En uygun kuruluk çamurun deri sertliğine ulaştığı andır. Yeterince kuru olmayan ürünler dekorlama sürecinde deforme olabilir ayrıca rötuşlama sırasında sorun çıkartabilir.

Ajür tekniği ile dekorun hatasız olabilmesi için kullanılan kesici aletin keskin sivri ve ince uçlu olması gerekir. Rötuşlama sırasında formun direncini azaltmamaya azami özen gösterilmelidir. Ajur dekorları sanatsal tek parçaların dekorlanmasında daha elverişli bir yöntemse de endüstriyel parçaların dekorlanmasında da kullanılabilir; ancak üretimin seri olarak devam edebilmesi için kalıp üzerinde çalışmalar yapılabilir. Döküm ürünleri, seri üretime daha uygundur. Dekor ana çizgileriyle çekirdek alçının üzerine

izilir ve kalıbı alınır. Döküm sonrasında oluşan çizgiler oyularak çıkarılır (seramik/moduller/dekoratif_uygulamalar).

4.3.8. Astarlama Tekniği

Astarlar temel madde olarak kilden yapılır, başka malzemelerin yanı sıra renklendiriciler de içerir. Bünye kili ile aynı sıcaklıkta pişirilir. Bazen astarın temel malzemesi olan kil, bünye kili ile aynı olur veya en azından yakın içeriğe sahip olur.

Görsel 22: Şekillendirme İşlemi Biten Çalışma Üzerine Astar Atılması

İçerisinde ağırlıklı olarak kil bulunan astarlar, yaş kile uygulanabilir. İçeriğinde %50 kil,%50 özsüz hammaddeler olan astarlar ise kuru veya bisküvi yapılmış bünyelere uygulanabilir. Astarların içeriği, pekişebilecek ve mat bir sır görünümü alacak şekilde de oluşturulabilir; bu tür astarlar pekişmiş astarlar olarak adlandırılır (Susan Peterson, (Çev. Sevim Çizer), 2009: 121).

4.3.9. Çalışmaların Kurutma ve Pişirim Süreci

Tüm çalışmaların düzeltmeleri yapıldıktan sonra oda sıcaklığında ve doğal ortamda denetimli kurumaya bırakılır. Kurutma işleminden sonra çalışmaların ilk pişirimi 950 °C'de yapılır. Farklı yöntemlerle sırlanan seramikler fırına yerleştirilerek ikinci pişirimi 1050 °C'de yapılır (Gözgör, 2010: 55).

4.4. Seramik alışmaların İlk Pişirime Hazırlanması Boyama ve Sırlama Teknikleri

4.4.1. İlk Pişirim

Pişirim, çeşitli karbon, karbonat ve sülfatların uçurulması, metal ve ametal oksitlerden meydana gelen seramik bünyenin uygun bir sıcaklıkta sinterleşmesidir.(Sümer, 1988: 87). Başka bir deyişle, şekillendirilmiş ve tekniğine uygun olarak kurutulmuş ürünün belli bir program içerisinde ısıtılması, pişirilmesi ve soğutulması işlemidir. İlk pişirim, bisküvi pişirimi olarak da adlandırılır. Pişirim işlemi bilim ve teknolojiyi içinde barındırır.

Görsel 23:İlk Pişirimi Yapılmış Seramik rnekleri

Seramik üretiminin en önemli aşaması pişirimdir. Üretilen seramiğin pişirimi kil özelliğine göre değişmektedir. Örneğin, kırmızı kil ürünlerinin düşük sıcaklıklarda pişirilmesi gibi.

Araştırma kapsamında tasarımlar bünye yapılarına göre ayrılmış ve kurutularak rötuş işlemleri yapılarak biçimlerine göre fırın raflarına itinalı yerleştirilerek 950  C de ilk pişirimleri yapılmıştır.

4.4.2. Eskitme Tekniği

Yapılan çalışmaların çoğunda eskitme sırlama tekniği kullanılmıştır. Bu teknik, daha önce demir, mangan ve kobalt gibi metal oksitlerden hazırlanmış veya siyah renkli

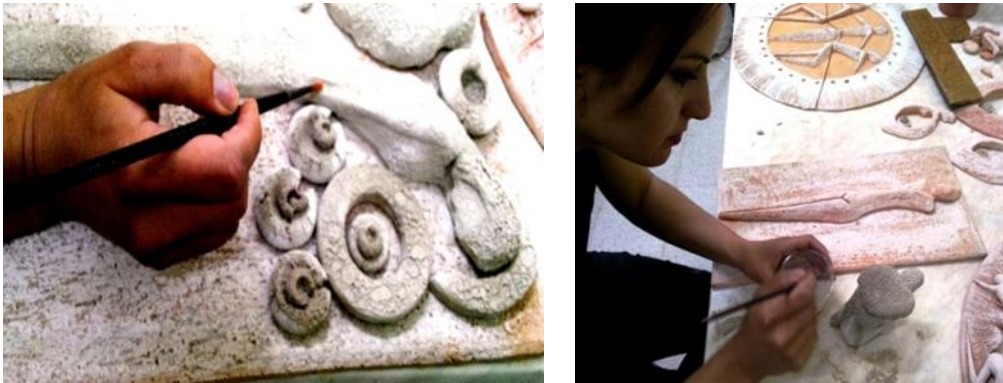
sırın dokulu yerlere sürülmesi daha sonra silinmesi esasına dayanır. Oksitlenen veya sırlanan bu dokulu yüzeyler seramik bünyenin rengini ortaya çıkarmak için genelde şeffaf sırla veya sırlarla daha etkili bir görsellik sağlamak için kullanılır. Sırlar, çalışma yüzeylerine kompresör yardımıyla püskürtme boya tabancası veya daldırma yöntemiyle uygulanır ve 1050 °C’de ikinci sırlı pişirimi yapılır (Sevim, 2007: 111).

Görsel 24: Plaka ve Figüratif Çalışmalar Üzerine Dekorlama

4.4.3. Fırça ile Dekorlama

Dekorlama yöntemleri içinde fırça dekorlarının önemli bir yeri vardır. İnsanlar seramik dekorlamasında yüzyıllardan beri birçok araç ve gereç geliştirmiş ve kullanmıştır.

Görsel 25: Fırça İle Dekorlama Tekniği

Ancak, fırça dekoru gelenekselliğini korumuş ve hala günümüzde aynı estetik ve duyarlılıkla kullanılmaktadır. Fırça dekorlarının uygulanmasında desenler, deri sertliğinde ya da pişirimi yapılmış desenler üzerine ya dolaylı olarak çizildikten sonra

ya da doğrudan fırça ile uygulanmaktadır. Uygulama sonrasında desen ve kullanılan renkler aynı olsa da her zaman aynı değerde sonuçlar alınmayabilir. Bu fırça dekorunu çekici kılan en önemli özelliktir (Sevim, 2007: 108).

Uygulamanın iyi bir şekilde olması için kişisel el becerisi gerekmektedir. Sır altı dekorlarında fırça vuruşları ürün pişirildikten sonra belirgin bir biçimde ortaya çıkar. Kullanılan fırçalar özel seramik dekor fırçalarıdır (Sevim, 2007: 36).

4.4.4. Püskürtme Dekorlama

Bu dekorlar sır altı ve sırtüstüne ince öğütülmüş astar, boya ve sırların başına bir ürün dekorlamasında kullanılabildiği gibi diğer dekor yöntemlerini desteklemek amaçlı kullanılabilir. Püskürtme işleminin gerçekleştirilmesi için en önemli araç basınçlı hava ve sır tabancasıdır. Ürünlerin bir kısmını ya da tamamını kaplayacak şekilde püskürtme yapılabildiği gibi; sırlama amacı ile de pistole yaygın olarak kullanılmaktadır (Sevim, 2007: 111).

Görsel 26: Püskürtme Yöntemi İle Sırlama

4.4.5. Sırlı Pişirim Ve Fırına Yerleştirme

Görsel 26: Sırlanan Ürünün Fırına Yerleştirme Aşaması

Sırlı pişirim yapılmadan önce renk denemeleri yapıp, tasarımlar biçim, doku ve dekor özelliklerine göre seçilen renkli ve renksiz sırlar, özgün seramik yüzeylere farklı yöntemlerle uygulanır. Tasarımların bir kısmı oksitle renklendirilip rölyefli yerlerine derin olan kısımlara daha çok oksit girmesi sağlanır ve oksidin fazlası ıslak süngerle temizlenir. Oksitlenen bu çalışmalar renkli sırlarla, kompresörle püskürtülerek ve daldırma yöntemiyle bir kısmı da fırça yardımıyla sırlanarak 1050 °C’de ikinci pişirimi elektrikli kamara fırınlarda yapılmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TEZ KAPSAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

5.1. Çalışma 1

Çalışma Adı	Fırat Kenarında Yüzen Kayıklar
	
Çalışma Adı	Fırat Kenarında Yüzen Kayıklar
Boyut	70x44 cm
Kullanılan Malzemeler	Şamotlu kil, Döküm kili, kırmızı, siyah, yeşil fıstık yeşili ve kahverengi pigmentler ve Şeffaf sır
Diğer Materyaller	Bağlama burgusu, Bağlama teli ve ince çivi
Biçimlendirme Yöntemi	Plaka ve Elle biçimlendirme.
Pişirim	İlk pişirim 950 °C sırlı pişirim 1050 °C

Görsel 27: Çalışma 1 ve detayları

Türkü hikayesine uygun tasarımın eskiz çizimleri yapıp yorumlandıktan sonra seramik malzeme yüzeyine aktarılarak şekillendirilmiştir (Görsel 26).

Dikdörtgen planda serbest dış şekilli seramik pano tasarımı şamotlu kilden yapılmıştır. Çalışmanın sağ kısmında bağlama stilize edilmiştir. Sol kısmında ise iç bükey tarzda yer alan türkü notalarının ve sözlerinin yazılacağı eski ve yırtık defter sayfası, hikâyenin akışına uygun olarak kayık biçiminde tasarlanmıştır. Bu iç bükey eski ve yırtık dokulu sayfa kenarları çizgi dokularıyla güçlendirilmiştir. Ayrıca bu dokular Fırat nehrinin kıyılarındaki çıkıntıları, yüzen kayıkları ve rüzgarlı gündeki dalgaları yansıtmak için yapılmıştır.

Çalışma, denetimli kurutma aşamasından sonra 950 °C'de ilk pişirimi yapılmıştır. Düzenlemenin belirlenen yüzeylerine eskitme işlemi için mangan ve diğer renk veren oksitler karıştırılarak kullanılmıştır.

Nota ve sözlerin yazılacağı kayık şeklindeki alan ve diğer bölümler beyaz döküm kili ile astarlanmıştır. Daha sonra sır altı dekor tekniğinde fırça ile türkü hikayesi notaları ve sözleri siyah renkle yazılmıştır. Ayrıca bu boyama tekniği ile bağlamanın kenarına bitkisel motifler siyah, kırmızı ve yeşil renklerle işlenmiştir.

Seramik çalışma sır altı dekorlu olduğundan, renklerin sırlı pişirimden sonra görülmesi için şeffaf sır sırlama tabancası ile püskürtülerek sırlanmıştır. İkinci sırlı pişirim 1050 °C de elektrikli kamara fırınında yapılmıştır.

5.2. Çalışma 2

Çalışma Adı	Ölmem mi?
	
Çalışma Adı	Ölmem mi?
Boyut	34 x 11 cm
Kullanılan Malzemeler	Döküm kili, kırmızı ve siyah sır, küçük metal platform, mum, bakır tel, kırmızı siyah spreyci boya
Biçimlendirme Yöntemi	Döküm tekniği ile şekillendirme.
Pişirim	İlk pişirim 950 °C sırlı pişirim 1050 °C

Görsel 28: Çalışma 2 ve Detayları

Bu çalışmanın çıkış noktası olarak ele alınan türkü, tarihi çok eskilere dayanan dönemin adetlerinden birini anlatan “Ölmem mi?” Türküsünden esinlenerek

tasarlanmıştır. Türkü hikayesine uygun tasarımın eskiz çizimleri yapıp yorumlandıktan sonra seramik malzeme yüzeyine aktarılarak şekillendirilmiştir.

İki seramik parçadan oluşan tasarımda, alçı kalıp kullanılarak döküm yoluyla şekillendirme tekniği uygulanmıştır (Ağatekin, 2002: 64). Alçı kalıptan çıkarılan plastik kıvamdaki vazo formu, iki eşit parçaya bölünür ve bir parçasının bombeli bölgesinden bastırılarak tasarımın diğer parçası olan insan figürünü içine alacak şekilde daraltılmıştır. Plastik kıvamlı beyaz kilden şekillendirilen ve hikayenin baş kahramanı olan ana figürü, önceden deforme edilen vazo formunun içine yerleştirilmiştir. Denetimli kurutma işleminden sonra rötuşlaması yapılan form daha sonra ilk pişirimi yapılmıştır.

Düzenlemedeki vazo biçimi, figürü çevrelemekte ve töreyi simgelemek için yapılmıştır. Figürün bacak ve kol bölgelerini saran ince altın yaldızlı teller hikayede geçen kahramanın töre karşısındaki çaresizliğini ve suskunluğunu anlatmaktadır. Tasarımın bir parçası olan ince metal kasnak hikayede geçen karakterin arkadaşını simgelemektedir. Siyah sprej boya ile boyanan kasnağa yerleştirilen mum yine arkadaşının etkisi ile verilen kararlar aydınlığı temsil etmektedir.

Hikayenin temasına uygun olarak tasarlanan çalışmada, renk ve biçim uyumu hikayedeki karakterlere göre renklendirme işlemi yapılmıştır. Çalışmadaki figür ve vazo formu arasında renk karşıtlıkları yanında, metal, tel ve mum gibi farklı materyaller kullanılarak zengin bir görsellik oluşturulmuştur.

Düzenleme üzerinde ışığın etkisi öne çıkarılmış ve rölyef dışında kalan alanların gölgede bırakılması ile görsel denge sağlanmış ve renkli sırlarla dengelenerek sırlanmıştır. Sırlamada kırmızı ve siyah sır bölgesel geçişler için pistole ile püskürtülerek sırlanmıştır. Çalışma, 1050 °C'de elektrikli kamara fırınında pişirilerek tamamlanmıştır. Düzenleme, sergilenecek şekilde tasarıma uygun daha önceden hazırlanan metal ve diğer materyallerle montajı yapılmıştır.

5.3. Çalışma 3

Çalışma Adı	Ah İstanbul Sen Bir Han mısın?
	
Çalışma Adı	Ah İstanbul Sen Bir Han mısın?
Boyut	58 x 58 cm
Kullanılan Malzemeler	Şamotlu kil, vakumlu(beyaz) kil, kırmızı – yeşil-siyah sır altı boyası, kahverengi sır
Biçimlendirme Yöntemi	Plaka yöntemi, Elle şekillendirme
Pişirim	İlk pişirim 950 °C sırlı pişirim 1050 °C derece

Görsel 29: Çalışma 3 ve Detayları

Bu çalışmada “Ah İstanbul Sen Bir Han mısın?” türkü hikayesinden esinlenerek yapılmıştır. Hikâyeye kısaca değinilecek olunursa; Ethem Paşa İstanbul’a tevliyet

almaya gitmiş. Orada güzellere takılmış yedi sene Kütahya'ya dönmemiş. O zamanın kültürlü hanımlarından biri olan güzel eşi Esmâ Hanım bir şiir yazmış. Bu şiir zamanla türkü haline gelmiş (<http://www.turkudostlari.net>).

Türkü hikayesine uygun tasarımın eskiz çizimi danışman hoca gözetiminde belirlenerek, şekillendirme aşamasına geçilmiştir.

Çalışmanın yapım aşamasında, plaka haline getirilmiş şamotlu kil 61x61cm çapında ki sacın çukur yüzeyine yatırılıp plakanın sacın dışında kalan kenarları bıçak yardımıyla kesilmiştir. Dairesel formun iç yüzeyi hikayenin akışına uygun olarak tasarlanan kadın figürü kil ekleme (kabartma) tekniği ile kabataslak belirginleştirilmiştir. Modelaj kalemleri yardımıyla şekillendirilen, dans eden kadın figürünün daha hareketli bir görünüm sağlanması amaçlanmıştır. Kompozisyonun merkezi dışında kalan yerlerde de ortada ki ana forma uygun olarak sağ ve sol kısmına çizgisel dokular verilerek çalışmadaki biçimsel görsellik dengelenmeye çalışılmıştır. Merkezin en dış kısmında kalan yerlerde ince kesik çizgisel dokular verilerek gerçek doku¹ yansıtılmaya çalışılmıştır.

Çalışmada hikayede geçen Ethem Paşanın yıllarca evine dönmemesine sebep olan kadınları simgelemektedir.

Şekillendirme işlemi tamamlanan çalışma, oda ısısında kontrollü bir şekilde kurutmaya bırakılıp son rötuşları sünger yardımıyla yapılmıştır. Sırlı pişirim öncesi kil üzerine sıranın daha belirgin pürüzsüz çıkması için bisküvi pişirimi yapılmadan önce astar(beyaz kil) sulandırılarak fırça yardımı ile sürülüp ilk pişirime hazırlanmıştır.

İlk pişirimi 950 °C de elektrikli kamara fırınında pişirilen çalışmanın, fırından çıkarıldıktan sonra üzerine sürülmek üzere bakır oksit ve mangan karıştırılarak eskitme boyası hazırlanmıştır. Eskitme işlemi sünger yardımı ile sür-sil tekniği ile yapılmıştır. Sırlama işlemine geçilmeden önce çalışmada belirlenen yerlere sır altı boya, fırça ile sürülüp dekorlama işlemi gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın kenar kısımlarına kahverengi sır, kompozisyonun ovalliği dikkate alınarak renk geçişi dışarıdan merkeze doğru yapılarak renksel doku kenar kısımlarda daha çok belirginleştirilmiştir.

---

¹**Gerçek Doku:** herhangi bir yüzeyin nasıl bir dokusu bulunduğu, önce dokunma yoluyla elde edilen bilgiyle tamamlanır. Pütürlü, pürüzsüz, kaba, ince, sert, yumuşak, dikenli, kaygan vb. gibi nitelikler dokunarak algılanan dokuları belirtmek için kullanılmıştır. Dokunma duygusuyla algılanan dokular “ gerçek doku” diye anılır (Kalınkara, 2006: 33).

Çalışmanın merkezi kısmını görsel yönden zenginleştirmek amacıyla figürlerde kullanılan renkler şeffaf sırım fazla kullanılmasıyla daha canlı etkiler bırakması amaçlanmıştır.

Püskürtme tekniği ile sırlanan çalışmaya son olarak şeffaf sır püskürtülüp; fırına yerleştirilmeden önce çalışmanın tabanındaki sır kalıntıları silinmiş ve bu şekilde fırın rafına yapışması engellenmiştir.1050 °C'de pişirilerek çalışmanın üretim işlemi sonlandırılmıştır.

5.4. Çalışma 4

Çalışma Adı	Cemalım
	
Çalışma Adı	Cemalım
Boyut	25x10 cm - 29x10 cm
Kullanılan Malzemeler	Kırmızı torna kili, döküm kili
Biçimlendirme Yöntemi	Tornada şekillendirme, elle şekillendirme
Pişirim	İlk pişirim 950 °C sırlı pişirim 1050 °C

Görsel 30: Çalışma 4 ve Detayları

“Cemalım” hikayesinden esinlenerek yapılan bu çalışmada; aşağıdaki kaynaklara dayalı olarak kısaca hikaye şöyle anlatılmaktadır; Türkü, öldürülen Cemal’e, karısı Şerife tarafından yakılmıştır. Şerife, 90 yıldan fazla yaşamış, 30 Kasım 1993 günü vefat etmiştir. 14-15 yaşlarında Cemal’le evlenmiş, mutlu geçen birkaç yılı Cemal’in öldürülmesiyle sona ermiştir (<http://www.turkuyurdu.com>).

Hikâyede geçen “Cemalım” karakterinin sevgilisine kavuşmak için çırpınışından ve bu zorluktan sonra evlenip birkaç yıl sonra öldürülmesi ile sonuçlanan bu hazin sonun bir karesi üç boyutlu olarak plastik bir dille anlatılmaya çalışılmıştır.

Üç boyutlu olarak tasarlanan bu çalışma; elle şekillendirme tekniği yanı sıra çamur tornasında kil bünyesinde şekillendirilmiştir. Çamur tornasında 25cm boyutunda kırmızı çömlek kili ile çekilen formlar “Cemalım” türküsünün hikâyesi de uygun olarak şekillendirilmeye çalışılmıştır. Kırmızı çömlek kili ile çekilen formlara uygun olarak da vakumlu (beyaz) kille üç boyutlu figür tasarlanarak kompozisyon da asıl karakter oluşturulmaya çalışılmıştır. Çalışmalar şekillendirilip deri sertliği kıvamına gelene kadar kurumaya bırakılmıştır. Daha sonra formlar üzerinde kazıma ve oyma teknikleri yapıp çeşitli eklemeler yapılarak hikâyenin akışına uygun olarak şekillendirme aşaması tamamlanmaya çalışılıp oda ısısında kurumaya bırakılmıştır.

Elle şekillendirme tekniği ile şekillendirilen figürün üzerine fırça yardımıyla tuz ruhu damlatarak figürün baş kısmından aşağıya akıtılıp kaldırılan formun vermiş olduğu yorgunluğu ve zorluğu plastik olarak yansıtılmaya çalışılmıştır.

950 °C’de ilk pişirimi yapılan çalışmanın renklendirme aşamasında siyah ve sarı renkler tercih edilmiştir. Renkler geçişli olarak boya pistolesi yardımı ile geçişli olarak püskürtülerek sırlanmıştır. Mutluluk ve kavuşma aşkıyla kaldırılan ağır yükten aşkı, simgeleyen kırmızı rengin dökülmesi amaçlanırken, silindir formdan sarı rengin akması hikayenin hazin sonudur.

Fırına yerleştirilen çalışmaların rafa geçecek kısımlarının sır kalıntıları silinerek pişirim esnasında çalışmanın raflara yapışması engellenmiştir.

İkinci (sırlı) pişirim 1050 °C’de yapılmıştır.

Görselliği artırmak açısından silindir etrafına sarı ve siyah renkten oluşan notalar yerleştirilmiştir.

5.5. Çalışma 5

Çalışma Adı	Arda Boylarında Kırmızı Erik
	
Çalışma Adı	Arda Boylarında Kırmızı Erik
Boyut	61 x 45 cm
Kullanılan Malzemeler	Şamotlu kil, döküm çamuru, sarı turkuaz, mavi renkli sırlar.
Biçimlendirme Yöntemi	Elle şekillendirme.
Pişirim	İlk pişirim 950 °C sırlı pişirim 1050 °C

Görsel 31: Çalışma 5 ve Detayları

“Arda Boylarında Kırmızı Erik” türkü hikayesinden esinlenerek tasarlanan bu çalışmanın hikayesi kısaca şöyledir;

Tekirdağ'ın Kayı köyünden genç bir kız ve bu kızın bir sevgilisi vardır. Fakat kızın ailesi istemeye geldiklerinde kızlarını bu gence vermezler. Aynı köyden bir başka genç ile kızlarını evlendirmeye karar verirler. Düğün günü gelip çatar ve kına gecesi geline kına yakılır. Gelin bu evliliğe karşı olduğu için ertesi gün sabaha karşı herkes uykuda iken kendini denize atar. Halk arasında genç kızın arkasından sevgilisinin de kendisini öldürdüğü söylenmektedir (Güven, 2009: 169).

Hikayenin akışına uygun olarak çizilmeye çalışılan tasarımda; kullanılan samotlu kil, plaka şeklinde açılarak, kil üzerine modelaj kalemleri yardımıyla çizilip, plaka üzerinde desenin kıvraklığına uygun kabartmalar yapılmıştır.

Çalışmada türkünün hikâyesine uyarlanan tasarımda sevdiğine kavuşamayan ve denize atlayarak intihar eden bir kadını simgeleyen kanatlı denizkızı tasarlanmıştır. Yapılan çalışmada denizkızının kanatlı oluşu ölümü simgelemektedir. Figürün etrafını çevreleyen plakaya bölgesel dalgalandırmalar kazıma tekniği ile yapılarak denizin hırçınlığı hissettirmeye çalışılmıştır.

Şekillendirme işlemi biten plastik tasarım, doğal oda ısısında kurumaya bırakılmıştır. Daha sonra astar (vakumlu beyaz kil) hazırlanarak çalışmada sırlandıktan sonra renkler daha canlı ve pürüzsüz bir görünüme kavuşması için geçişle olarak sürülmüştür. İlk pişirimi 950 °C'de gerçekleştirilmiştir.

Seramik yüzeye farklı yönlerden püskürtmeler yapılarak sırlama işleminde yüksek ve alçak püskürtme ile panoda perspektif görünümü verilmeye çalışılmıştır. Çalışmaya tamamen sarı renkli sır tek yönden püskürtülüp turkuaz, lacivert ve siyah ile renk geçişleri sağlanarak çalışmaya karamsar bir gölge derinliği kazandırılmaya çalışılmıştır. Figürün bacak ve sırt kısmına kullanılan renkli sırların yoğun atılması ile parlak bir görünüm kazandırılarak balık pulu canlılığında bir görsellik hissettirilmeye çalışılmıştır. İkinci pişirim sırlama işlemi bittikten sonra 1050 °C'de yapılmıştır.

5.6. Çalışma 6

Çalışma Adı	Akpınar Depreminde Yakılan Ağıt
	
Çalışma Adı	Akpınar Depreminde Yakılan Ağıt
Boyut	45x45 cm
Kullanılan Malzemeler	Şamotlu kil, vakumlu kil, döküm kili, kırmızı, siyah, sarı ve mavi renkli sırlar.
Biçimlendirme Yöntemi	Elle şekillendirme
Pişirim	İlk pişirim 950 °C sırlı pişirim 1050 °C

Görsel 32: Çalışma 6 ve Detayları

19 Nisan 1938 yılında Kırşehir’de bir deprem meydana gelmiştir. Merkez üssü Akpınar ilçesi olan 6,7 ölçeğindeki bu deprem Akpınar ve çevre köylerde ağır can ve mal kaybına neden olmuş, 149 kişinin öldüğü depremde, Akpınar’da ölenlerin sayısı 87’yi bulmuştur (<http://akpinarkirsehir.tr.gg>).

Bu çalışmada “Akpınar Depreminde Yakılan Ağıt” türküleştirilerek orada yaşanan acı olaylar anlatılmaya çalışılmıştır. Depremzede yakınlarının geride kalarak yaktıkları ağıtlarla, acılarını ve yaşananları özetlemelerinden buruklaşıp depremde kaybedilenleri görsel olarak fakat ruh halleri kille yansıtılmaya çalışılmış.

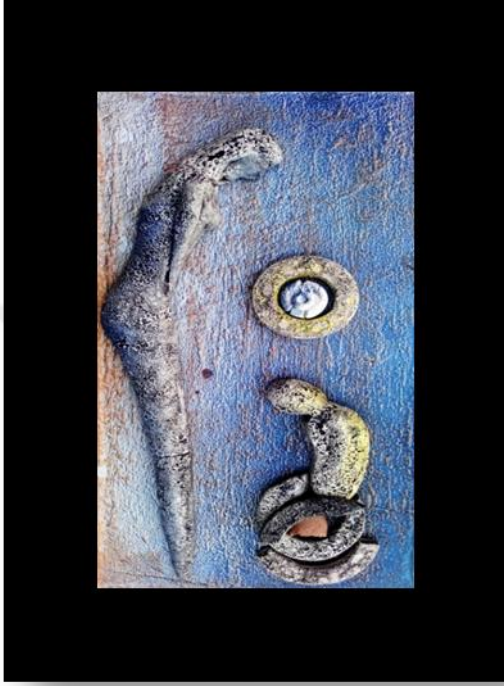

Çalışmaya Şamotlu kil plaka haline getirilmesiyle başlanmıştır. Plaka dairesel şekilde kesilerek ve dairenin merkezinin biraz dışına ikinci bir daire daha çizilerek fitil tekniği ile kenar kısımları yükseltip şekillendirilmeye başlanmıştır. Kile çatlaklık hissi verilerek daire etrafında kesik çizgiler ve tortularla derinlik görünümü sağlanmaya çalışılmıştır.

Zeminde oluşturulan derinlikle birlikte türküde geçen hikayenin daha anlaşılır olması için; figüratif biçimlerle deprem esnasında yaşanan korku ve acıyı yansıtan figürler eklenmiştir.

Kilin şekillendirme işlemi bittikten sonra çalışma oda ısısında kurumaya bırakılmıştır. Kuruma işlemi gerçekleşen çalışmanın üzerine önceden hazırlanan astar(beyaz kil) fırça yardımıyla yer yer sürülmüştür. Şamotlu kil üzerine atılan beyaz astar, renk ve renk tonlarının daha net ve canlı görünmesini sağlamak için kullanılmıştır. Çalışmanın ilk pişirimi 950 °C’de gerçekleştirilmiştir. Pişirimi gerçekleştirilen çalışmanın kalite kontrolü yapılarak sırlama işlemine geçilmeden önce siyah sır hazırlanıp sünger yardımı sürülerek eskitme görünümü verilmiştir.

Sırlama boya pistolesiyle püskürtülerek yapılmıştır. Tasarıma uygun olarak önceden seçilen renklerin dağılımı şu şekildedir; yaşanan acıyı etkin kılmak için çalışmanın çevresine sarı renk sır püskürtülerek gün aydınlığı, güneşi simgelemek amaçlanmıştır. Çalışmanın merkezi kısmına ilerleyerek renk tonları koyulaştırılıp depremin merkezi belirlenmeye çalışılmıştır. Egemen olan merkezi kısım da kırmızı siyah sırlar kullanılarak çalışmaya derinlik kazandırmıştır. Burada kullanılan kırmızı rengin açılan ve kanayan yaraların bir simgesi olarak anlatılmaya çalışılmıştır. Kırmızı rengin depremzedelere sıçraması da afette kaybedilen kişileri simgelemektedir. Bu etki yine pistole yardımı ile üstten püskürtülerek renk geçişleriyle sağlanmıştır. İkinci pişirim ise 1050 °C’de yapılmıştır.

5.7. Çalışma 7

Çalışma Adı	Gelin Oldum Karabeli'n Eline
	
Çalışma Adı	Gelin Oldum Karabeli'n Eline
Boyut	45 x 20 cm
Kullanılan Malzemeler	Şamotlu kil, vakumlu(beyaz) kil, mavi, sarı, türkuaz Renkli sır, mangan oksit (MnO) ve tuz ruhu
Biçimlendirme Yöntemi	Elle şekillendirme, kalıpta şekillendirme
Pişirim	İlk pişirim 950 °C sırlı pişirim 1050 °C

Görsel 33: Çalışma 7 ve detayları

Çalışma “Gelin Oldum Karabel’in Eline” türkü hikayesinden esinlenerek tasarlanmıştır. Hikaye kısaca şöyledir;

Karabel, Sivas'ın Divriği ilçesine bağlı bir yerleşim yeridir. Ailenin 12 yaşlarında bir oğlu vardır. Yaşlı olan annesine ev işlerinde yardım etmek maksadı ile karşı köyden akrabasının kızını oğlana alınır. Fakat oğlan evli olduğundan habersiz, oyun çağındadır. Çevredekiler “Küçük bir çocuğun karısı” ya da Sen mi çocuğun kocasın, yoksa “Çocuk mu senin kocan” diye gelinle alay ederler. Bu duruma çok içlenen gelin derdini kimse ile paylaşamaz ve içinde olduğu durumu yazgısı olarak kabullenmeye çalışır. Gelin oldum Karabel'in eline adlı türküyü, yaylada iken söylemiştir (Özerol, 2008: 23).

Bu çalışmada kullanılan şamotlu kil düz plaka şeklinde açılarak demir testere ve sünger yardımıyla dokulu bir zemin oluşturulmuştur. Daha sonra zeminle bütünleşmesi ve hikaye konusuna uygun olması açısından bir kadın ve erkek çocuk figürü elle soyut bir şekilde, şekillendirilerek yine zeminin dokusuna uygun olması için zeminden farklı bir teknik kullanılarak uyumlu bir kompozisyon oluşturulmaya çalışılmıştır. Oda ısısında kurumaya bırakılan çalışma; şekillendirilen figürler üzerinde derin eskitme etkisi oluşturmak için, tuz ruhu damlatılmıştır. Fırça yardımıyla hafif dokunuşlarla damlatılarak derin küçük çukurluklar ve kabarcıklar oluşturulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın sağ alt kısmında bulunan yarım daire biçimindeki şekiller, yine tuz ruhu yardımıyla kabarcıklar oluşturulmuştur. Ve yine aynı figürün üstünde bulunan içi çukur vakumlu kille içindeki bilye hikâyenin akışına uygun olarak çocukluğu ve oyunu simgelemektedir. Sol tarafta bulunan kadın figürü de kabullenilmeyen bir evliliğin sonucu olan küçümser bir duruşun ve otoritenin simgesidir.

Şekillendirme işlemi biten çalışmanın ilk pişirimi 950 °C'de gerçekleştirilmiştir. Fırınlama işlemi gerçekleşen tasarım üzerine mangan oksit (MnO) suyla karıştırılarak çalışmanın tamamına sünger kullanılarak eskitme işlemi yapılmıştır.

Çalışmada kullanılan sarı, turkuaz, siyah, kırmızı renkler püskürtme tekniği ile boya pistolesi yardımıyla yapılmıştır. Yüzeysel olması kompozisyonda karamsar bir his uyandırıp hikâyenin akışıyla örtüştürmektedir. Bu açıdan sırlama dokunun hapsedebileceği nitelikte püskürtülerek geçişleri sadeleştirilmeye çalışılmıştır.

Fırınlamak üzere hazırlanan çalışmanın, rafa temas edecek kısımlarının sır kalıntıları silinerek rafa yapışma ihtimali önlenmeye çalışılmıştır.

Sırlı pişirim 1050 °C'de yapılarak çalışmanın son işlemi gerçekleştirilmiştir.

5.8. Çalışma 8

Çalışma Adı	Şafak Söktü Yine Sunam Uyanmaz
	
Çalışma Adı	Şafak Söktü Yine Sunam Uyanmaz
Boyut	23x13cm
Kullanılan Malzemeler	Şamotlu kil, döküm kili, bakıroksit(Cu ₂ O) ve manganoksit(MnO)
Diğer Materyaller	Bağlama burgusu, Bağlama teli ve ince çivi
Pişirim	İlk pişirim 950 °C sırlı pişirim 1050 °C

Görsel 34: Çalışma 8 ve detayları

“Şafak Söktü Yine Sunam Uyanmaz” türkü hikayesinden esinlenerek tasarlanan çalışmanın hikayesi;

Öykünün Suna'sı, Fahri Kayhan'ın eşidir. Fahri Bey, eşi Suna'yı çok sevmektedir. Kadınlar kararlaştırdıkları bir günde toplanıp hep beraber hamama giderler. Kadınların arasındaki Neriman Hanım, Suna'nın kimselerin bilmediği sırtındaki beni fark eder. Neriman Hanım eve döndüğünde Suna'nın sırtındaki beni kocası Mustafa Bey'e anlatır. Aradan günler geçer. Fahri Bey bir gün, evlerinin civarındaki kahvehanede Mustafa Bey'e denk gelir. Bir dizi diyalogdan sonra aralarında münakaşa başlar, karşılıklı küfürleşmeye gider mesele. Fahri Bey'in tehdidine karşı Mustafa Bey: "Sen benimle kavga edeceğine, karına sahip çık. Ben senin karının sırtındaki beni dahi bilirim" diye çıkışır. Fahri Bey, duyduklarına inanamaz. Eşinin, kendisine ihanet ettiği fikrine kapılır. Yabancı bir adam, eşinin sırtındaki beni nereden bilecektir! Eve vardığında, Suna'sı anlatır kendini Fahri Bey'e. Gözünün ondan başka kimseyi görmediğine ikna olur Fahri Bey. İkna olmuştur olmasına ama; kafasındaki şüphe hiç gitmez Fahri Bey eşine kötü davranmaya başlar o meseleden sonra evden çıkar. Sabaha karşı eve gelir. Eve girdiğinde gördükleri karşısında donakalır. Suna, kendini asmıştır.

Plaka şeklinde açılan şamotlu kil, demir testere ile düzeltilerek şablon transfere hazır hale getirilmiştir. Modelaj kalemi yardımı ile plaka üzerine giydirilen desen üzerine hafif dokunuşlarla çizilerek geçirilmiştir. Zemin kili ile aynı kıvamda olan kile eklemeler yapıp figür, demir testere ile düzeltilerek belirgin kılınmaya çalışılmıştır. Kompozisyonu oluşturan alanın silindir şeklini alması için kil çapı 15 cm genişliğinde boru üzerine giydirilip ana zemin oluşturulmuştur. Sunam türküsünün hikâyesini temsilen oluşan kadın figürünün orta kısmı çizilerek bir tarafında doku etkisi oluşturulmuştur. Çalışmanın sağ ve sol kısımlarında ortada bulunan kabartmalı kadın figürünün kesitlerinden çizgisel doku verilmiştir. Üç boyutlu olarak tasarlanan, çalışma ayakta dik olarak sergilendiğinde ana tema olarak kadın figürünün çizgisel dokuları her açıdan görülmektedir. Kesit olarak verilen bu dokuların çalışmanın geri kalanını sanatseverlerin göz ile tamamlamaları amaçlanmıştır. Şekillendirme işlemi tamamlanan çalışma oda ısısında kurumaya bırakılmıştır. Kuruma işlemini tamamlayan bünyenin son rötuşları yapılarak astarlama aşamasına geçilmiştir. Beyaz kil sulandırılarak çalışmada kadın figürünün sağ kısmına pürüzsüz bir etki oluşturmak amacı ile fırça yardımıyla sürülmüştür. Çalışmanın dış kısımlarında ise dokusal zemin göz önünde bulundurularak hassas fırça dokunuşları ile eskitme görüntüsü verilmiştir.

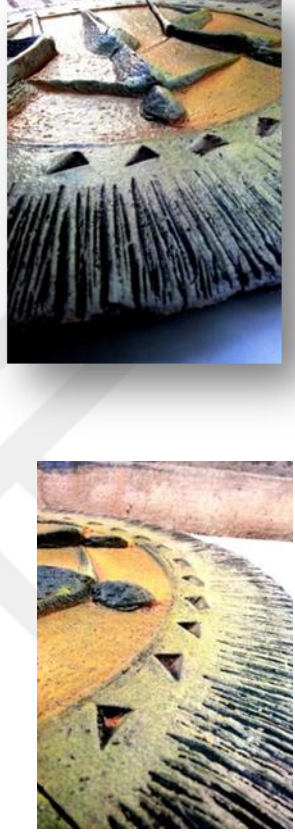
Şekillendirme aşaması biten bünye bisküvi pişirimi yapılmak üzere fırına yerleştirilmiştir. İlk pişirimi 950 °C'de yapılmıştır

Fırından çıkarılan bisküvi bünyenin, dekor işlemi için pigment ve sırları hazırlanmıştır. Dekorlama işlemine geçilmeden önce bakır oksit (Cu₂O) ve mangan oksit (MnO) karıştırılarak, sulandırılıp sür-sil tekniği ile eskitme görüntüsü oluşturulmaya çalışılmıştır.

Daha sonra çalışmanın tamamına püskürtme tekniği ile şeffaf sır atılmıştır. Sırlama aşaması tamamlandıktan sonra son aşama olan fırınlama işlemine geçilmiştir. Sırlı pişirim 1050 °C'de gerçekleştirilmiştir.

Sunam türküsünün notaları figürün sağ ve sol kısmına dekorlanarak kadın figürünün kesitlerinin bulunduğu alana siyah sır ile geçişler yapılmıştır. Çalışmanın merkezindeki figür hikayede geçen sunayı simgelemektedir. Üç boyutlu çalışmanın arkasının siyah renkle sırlanması yası ifade etmektedir.

5.9. Çalışma 9

Çalışma Adı	Çarşambayı Sel Aldı
	
Çalışma Adı	Çarşambayı Sel Aldı
Boyut	50 x 50 cm
Kullanılan Malzemeler	Şamotlu kil, döküm kili, sarı ve yeşil sır, Bakır oksit(Cu ₂ O) ve mangan oksit(MnO)
Biçimlendirme Yöntemi	Elle şekillendirme.
Pişirim	İlk pişirim 950 °C sırlı pişirim 1050 °C

Görsel 35: Çalışma 9 ve detayları

Çalışma “ Çarşambayı Sel Aldı” türkü hikâyesinin akışına uygun olarak tasarlanmaya çalışılmıştır. Hikaye şöyle geçmektedir; Çarşamba ovası Abdal Deresi'nin kıyısında yoksul köylülerden biridir Ahmet. Kara sevdaya tutulmuş ve sevdası karşılık

bulmuştur. Melek ismindeki sevdiği ile nişanlanmış ve Ahmet askere gitmiştir. Ancak ağa oğlu Mehmet Ali Melek'e göz koymuştur. Melek, Mehmet Ali'yi reddedince, ağanın oğlu ve adamları Melek'i dağa kaldırmıştır. Kötü haberi duyan Ahmet firar edip silahını alarak yollara düşer. Gece gündüz Melek'i ararken yağın yağmur ile Yeşilirmak taşmış ve Çarşamba göle dönmüştür. Sel, Canik dağlarından aşağı önüne kattığı her şeyi sürüklemiştir. Hayat normale döndüğünde ahali, Abdal deresinin Yeşilirmak'a döküldüğü yerde toplanmıştır. Derenin nehre bağlandığı yerde kayanın üstünde iki kişinin cesedi görülür. Cesetler Melek ve Ahmet'e aittir (<http://www.turkudostlari.net>).

Plaka haline getirilmiş şamotlu kil sac yardımıyla dairesel bir plaka oluşturulmuştur. Bu dairesel plaka üzerine yine küçük bir saca bir daire daha çizilmiştir. Hikayenin sonunda su değirmeni ile ilgili bir rivayetten bahsedildiği için plaka ve figürlerde dairesel bir form üzerine oluşturulmuştur. Konu kapsamında ele aldığımız hikâyenin tamamı ayrılık konulu olduğu için ve konunun akışı ile ilgili bütün ayrıklarda ikinci bir kişinin olması sebebiyle yine plaka üzerinde ayrılığı çağrıştıran figüratif rölyefler yapılmaya çalışılmıştır. Hikayede anlatılan selin hırçınlığı ve keskinliğini yansıtmak amacıyla dairenin çevresinde keskin çizgilerle dokular verilip çıkmazlığı anlatmak hem de çalışmaya hareketlilik sağlayarak görselliği zenginleştirmek amaçlanmıştır.

Şekillendirilen şamotlu kil oda ısısında kurumaya bırakılmıştır. Son rötuşları yapılan çalışmanın, sırlama aşamasında renklerin daha net ve canlı bir görünüm alması için, fırça yardımı ile astarlama (beyaz kil) yapılmıştır. İlk pişirim 950 °C'de gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın kenar dokuları ile etkili kılmak amacıyla da demir oksit ve mangan karıştırılarak formda eskitme etkisi yaratılmaya çalışılmıştır. İkinci (sırlı)pişirim 1050 °C'de yapılarak çalışma işlemi tamamlanmıştır.

Oluşturulan kompozisyonda renk olarak çamurun doğal rengi ve sarı, yeşil siyah renkleri ile hafif renk geçişleri yapılmıştır. Sarı rengin çalışmanın merkez kısmında yer alarak figürlerin belirgin ve aydınlık görünüm yansıtması amaçlanmıştır. Çalışmaya belirli bir açıdan püskürtülerek atılan renkli sırlar rölyeflere farklı bir boyut katmıştır. Yine renklerdeki sade dokunuşlu geçişler çalışmada ışık gölge uyumunu sağlayarak konuyu etkili bir biçimde ortaya çıkarmıştır.

İkinci (sırlı)pişirim 1050 °C'de yapılarak çalışma işlemi tamamlanmıştır.

5.10. Çalışma 10

Çalışma Adı	Hüma Kuşu
	
Çalışma Adı	Hüma Kuşu
Boyut	85 x 50 cm
Kullanılan Malzemeler	Şamotlu kil, döküm kili. siyah, yeşil, kırmızı, lacivert ve sarı sır.
Biçimlendirme Yöntemi	Elle şekillendirme, Plaka tekniği ile şekillendirme.
Pişirim	İlk pişirim 950 °C sırlı pişirim 1050 °C

Görsel 36: Çalışma 10 ve Detayları

“Hüma Kuşu” türkü hikâyesinden esinlenilerek yapılan bu çalışmada Hüma kuşundan soyutlanarak özgün bir çalışma yapılmaya çalışılmıştır. Hikayede adı geçen Mustafa ve Gülbaharın birbirlerini büyük bir aşkla sevdikleri, evlendikten sonra askere

çağırılan Mustafa'nın bir daha dönmemesiyle eşinin çektiği acı ele alınmıştır. Sevgili yıllar geçmesine rağmen eşinden haber alamaz. Cennet kuşu olarak bilinen Hüma Kuşunun bir gün kendisine haber getireceği düşüncesiyle göklere bakıp iç çekmiştir. (<http://www.erzurum.gov.tr/hikaye.asp> Erzurum Valiliği).

Hüma kuşu Gülbahar için artık simge haline gelmiş. Türküde ki bu kuş çalışmamızın çıkış noktası olmuştur.

Plaka halinde açılan şamotlu kil, önceden hazırlanan hikayenin tasarımı şablon yardımıyla zemin üzerine çizilerek yansıtılmıştır. Kenar kısımlarındaki fazla kil bıçakla kesilerek çalışmanın sınır çizgileri kabaca belirtilmiştir. Daha sonra kil ekleme tekniği ile kabartma işlemi yapılarak, modelaj kalemleri yardımıyla şekillendirme işlemine geçilmiştir. Çalışmanın belirli bölgeleri kazınarak plastik görsellik açısından zengin ve hareketli bir görünüm sağlanmaya çalışılmıştır. Şekillendirme işlemi biten çalışma kontrollü olarak kurumaya bırakılmıştır. Kuruma işleminden sonra rötuşu yapılarak önceden hazırlanan astar(beyaz kil) geniş ağızlı fırça yardımı ile sırlama sonunda çalışmanın istenilen bölgesinde renklerin daha canlı görünüm kazandırmak amaçlanmıştır.

İlk pişirim 950 °C'de gerçekleşikten sonra sırlama aşamasına geçilerek boya pistolesi yardımı ile püskürtülerek sarı, yeşil ve lacivert renkler kullanılmıştır. Kırmızı ve siyah renkteki sırlar çita ile doku oluşturulan alanlara fırça ile doldurulmuştur. Son olarak şeffaf sır bölgesel olarak atılarak fırınlama işlemine geçilmiştir.

İkini(sırlı) pişirim 1050 °C'de tamamlanmıştır. Duvar panosu olarak tasarlanan çalışmamızda seramiği ön plana çıkarmak ve görselliği attırmak amacıyla buz cam arka fon olarak monte edilmiştir.

5.11. Çalışma 11

Çalışma Adı	Yüksek Yüksek Tepelere
	
Çalışma Adı	Yüksek Yüksek Tepelere
Boyut	25 x 25 cm
Kullanılan Malzemeler	Şamotlu kil, vakumlu kil, sarı, siyah, renkli sır.
Biçimlendirme Yöntemi	Ajur tekniğiyle şekillendirme ve Elle şekillendirme.
Pişirim	İlk pişirim 950 °C sırlı pişirim 1050 °C

Görsel 37: Çalışma 11 ve Detayları

Bu öykü Malkara köylerinden alınmış olup belli bir kişinin dilinden yazıya geçirilmiş değildir. Çevrede herkes tarafından bilinen bir öyküdür. Söylentiye göre, çok

eskiden köyün birinde Zeynep isimli çok güzel bir kız vardır. On altıya yeni bastığında Zeynep'i köylerindeki bir düğünde aşırı (yabancı) köylerden gelen Ali isimli bir genç görür. Ali Zeynep'i çok beğenir ve köyüne döndüğünde kızın babasına hemen görücü gönderir. Zeynep'i Ali'ye verirler. Kısa bir zaman sonra düğünleri olur. Ali, Zeynep'i alıp aşırı köyüne götürür. Zeynep'in gelin gittiği köy ile kendi köyü arası üç gün üç gece çeker. Bu kadar uzak olduğundan dolayı Zeynep, anasını babasını ve kardeşlerini tam yedi yıl göremez. Bu özlem Zeynep'in yüreğinde her gün biraz daha büyüyerek dayanılmaz bir hal alır. Köyün büyük bir tepesinde bulunan evinin bahçesine çıkarak kendi köyüne doğru dönüp için için kendi yaktığı türküyü mırıldanır ve gözleri uzaklarda sıla özlemini gidermeye çalışmış. Oysa kocası, Zeynep'in bu özlemine pek aldırmaz. Kaldı ki eski sevgisi de pek kalmadığından kendini fazlaca horlamaya, eziyet etmeye başlar. Sonunda bu özlem ve kocasının horlaması Zeynep'i yataklara düşürür. Gün geçtikçe hastalığı artan Zeynep'in düzelmesi için, köyden gelip gidenler de anasının babasının çağrılmasını salık verirler. Başka çare kalmadığını anlayan Zeynep'in kocası da anasına babasına haber vermeye gider. Altı gün altı gecelik bir yolculuktan sonra bir akşamüstü Zeynep'in anası babası köye gelirler, Zeynep'i yatakta bulurlar. Perişan bir halde Zeynep hala türküsünü mırıldanmaktadır. Aynı türküyü anasına babasına da söylemeye başlar. Çevresindeki bütün köy kadınları duygulanıp gözyaşı dökerler. Annesi fenalıklar geçirir ve bayılır. Zeynep hasretini giderir, giderir ama artık çok geç kalınmıştır. Bir daha onmaz, sonu ölümle biter. Herkes Zeynep için gözyaşı döker. İşte o gün bu gündür bu türkü ayrılığın türküsü olarak söylenip durur(<http://www.turkudostlari.net>).

Bu çalışmada, karıştırılan döküm kili düz alçı zemin üzerine dökülmüştür. Suyunu çekmesi beklenmiş, kulak memesi kıvamına geldikten sonra kullanıma hazırlanmıştır. Hazırlanan çamur tornasına oturtularak, yarım küre şeklinde çekilmiş, formun suyunu çekmesi ile oda sıcaklığında kurumaya bırakılmıştır. Suyunu çektikten sonra çizilen tasarıma uygun olarak bombe olan kısmında dört pencere açılmıştır.

Bu türkünün hikâyesine uygun olarak tasarlanan formda on altı yaşında bir kız çocuğunun kendi köylerinden uzak ve yüksek bir mevkide olan bir eve gelin gitmesi, daha sonra çektiği anne baba hasreti sonu hastalanıp ölmesiyle sonuçlanan hazin öyküyü bir kompozisyonda anlatmak amaçlanmıştır. Kafese benzetilen form içine bir bayan figürü yerleştirilmiştir. Burada aileye duyulan özlem geniş dünyanın dar bir

penceresinden üç boyutlu bir kompozisyonla anlatılmaya çalışılmıştır. Diğer çalışmalarda olduğu gibi bu çalışmada da siyah ve sarı renkler ağırlıklı olarak kullanılmıştır

İlk pişirim 950 °C'de ikinci pişirim ise; 1050 °C'de yapılarak işlem sonuçlanmıştır.

5.12. Çalışma 12

Çalışma Adı	Bağlamam Var Üç Telli
	
Çalışma Adı	Bağlamam Var Üç Telli
Boyut	70 x 20 cm
Kullanılan Malzemeler	Şamotlu kil, döküm kili, Sarı, siyah, kırmızı ve yeşil renkli sırlar, küçük ahşap bağlama teknesi, ahşap notalar, bez ip, ince su boruları. Renkli sprey(siyah, sarı, kırmızı sprey boya).
Biçimlendirme Yöntemi	Elle şekillendirme
Pişirim	İlk pişirim 950 °C sırlı pişirim 1050 °C

Görsel 38: Çalışma 12 ve detayları

Bu çalışmanın çıkış noktası olarak ele alınan türkü; “Bağlamam Var Üç Telli” hikayesinden esinlenerek üç boyutlu bir tasarım yapılmıştır.

Hikayeye kısaca değinecek olursak; Yörük oğlanın birisi, Yörük kızına gönlünü kaptırır ve sevdiği kızıdan aşkının karşılığını alamaz, bu konudan rahatsız olan Yörük kızı, durumu annesine anlatınca, Yörük beyi kızını diğer obalarda bulunan bir yakınının yanına gönderir. Zamanla sevdiği kızı oralarda göremeyen oğlan bu olayı yanlış anlar ve giden Yörük kızının arkasından türküler yakar’’(www.gazetefethiye.com/arşivler).

Türkü hikayesine uygun tasarımın eskiz çizimleri yapıp yorumlandıktan sonra seramik malzeme yüzeyine aktararak şekillendirilmiştir, dört seramik parçadan oluşan tasarımda; silindir planlı üç boyutlu seramik tasarımı şamotlu kilden şekillendirilmiştir. Plaka halinde açılan şamotlu kil, üzerine pergel yardımıyla iki eşit daire çizilmiştir. Dairenin çevresini sarıp boyutlandırılması amaçlanan form için açılan plaka üzerinde dikdörtgen planda parçalar kesilerek iki daireden birinin çevresini saracak şekilde oturturulmuştur. Çalışmanın üst kısmına gelecek olan diğer daire yapıştırılmadan önce kilin çökmemesi için daireler arasına kâğıt parçaları eşit düzeyde yerleştirilmiştir. Kompozisyonun en büyük parçası şekillendirildikten sonra türküde geçen üç telli bağlamanın klavyesinin üst kısmını tamamlayacak diğer parçada şekillendirilmiştir. Rötüşlama işlemi biten çalışma denetimli olarak kurumaya bırakılmıştır. Kuruma işlemi biten çalışma üzerine fırça yardımı ile astar (beyaz kil) sürülerek 950 °C’de elektrikli kamara fırınında pişirilmiştir. Fırından çıkarılan çalışmanın kalite kontrolü yapılarak sırlamaya hazırlanmıştır. Renklendirme(sırlama)işlemine geçilmeden önce sünger yardımı ile siyah sır sür-sil tekniği kullanılarak tüm zeminde uygulanmıştır. Daha sonra boya pistolesi kullanılarak renklendirme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Hikayenin temasına uygun olarak tasarlanan çalışmada, renk ve biçim uyumu hikayedeki karakterlere göre renklendirme işlemi yapılmıştır. Kullanılan sarı renk ayrılığı temsil ederken kırmızı renkli sır aşkı temsil etmektedir. Düzenlemenin tamamlayıcısı olarak yan materyallerde kullanılmıştır. Silindir formun üzerine ahşap bağlamanın ön yüzü yerleştirilerek türkünün adının geçtiği orijinal üç bağlama teli gerilmiştir. Üç telin her biri bağlama klavyesi olarak tasarlanan ve sırlarla uyumlu renkte boyanan farklı uzunluklardaki plastik borulara gerilmiştir. Tekne ile klavye arasına bağlanan bez parçaları dileklerini ifade etmektedir. Bağlamanın stilize edildiği düzenlemede, teknesinden aşağı doğru akıtılan siyah sır sevdiğine kavuşamayan Yörük oğlanın acısını ve yasını temsil etmektedir. Siyah rengin bittiği noktadaki srey boyayla boyanan notalar ise; hikayedeki karakter için yakılan türküyü simgelemektedir. Sırlama

işlemi biten çalışmanın fırınlama aşamasına geçilmeden önce rafa temas edecek yerlerin altları silinerek fırına yerleştirilmiştir. İkinci(sırlı) pişirim 1050 °C'de gerçekleştirilmiştir.

5.13. Çalışma 13

Çalışma Adı	Taşa Verdim Yanımı
	
Çalışma Adı	Taşa Verdim Yanımı
Boyut	75 x 60 cm
Kullanılan Malzemeler	Şamotlu kil, döküm kili, vakumlu kili, sarı, siyah, Mavi, türkuaz renkli sır, Bakır oksit(Cu ₂ O) ve mangan oksit(MnO)
Biçimlendirme Yöntemi	Elle şekillendirme, kalıpta şekillendirme.
Pişirim	İlk pişirim 950 °C sırlı pişirim 1050 °C

Görsel 39: Çalışma 13 ve Detayları

Çalışma “Taşa Verdim Yanımı” türkü hikayesinde ilham alınarak tasarlanmaya çalışılmıştır. Hikâyede geçtiği üzere birbirini büyük aşkla seven iki gencin evlenerek

kavuşmalarıyla sonuçlanacağı sanılan birlikteliklerinin sanılandan ziyade hazin sonuçlanmıştır. Evlendikten sonra çocukları olmayan çiftin bütün sorumluluğun eşinden olduğu düşünülerek sürekli baskı uygular.

Yine o günlerden biri ama biraz daha fazla ilerleyip şiddet boyutuna tartışmaya dayanamayan kadın eşini öldürmüştür. Yaşanılan bu olaya kaza süsü verildiğine inanan eşinin arkadaşları bunun üzerine “Taşa Verdim Yanımı “ türküsünü yazmıştır.

Şamotlu kille plaka açılarak makro ve mikro ölçekte genişleyecek şekilde etrafı kesilerek asimetrik bir plaka oluşturulmuştur. Çalışmanın etrafında çeşitli yüksekliklerde şekil elemeleri yapılarak hareketlilik verilmesi amaçlanmıştır. Elemelerin yapıldığı çizgisel görünümlü rölyef üzerine çita yardımıyla farklı ölçülerde derinlikler verilmiştir.

Alçı- kalıp kullanarak, döküm tekniğiyle (beyaz kil) şekillendirilen çember biçimindeki formlar, plakanın farklı bölgelerine çeşitli boyutlarda yerleştirilerek zeminde bütünleştirilmiştir. Çatal yardımıyla kenar kısımlardan dışa doğru bastırılarak çekilip keskin dokular oluşturulmuştur.

Panonun orta bölümündeki en büyük çemberin içindeki figür ölen hikayede geçen eşi simgelemektedir. Etrafını çevreleyen küçük çemberdeki cenini andıran figürler çocuk sahibi olmak isteyen babanın hayalini ifade etmektedir. Şekillendirme işlemi tamamlanan panon son rötuşları yapıp, panonun genel yapısına uygun olarak kesim işlemi gerçekleştirilmiştir. Çalışma, denetimli kurutma aşamasından sonra 950⁰C’ta ilk pişirimi yapılmıştır.

İlk pişirimi biten çalışma fırından çıkarılıp kalite kontrolü yapılarak boya pistolesi ile püskürtülerek sırlanma aşamasına geçilmiştir. Çalışmanın renklendirme aşamasında daha çok soğuk renkler kullanılmıştır. Düzenlemenin merkez kısmına hafif lacivert ve turkuaz kullanılarak panoyu aydınlatıp hikayede geçen karakterler ön plana çıkarılmıştır.

Panonun çevresinden siyah sır püskürtülerek çalışma üzerinde yine karamsar bir etki yaratılmıştır. Kullanılan renkler gereğinden çok az ve geçişli şekilde püskürtülerek matlık etkisi dengeli bir şekilde dağıtılmıştır.

Sırlama işlemi tamamlanan çalışmanın rafa temas edecek kısımları nemli süngerle temizlenerek raflara yapışma riski de ortadan kaldırılmıştır. İkinci (sırlı) pişirim 1050 ⁰C’ta yapılmıştır.

5.14. Çalışma 14

Çalışma Adı	Yıldız
	
Çalışma Adı	Yıldız
Boyut	62 x 62 cm
Kullanılan Malzemeler	Şamotlu kil, döküm kili, kırmızı, mavi Bakır oksit(Cu ₂ O) ve mangan oksit(MnO) , türkuaz, siyah, renkli sırlar ve yıldız renkli akrilik boya.
Biçimlendirme Yöntemi	Elle şekillendirme
Pişirim	İlk pişirim 950 °C sırlı pişirim 1050 °C

Görsel 40: Çalışma 14 ve Detayları

Rivayete göre, Sivas ilinde bir kervancı Halep'ten mal getirir. Üç yıl kervancılar yurtlarından ayrılmışlardır. Kiminin yollarını ana babası kiminin ise çocukları gözlemektedir. İçlerinden en genci uzun boylu yağız delikanlı olan Veysel'dir.

Halep'ten gelen kervan bir kış günü Sivas-Kayseri arasındaki yıkık bir hana kendilerini zor atarlar. Orada geceyi geçirirler, ancak Sivas çok yakındır ve hiçbir kervancıyı uyku tutmamıştır. Nişanlısı hep gözü önünde olan Veysel iki de bir yatağından kalkıp gün ışığı mı? diye bakar. Bu arada fırtına da dinmek bilmez. Gün ışımadan önce doğuya tam günün doğacağı yerde sabahyıldızı görülür. Sabahyıldızı görününce yollara çıkılır. Veysel ışılan yıldızı görünce telaşla bağırır “Sarı Yıldız, Mavi Yıldız “ telaşla kervanları yüklerler. Kervancılar sevinçle yola düşerler. Sabaha Sivas'ta olacaklardır. Bir hayli yol alırlar. Fırtına bir dinip bir bastırıyor ama beklenen gün bir türlü doğmamıştır. Kimi dönmek istese de kimileri razı olmamıştır. Gide gide en sonun da “Kervankıran” dedikleri yere varırlar. Tam orada bir tipi başlar ve kervan tipide karlar altında kalır. Bahar geldiğinde karlar erir ve bir yolcu bu kervanı görür. Yalnız beş yüz metre ilerde atın dizginleri elinde boylu boyunca uzanmış birini daha görürler. Ve onları hiç kıpırdatmadan oldukları yere atları, katırları ile gömerler. Topluluktan ayrı olan ise Veysel'dir. Bu olay üstüne Anadolu insanları türlü türlü türküler yakmışlardır. “Kervankıran “dedikleri yer gibi o yıldızı da “Kervankıran Yıldızı” demişlerdir (<http://www.kirsehir.net>).

Türkü hikayesine uygun tasarımın eskiz çizimleri yapıp yorumlandıktan sonra seramik malzeme yüzeyine aktarılarak şekillendirilmiştir. Çalışmada karanfil şeklinde kesilen plaka halindeki şamotlu kile, tasarıma uygun eklemeler yapılarak kabartılmıştır. Çalışmanın uç kısmına görsel zenginliği artırmak için keskin dokular verilmiştir. Modelaj kalemleri ile şekillendirilen çalışma doğal ortamda denetimli olarak kurumaya bırakılmıştır. Kuruyan çalışmanın fırınlanmadan önce son rötuşları yapılarak, astar(beyaz kil) sürülüp istenilen bölgelerde sırlama esnasında renklerin belirginleştirilmesi amaçlanmıştır. Fırına yerleştirilen çalışmanın ilk pişirimi 950 °C'de yapılmıştır. İlk pişirim ardından çıkarılan bisküvi bünyenin, kalite kontrolü yapılarak önceden hazırlanan renklerle sırlama aşamasına hazırlanmıştır. İlk aşamada Bakır oksit (Cu₂O) ve Mangan oksit (MnO) eşit ölçülerde homojen bir şekilde su ile karıştırılarak sünger yardımı ile bünyenin tamamına sürülmüştür. Daha sonra nemli süngerle tamamen silinen bünyede derinlik etkisi olan alanlarda istenilen oksit etkisine ulaşılmıştır. Boya pistolesi ile farklı açılardan sır püskürtülerek renklendirilmiştir. En alt kısımda ay şeklinde biçimlendirilip, kilin içine yerleştirilen altın yaldızlı boya ile boyanan erkek figürü hikayede deki yıldızına kavuşmayı bekleyen baş karakteri

(Veysel)'i simgelemektedir. Panodaki karanfil biçimi Veysel'in sevgilisini; uç kısımlarındaki mavi renk türküde geçen, Veysel'in doğmasını beklediği mavi yıldızdır. Orta kısımda bulunan çukurluk Veysel'in mezarını kırmızı renk oluşu da sevgilinin acısını ifade etmektedir.

Sırlama işlemi biten çalışma fırına yerleştirilmeden önce rafa temas edecek kısımları nemli süngerle silinerek pişme esnasında zemine yapışması önlenmiştir. İkinci (sırlı) pişirim 1050 °C'de gerçekleştirilmiştir.

5.15. Çalışma 15

Çalışma Adı	Kırmızı Gül Demet Demet
	
Çalışma Adı	Kırmızı Gül Demet Demet
Boyut	86 X 33 cm
Kullanılan Malzemeler	Şamotlu kil, ahşap çıtalar, ahşap notalar, buz cam, Sarı, siyah, mavi, renkli sırlar
Biçimlendirme Yöntemi	Elle şekillendirme
Pişirim	İlk pişirim 950 °C sırlı pişirim 1050 °C

Görsel 41: Çalışma 15 ve detayları

“Kırmızı Gül Demet Demet” türkü hikâyesinden esinlenerek yapılmıştır.

Türkü hikayesine uygun tasarımın eskiz çizimleri yapıp yorumlandıktan sonra seramik malzeme yüzeyine aktarılarak şekillendirilmiştir.

Çalışma kil ekleme tekniği ile şekillendirilmiştir. Plaka halinde açılan şamotlu kil demir testere ile düzeltilip önceden hazırlanan şablon yardımıyla kil üzerine transfer

edilmiştir. Zemin kili ile aynı kıvamda olan kil bünye üzerine aktarılarak modelaj kalemleri ile düzeltilmiştir. Yüzeyde demir testere ile doku etkisi verildikten sonra son rötuşlar yapıp doğal ortamda kurumaya bırakılmıştır. Ortadaki erkek figürü oğlunu simgelemektedir. Kırmızı renkle sırlanması planlanan ve eskitme etkisi verilerek ahşap çita ile müzikal etki yaratılmıştır. Sarı renkli figür gelinin mavi renkli figürde anneyi simgelemektedir. Bu üç ayrı figür renkli çitalarla kompozisyonun tamamlayıcısı olarak görsel denge sağlanması amaçlanmıştır.

Kurumuş bünye üzerine astar sürülerek çalışmanın ilk pişirimi yapılmak üzere fırına yerleştirilip 950 °C’de fırınlanmıştır.

Fırından çıkarılan bisküvi bünyenin kalite kontrolü yapılarak sırlama aşaması için hazırlanmıştır. Bisküvi pişirimi yapılan bünye, püskürtme tekniği ile sırlanarak 1050 °C’de fırınlanmıştır.

Ve figürü belirgin kılmak için mat cam üzerinde sergilenmesi tercih edilmiştir.

5.16. Çalışma 16

Çalışma Adı	Aktaş Diye Belediyeğim
	
Çalışma Adı	Aktaş Diye Belediyeğim
Boyut	35 x 35 cm
Kullanılan Malzemeler	Ahşap kasnak, bakır tel, şamotlu kil, döküm kili, mavi, siyah, sarı sır, demir oksit(FeO) ve mangan oksit(MnO) ve ahşap nota.
Biçimlendirme Yöntemi	Elle şekillendirme
Pişirim	İlk pişirim 950 °C sırlı pişirim 1050 °C

Görsel 42: Çalışma 16 ve Detayları

Bu tasarım “Aktaş Diye Belediyeğim” türkü hikayesinden esinlenerek tasarlanmıştır. Yüzyıllar önce Anadolu’nun bir yerinde bir Türk beyi sevdiği bir kız ile evlenmiştir. Yıllar geçmiş ama çocukları olmamıştır. Zamanla Türk boyu bu yüzden yas

tutmuş. Beyin anası soyun devamı için onu; başka bir kızla evlenmesi için zorlamıştır. Ancak bey karısını çok sevmektedir. Karısı töreye razı olmuş ve beyine yakışacak en iyi kızı kendisi aramıştır. Bir zaman sonra Bey'in düğünü yapılmış, beyin eski karısı da üzüntüden dağlara çıkmıştır. Bir dereден geçerken uzunca bir ak taş bulmuş ve taşı bir kundağa sararak, tanrıya bu taş can vermesi için dua etmiştir. Tanrı kadının dileğini yerine getirerek Aktaş'a can vermiş, daha sonra bu olay halkın dilinde efsaneleşip türkü haline gelmiştir (<http://www.turkucu.net/turku-sozu.asp>).

Şamotlu kil ince uzun bir plaka halinde açılarak modelaj kalemleri yardımı ile plastik zemin üzerine aktarılmıştır. Tasarımda uzun bir kadın figürü oluşturup geri kalan kil bıçak kullanılarak kesilip figür kabaca belirlenmiştir. Daha sonra kil eklemesi yapılarak figür boyutlandırılmıştır. Demir testeresiyle vücut incelikleri dokulu şekilde düzeltilerek oda ısısında kontrollü olarak kurumaya bırakılmıştır. Şekillendirilen tasarım kurduktan sonra fırça yardımıyla astar (beyaz çamur) sürülerek, renklerin daha belirgin ve parlak çıkması amaçlanmıştır. İlk (bisküvi) pişirim 950 °C'de elektrikli kamara fırınında pişirilmiştir.

Kompozisyonda kasnak içindeki figür gelini simgelemektedir. O dönemde gelinlerin kasnak kullanarak tentene gibi örtüler yaptıkları için kadın figürü kasnak içerisine yerleştirilmiştir. Kasnağa gerilen bakır tellerde yaşadığı zor durumu eli kolu bağlı olarak kabullendiğinin göstergesi olarak simgelenmiştir. Bakır teller üzerinde nota dağılımı yapılarak türkünün nameleri hissettirilmiş ve çalışmaya görsel öge katılmıştır.

İlk pişirme yapıldıktan sonra, fırından çıkarılan bisküvi bünyenin kalite kontrolü yapılarak sırlamaya hazır hale getirilmiştir. Demir oksit (FeO) ve mangan oksit (MnO) eşit ölçülerde karıştırılarak zemin üzerine sür-sil tekniği ile eskitme etkisi verilmiştir. Daha sonra boya pistolesi kullanılarak püskürtme tekniği ile turkuaz mavi ve siyah sırlar tek yönde atılıp ışık –gölge uyumu oluşturulmuştur. Sırlama işlemi biten çalışmanın rafa temas edecek bölgeleri silinerek olası bir sırlama hatası engellenmiştir. İkinci(sırlı) pişirim 1050 °C'de yapılmıştır.

Düzenleme, sergilenecek şekilde tasarıma uygun daha önceden hazırlanan metal ve diğer materyallerle montajı yapılmıştır.

5.17. Çalışma 17

Çalışma Adı	Zahidem
	
Çalışma Adı	Zahidem
Boyut	45 x 33 cm
Kullanılan Malzemeler	Ahşap Sunta, Şamotlu kil, Vakumlu Kil, Tuz Ruhü, Seramik Plaka ve Akrilik Çatlatma Boyası.
Biçimlendirme Yöntemi	Elle şekillendirme
Pişirim	İlk pişirim 950 °C sırlı pişirim 1050 °C

Görsel 43: Çalışma 17 ve detayları

Mustafa henüz çok küçükken babası hayatını düğünlerde eğlencelerde oynana bir oyun olan “Koca Oyunun da “Arap” rolünü oynayarak kazanmaktadır. Mustafa’ya da bu sebepten dolayıdır ki “Arap Mustafa” lakabı takılmıştır. Yoksa Mustafa’nın

Araplar ile hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Mustafa çok küçük yaşta hem yetim hem de öksüz kaldı. Mustafa henüz 10 yaşında iken babası vefat etti.

Babası vefat edince Arap Mustafa'yı Hacı Mehmet isminde Hacı Ahmetli köyünde ikamet eden bir çiftçi yanına alıp yetiştirmeye başladı. Arap Mustafa çiftlikte canla başla çalıştı ve göze girdi. Giyimine kuşamına da dikkat ediyordu ve gün geçtikçe yakışıklı, çalışkan ve mert bir delikanlı olarak herkesin takdir ve beğenisini toplamayı başardı. Ancak Arap Mustafa askerlik çağına yaklaşıyordu ve bir kıza aşık olmuştu. Bu kız da çiftlik sahibinin kızı Zahide idi. Zahide'ye olan sevdası her geçen gün içinde büyürken kimsesiz ve fakir olması sebebi ile bu sevda bu aşk bir türlü dile gelemiyordu. Askerlik vakti gelen Arap Mustafa Zahide'ye açılmadan kimseye sevdasından bahsedemeden askeriyenin yolunu tuttu. Ancak akli ve kalbi Zahide'de kalmıştı. Arap Mustafa askerde iken köyünde ki dostlarından gelen mektuplardan Zahide'nin evleneceğini haber alır. Bu haber Arap Mustafa'yı derinden yaralayacak ve Zahidem türküsünün sözlerini söylemesine vesile olacaktır.

İşte Neşet Ertaş'ın Zahidem türküsünün hikayesi bu şekildedir. Sözlerin nasıl yazıya döküldüğü ile ilgili çeşitli varsayımlar olsa da hikayenin "Zahidem" türküsünün hikayesi bu şekilde gerçekleşmiştir(turkuler.com/hikayeler/zahide.asp).

Türkü hikayesine uygun tasarımın eskiz çizimleri yapıp yorumlandıktan sonra seramik malzeme yüzeyine aktararak şekillendirilmiştir.

Bu çalışmada 5X5cm vakumlu (beyaz) kil kullanılarak küçük iki adet plaka açılıp, zemini pürüzsüz bir görünüm alana kadar rötuşlanmıştır. Yine beyaz vakumlu kil kullanılarak erkek figürü şekillendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın diğer parçasını oluşturacak ortası boş dairesel şekillendirilen diğer parçalarla birlikte doğal ortamda kurumaya bırakılmıştır. Daha sonra karo üzerine yerleştirilen çember şeklindeki seramiğe tuz ruhu damlatarak doku oluşturulmuştur bir sonraki aşama rötuşlama aşamasıdır. Rötuşları sünger yardımı ile yapılarak pişirim için fırına yerleştirilmiştir. Çalışmanın ilk pişirimi 950 °C'de yapılmıştır.

Bisküvi pişirimi yapılan çalışma daha sonra fırça yardımı ile dairesel şekiller çizilerek sır altı dekor işlemi tamamlanmıştır. Tuz ruhu ile doku verilen çember biçimindeki parçaya sür-sil tekniği ile yer yer eskitme dokusu verilmiştir. Hikayenin ana temasını oluşturan figür ise; boya pistolesi yardımıyla önce beyaz daha sonra kırmızı sır püskürtülerek renklendirme işlemi tamamlanmıştır. Son olarak yine pistole

yardımı ile şeffaf sır püskürtülerek sırlama işlemi bitmiştir. Sırlama işleminden sonra fırına yerleştirilmek üzere hazırlanan çalışmanın rafa temas edecek alt kısımları silinerek yapışma riski önlenmiştir. Çalışmanın ikinci (sırlı) pişirimi 1050 °C’de yapılmıştır.

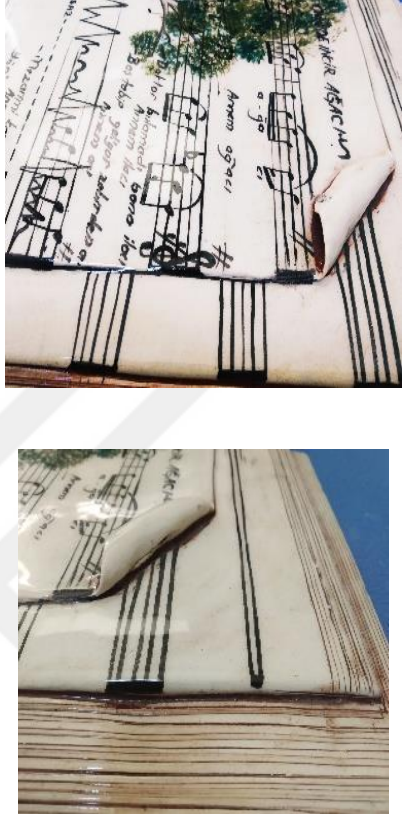
Şekillendirilen killer yansıra yan materyallerle de tamamlanacak olan çalışmanın parçaları da hazırlanarak boyama işlemlerine geçilmiştir.

Çalışmanın bir altındaki 8X8cm’lik karoya da siyah akrilik boya sürüldükten sonra step 1, step 2 ‘ den oluşan altın çatlaklı boya sürülmüştür.

Yuvarlak asker yeşili renkli ahşap figüratif üç boyutlu seramik figür yerleştirilerek hikayedeki karakterin ruh hali yansıtılmaya çalışılmıştır. Hikâyede Zahide isimli sevgilisinin bir başkasına verilişini kabullenemeyerek, hastalanan gencin acı içerisindeki kıvranışı görselleştirilmiş. Yuvarlak seramik parçasının içindeki sarı renk ayrılığı simgelerken, sır altı boyasıyla dairesel renkli çizgiler ise hayallerini ifade etmektedir.

5.18. Çalışma 18

<p>Çalışma Adı</p> 	<p>Hastane Önünde İncir Ağacı</p>
<p>Çalışma Adı</p>	<p>Hastane Önünde İncir Ağacı</p>
<p>Boyut</p>	<p>19x31cm</p>
<p>Kullanılan Malzemeler</p>	<p>Vakumlu kil, demir oksit (FeO) ve mangan oksit (MnO) kahverengi, siyah, yeşil ve ceviz yeşili sıraltı boyası.</p>
<p>Biçimlendirme Yöntemi</p>	<p>Elle şekillendirme</p>
<p>Pişirim</p>	<p>İlk pişirim 950 °C sırlı pişirim 1050°C</p>

Görsel 44: Çalışma 18 ve detayları

Hastane önünde incir ağacı türkü hikayesinden esinlenerek yapılan tasarımın hikayesi şöyledir;

Komşusunun kızı ile beşik kertmesi olan bir genç vatani görevini yapmak için gittiği askerde vereme yakalanır. Hastalanan genç hava değişimi olarak memleketi

Yozgat Akdağmadeni'ne gelir. Beşik kertmesinin ailesi vereme yakalanan gence kızlarını göstermek istemez. Genç de tedavi olmak için İstanbul'a gelir ve bir hastaneye yatar, genç uygulandığı bir anda hastanenin penceresinden gördüğü incir ağacından aldığı ilhamla hastane önünde incir ağacı türküsünü söyler. Kısa bir zaman sonra genç yakalandığı verem hastalığı yüzünden hastanede ölür. Gencin ailesi cenazeyi Yozgat'a getiremezler ve gencin cenazesi İstanbul'da kalır. (TRT Müzik Dairesi Yayınları, 2004: 264).

Plastik kıvamlı beyaz kilden şekillendirilen ve ince uzun bir plaka açılıp, deri yumuşaklığı kıvamına gelecek şekilde fazla nemin çekilmesi bekletilmiştir. Kıvamını alan çamur tasarlanan ölçülerde A4 kâğıdı boyutundan biraz daha büyük ebatlarda kesilerek ve kâğıt çoğunluğunu belirtmek için çizgisel dokunuşlarla öne çıkarılmıştır. Şekillendirme işlemi biten çalışmanın rötuşları yapılarak doğal ortamda kurutulmaya bırakılmıştır. Düzenlemenin ilk pişirimi yapılmak üzere son rötuşları yapılarak fırına yerleştirilmiştir. Bisküvi pişirimi 950⁰C'de elektrikli kamara fırınında yapılmıştır. Fırından çıkarılan bisküvi bünyenin kalite kontrolü yapılarak dekorlama işlemine geçilmiştir. Hazırlanan karışım demir oksit (FeO) ve mangan oksit (MnO) pişmiş zemin üzerine sür-sil tekniği ile eskitme etkisi verilmeye çalışılmıştır. Hikayenin akışına göre şekillendirilen çalışmadaki kağıt şekilleri; kendisine gösterilmeyen sevgiliye yazdığı not kâğıtlarını temsil etmektedir. Düzenlemenin ilk sayfasında fırçayla dekorlanan ağaç, gencin ilham aldığı incir ağacını temsil etmektedir. Daha sonra türkünün nota ve sözleri zemin üzerine dekorlanarak, türkü ile hikaye arasında çağrıştırmacı görsel bir etki oluşturulmaya çalışılmıştır.

Çalışmada, siyah, kahverengi, yeşil ve ceviz yeşili renkler kullanılmıştır. Renklendirme aşaması biten çalışmanın tüm yüzeyi boya pistolesi kullanılarak şeffaf sır ile sırlandıktan sonra 1050 ⁰C sırlı pişirimi gerçekleştirilmiştir.

5.19. Çalışma 19

Çalışma Adı	Aşağıdan Gelir Omuz Omuza
	
Çalışma Adı	Aşağıdan Gelir Omuz Omuza
Boyut	147x21x20cm, 10x5cm, 7x5cm
Kullanılan Malzemeler	Şamotlu kil, demir oksit (FeO) ve mangan oksit (MnO) kahverengi, siyah, yeşil ve ceviz yeşili sır altı boyası. Eskitme sunta 68x48cm kalınlık 4 mil.
Biçimlendirme Yöntemi	Elle şekillendirme
Pişirim	İlk pişirim 950 °C sırlı pişirim 1050 °C

Görsel 45: Çalışma 19ve detayları

Türkü hikâyesine uygun tasarımın eskiz çizimleri yapıp yorumlandıktan sonra seramik malzeme yüzeyine aktararak şekillendirilmiştir. Plaka halinde açılan kil,

orijinal bağlama teknesi üzerine giydirilerek; modelin şeklinin alması planlanmıştır. Etrafındaki fazla kil kesilerek, işlenecek motifler için kolaylık sağlamak amacıyla denetimli olarak dinlenmeye bırakılmıştır. İstenilen sertliğe ulaşan bağlama şekilli kilin üzerine tasarımdaki bitkisel motifler ince uçlu modelaj kalemi yardımı ile yansıtılmıştır. Oyma işlemi ile şekillendirilen motifler eski bağlamalarda kullanılan ilk motifler ile şekillendirilip çalışmada zengin bir görsellik oluşturulmuştur. Düzenlemenin tamamlayıcısı olarak çeşitli notalar vakumlu kille şekillendirilerek denetimli olarak kurumaya bırakılmıştır. Düzenlemedeki bağlama yaşanan açılı olay sonrası “Aşağıdan Gelir Omuz Omuz” türküsünün söyleyen aşığı temsil etmektedir. Hikâyede geçtiği üzere yaşanan olay sonrası benzeri olaylar içinde söylenen bu türkü, çalışmadaki akıp giden notalarla simgelenmektedir. Kuruma işlemi biten çalışma ilk pişirim için fırına yerleştirilerek 950 °C’de pişirilmiştir.

Hikâyenin temasına uygun olarak tasarlanan çalışmada, renk ve biçim uyumu hikayedeki dönemin renk ve biçimini yansıtmaktadır. Sırlamada kahverengi, kırmızı mavi siyah, yeşil ve ceviz yeşili sır altı boyası, daldırma tekniği ile bölgesel olarak sırlanmıştır. Kırmızı mavi sır bölgesel geçişler için pistole ile püskürtülerek sırlanmıştır. Daha sonra çalışmanın tamamına şeffaf sır püskürtülerek çalışma daha renkli ve canlı bir görünüme kavuşmuştur. Çalışma, 1050 °C’de elektrikli kamara fırınında pişirilerek tamamlanmıştır. Düzenleme, sergilenen şekilde tasarıma uygun daha önceden hazırlanan metal ve diğer materyallerle montajı yapılmıştır.

SONUÇ

Türkçe söylenmiş şiir anlamına gelen "Türkü" nün "Türkî" sözünden geldiği görüşü genelde kabul edilmiştir. "Türk'e has" anlamına gelen bu söz halk ağzında "Türkü" şekline dönüşmüştür. Türkü sözü muhtelif Türk boylarında farklı kelimelerle isimlendirilmiştir. Türküyü Azeri Türkleri mahnı; Başkurtlar halk yır; Kazaklar Türki, türük, halık, ani; Kırgızlar aydımı; Uygur Türkleri de nahşa, koça nahşisi olarak tanımlamışlardır (Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü,1991: 908).

Türkü, hece ölçüsüyle yazılmış sözleri ezgi ile söylenen Türk halk şiiridir. Türküler, tarihin en eski çağlarında Şamanların (kamların) mitolojik dönemlerdeki dönüşü simgeleyen törenler sırasında Tanrı'yı anmak, ona övgüler sunmak, ondan çeşitli dileklerde bulunmak için icra edilen ritüellerde ezgi eşliğinde söyledikleri bugünkü manada ilahileri andıran ilkel şiirlerle ortaya çıkmıştır. Bu ilk ezgili eserler zaman içinde değişimlere uğrayıp gelişmiştir. İlk türküler diye nitelendirilebilecek olan bu eserler, aynı zamanda Şamanların çeşitli törenler esnasında bir çalgı aleti eşliğinde okudukları diğer ezgili şiirlerle birlikte konu bakımından oldukça zenginleşmiştir.

Türküler hayatımızın vazgeçilmez bir parçasıdır. İnsanoğlu, genellikle diğer türlere nazaran kendi ifadelerini, iç dünyasını türkülere dökmüş, türkülerle konuşmuş, türkülerle dertleşmiş, türkülerle hasret gidermiş, türkülerle acılarını, sevinçlerini dile getirmiş, içindeki duygusunu türküler vasıtasıyla dile getirmiş, yârine selam uçurmuş ve yârinden türkülerle selâm almıştır. Dolayısıyla türküler kültürümüzde önemli bir iletişim aracı olmuştur. Bu yüzden, onlarda kullanılan her bir sözün kendine özgü derinliği ve anlamı bulunmaktadır (Arnaut, 2009: 6).

Çalışmanın birinci bölümünde; "türkü" kelimesinin etimolojik çözümlemesi, oluşumu, konusu ve birleştiriciliği incelenmiştir. İkinci bölümde; hikayeli türkülerin oluşumu ve gelişimi üç başlık altında toplanmıştır. Hikayeli türkülerin şahıs kadrosu (insanlar, erkekler, kadınlar, çocuklar ve tarihi şahsiyetler) altı başlık altında toplanmıştır. Üçüncü bölümde tezde ele alınan 19 türkünün hikayeleri ve sözleri incelenmiştir.

Dördüncü bölümde; tezdeki uygulamaların ele alınış süreçleri iki başlık altında (araştırma, tasarım ve uygulama) süreçleri, ele alınmıştır. Aynı bölüm de seramik çalışmalarının yapım süreçlerinde kullanılan yöntemler ve teknikler incelenmiştir.

Son bölüm olan beşinci bölümde; tez kapsamında yapılan çalışmalar ve ilgili açıklamalar yer almıştır.

Bu çalışmada uygulamaya geçmeden önce seçilen konu birçok başlıkla desteklenmiştir. Yukarıdaki satırlarda da bahsedildiği gibi bunlar arasında hikâyeli türkülerin oluşumundaki etkenler, hikayeli türkülerin şahıs kadrosu, çeşitli şahsiyetler, halk kültürü unsurları, gelenekleri, görenekleri göz önünde bulundurularak çalışmalar seçilirken yine bu başlıklar dikkate alınıp, tasarımlar oluşturulmaya çalışılmıştır.

Anlatılan hikâyelerin etkileyici yönlerini, odak noktasını bularak birçok figürle değil de bazen tek figür, tek renkle anlatılmaya çalışılmıştır. Bu anlatım bazen figürün hüznü duruşuyla, çaresizliğiyle ya da renklerle simgelendirilip sergilenmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışma kapsamında sonuç olarak türkü hikayelerinin, günümüz seramik teknikleri kullanılarak seramik alanında yorumlanması ve uygulamalı olarak sanatseverlerle buluşturulması amaçlanmıştır. Ayrıca geçmişten günümüze gelen ve neredeyse herkes tarafından dinlenen ayrılık konulu türkülerin hikâyelerini özümseyip anlatarak bu türkülerini tekrar tekrar dinlerken düşündürmek, Orta Asya'dan günümüze kadar bu türkü kültürünü gelecek nesillere unutturmamak amaçlanmıştır. Bu amaç farklı bir dille yani seramik sanatıyla hayat bulmuştur.

KAYNAKÇA

- AĞATEKİN,M.(1993).**“Cumhuriyet Sonrası Çağdaş Türk Seramik Sanatının Gelişimi ve Anlatım Yönünden Değerlendirilmesi”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Seramik Anasanat Dalı, Eskişehir.
- AKDOĞU, O.(2003).**Türk Müziğinde Türler ve Biçimler, no162, 2003,İzmir.
- AND, M.** 100 Soruda Türk Tiyatrosu, gerçek yayın evi, baskı 1, 1970,İstanbul.
- ARCASOY,A.(1983).**Seramik Teknolojisi,Marmara Üniversitesi Yayın no 157,İstanbul.
- ARGAÇ, N.**Yörük- Ani Selendi Tarihi,Vesta Ofset yayın evi,baskı 1 2008 İstanbul
- ARNAUT,T.**“Gagauz Türkülerinde Aşk ve Ölüm Motifleri” Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları, Sayı 11. 2009,Ankara.
- ARTUN, Erman,** “Türkü Söylemek Geleneği İle Türkülerde Tür, Şekil ve Tasnif Üzerine Düşünceler” Turkoloji.cu.edu.tr (03.08.2014).
- ATAMAN, A.** Bu Toprağın Sesi (Halk Musikimiz) Türk Ed. Vakfı Yayınları, 1. Baskı, Yayına Hazırlayan: Süleyman ŞENEL, İstanbul, 2009
- AYTA, T.** “Toprak Sanatlarında Dekoratif Uygulama Yöntemleri”, Sosyal Yayınlar, İstanbul, 1976.
- AYTAŞ, Gıyasettin,** “Türklerde Turna” w3.gazi.edu.tr. (24.05.2015)
- BAŞGÖZ, İ.** Türkü, Pan Yayıncılık, 1. Baskı, 2008 İstanbul
- BLANDİNO B. 2001;** The Figure in Fired Clay, New York
- BULUT, M.** “ Bir Sosyal Temsil araştırması: Medya da ve Üniversite Öğrencilerinde ‘Törenin’ Algılanışı” Ç.Ü Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi, c. 17 S.3 2008
- ÇOBANOĞLU, Ö.** “Türk Olgusu Bağlamında ‘Türkü’ ve ‘Şarkı’ Terimlerinin Yeniden Tanımlama Denemesi” Türk Yurdu Ankara 2010, C. 30, S. 269
- ÇOLAK, Uğur,** “Türkülerde İşleme Eser Sahipliği” www. Ankarabarusu. org.tr

- DEMİR, Ö. BAKAR, N.** “Silifke Yörelereinde doğum, Evlenme ve Ölüm gelenekleri Üzerine Bir Araştırma” Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 2012, S.111
- DÖNMEZ, B. M., KARABURUN, D.** “Türk Halk Müziği Sözlerinde Metaforik Anlatım Geleneği” Uluslararası Edebiyat, Türkçe Veya Türk Dili Dergisi C.8/4, 2013, Ankara.
- EKİCİ, Savaş,** “Türk Halk Çalgılarının Tarihi Gelişimi” www.turkuler.com
- ELÇİN, Ş.** Halk Edebiyatına Giriş, Akçağ Yayınları, 8. Baskı, 1988, Ankara.
- ELİADE, M.** Ebedi Dönüş Mitosu, imge kitabevi yayınları, 1. Baskı, Çev. Ümit Altuğ, 1994, Ankara
- ERGUN, P.** Türk Kültüründe, Ağaç Kültü, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları Ankara 2004.
- ERKEK, Hasan** “Oyun İçinde Şarkı ve Türküler” dergiler.ankara.edu.tr
- ESEN, A. Ş.** Anadolu Türküleri, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1. Baskı, 1986, Ankara
- FOUCAULT, M. GUTMAN, H. HUTTON, P. H.** Kendini Bilmek, Om Yayınevi, 1. Baskı Çev. Gül Çağalı Güven, 1999, İstanbul
- GAZİMİHAL, M. R.** Anadolu Türküleri ve Musıki İstikbalimiz, Ötüken Neşriyat, 1. Baskı, 2006, İstanbul.
- GÖĞCELİ, Y. K,** “Sarı Yıldız Mavi Yıldız” Türk Folklor Araştırmaları, Say:54 Ekim 1953, C.3.
- GÖHER, F, M** “Türkülerde Motifler” Türk Yurdu, C. 30, Sayı 269. 2010 Ankara
- GÖZGÖR, B,** “ Malatya Müzesinde Bulunan Matara Biçimli Kapların Özgün Seramik Yüzeyde Yorumlanması” Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- GÜNAY, U.** "Osmanlı İmparatorluğu ve Türk Halk Kültürü", Osmanlı Kültür ve Sanat, Yeni Türkiye Yayınları, 1999 C.9. Ankara.

- GÜNEŞ, B. BAK,** Hadi, “Türkülerin Birleştirici Gücü, Türk Halk Müziği ile Rus Halk Müziğinin Ortak Yanları” Kültürümüzde Türkü Sempozyumu Bildirileri, 22-25 Ekim 2011, C. II, .
- GÜRDAL, İ.**“Türk Dünyası Halk Çalgıları” Türk Yurdu Yayınları, C. 30, Sayı 269. 2010 Ankara.
- GÜVEN, M.** Türk Yurdu Dergisi Ocak c:30,2010.
- GÜVEN, M.** Türküler Dile Geldi, Ötüken Neşriyat yayıncılık,1.Baskı, 2009 İstanbul. .
- İVGİN, Hayrettin,** “Türkülerin İnsan Hayatındaki Yeri ve İşlevleri” Kültürümüzde Türkü Sempozyumu Bildirileri, 22-25 Ekim 2011, C. II, .
- KALINKARA, V.** Tasarım ve Dekorasyon,Gazi kitabevi,2. Baskı, 2006,Ankara.
- KARADENİZ, B.** Deli Gönül Türküler, KaraMavi Yayıncıları,1. Baskı.İstanbul 2010.
- KARADENİZ, B.** Gül yüzlüm Türküler, Kara Mavi Yayınları, 1. Baskı, 2010, İstanbul.
- KARADENİZ, B.** Notalarıyla Türküler, Kara Mavi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2010.
- Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I,** Kültür Bakanlığı Yayınları,1991 Ankara
- KAPLAN, AŞIK A.(2019)** “Ak Taş Diye Belediğim”23.02.2018.
- KAPLAN,AŞIK A.(2019)** “Taşa Verdim Yanımı”23.02.2018
- KAYNAR, Ü.** Türk Halk Kültürü ve Halk Müziği, Ege Yayınları, 1. Baskı, 1996 İstanbul.
- KINIK, M.** “Türk Halk Müziği Kültüründe Birleştirici Unsur Olarak Hüseyini Dizisi Ve Hüseyini Türküler” Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2011 c:8, Sayı 16 .
- KIVRAK, R.**“Türkün Türküsü” Türk Yurdu, Ocak 2010 Ankara, Sayı 269.
- KIZILKAYA N.** (2007), “Sunam Türkü Hikayesi Tiyatrosu” İnönü Üniversite Halk Oyunları Topluluğu, Malatya.
- KORAMATLI, F.** “Antik Dönemde Orta Asyada Müzik ve Anadolu ile Özbek Müziği Arasındaki İlişkiler” Bildiri Metni, I. Uluslararası Tarihte Anadolu Müziği Çalgıları Sempozyumu, Ankara (12-13 Kasım) 1999.

- KÖKSEL, Behiye**, “Türkçenin Öğrenilmesinde Ninniler ve Türküler”
<http://sezgindoğan.files.wordpress.com>
- KÖPRRÜLÜ, M. F.** Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman Hikâyesi, Evkaf Matbaası,
Birinci Basım, 1930, İstanbul
- KÖPRÜLÜ, F.** Edebiyat Araştırmaları, C.1, Alfa Yayıncılık, 2 Baskı,1989, İstanbul
- KÖSE, Nerin**, “Türk Halk Hikâyelerinin Tasnifi Hakkında” V. Milletlerarası Türk
Halk Kültürü Kongresi Halk Edebiyatı Seksiyon Bildirileri II. Kültür Bakanlığı
Yayımları, 1997, Ankara
- KURT, Necdet**, Türküleri Anlam Dünyası- Türkü Metinlerinde Sürrealist Yaklaşımlar
ve Benzetmeler, Malatya Türk Halk Sempozyumu Bildirileri, 11-13 Kasım 2011
Malatya
- MALKOÇ, Ali Rıza**, Türküler Bizi Söyler 1, Türkü Devri Yayınları, 1. Baskı, 2006,
Bursa.
- MEMMEDOVA, Elmira**, “ Türkülerin Birleştirici Gücü Bağlamında Türk Halklarının
Entegrasyonu ve Türkçenin Gelişimi” Kültürümüzde Türkü Sempozyumu
Bildirileri, 1 (22-25 Ekim 2011) .
- MİRZAOĞLU, F. Gülay**, “Lirik Türkülerde Kadın Tipleri” Türkbilig 2010 C. 20 S.1
- MUTLU, H. S.** Zamanın Çarkında Anadolu’da Seramik, Anadolu Sanat, 2007.
- OĞUZ, M. Öcal**, “Halk hikâyeleri” ekitap.kulturturizm.gov.tr
- ORAL M.** Büyükgün (2003), “Kelenderis Buluntusu Pişmiş Toprak Kandiller ve
Çaylum Buluntusu Pişmiş Toprak Küplerin Günümüz Seramik Teknolojisiyle
Üretilme Denemesi””, Eskişehir: III. Uluslar Arası Eskişehir Pişmiş Toprak
Sempozyumu Bildiriler Kitabı.
- ÖNEY, Feryal**, Türkülerin Tanıklığı, Kadın Ağzı Türküler, www.ses.org, (12.08.2014).
- ÖZARSLAN, M.** “Geleneksel Müzik ve Türküler Üzerine” Türk Yurdu, Ocak 2010,
Sayı 269.
- ÖZBEK, M.(1975)** Folklor ve Türkülerimiz, Ötüken Yayın,430,İstanbul
- ÖZÇELİK, Mustafa**, Türküler Bizi Söyler, Eskişehir, 2013

- ÖZTELLİ, Cahit**, Evlerinin Önü, İstanbul, 1972
- PETERSON, JAN VE SUSAN** Çev. Sevim Çizer, Seramik Yapıyoruz, İzmir 2009
- PİŞİREN,E**, “Arda Boylarında Kırmızı Erik” Türküsünün Hikayesi edebiyatgalerisi.net
13.04.2015
- RENDE, AYDOĞDU**, Özlem, “Çorum Halk Türkülerinde Kadının Yeri”
Kültürümüzde Türkü Sempozyumu Bildirileri, 22-25 Ekim 2011, C. II, .
- SAĞLAM, S.** “At Türküleri” Türk Yurdu, Ocak 2010, Sayı 26,Ankara.
- SANTUR, Emine Meltem**, “Evlenme Adetleri” www.folklor.org.tr .
- SEVİM, Sıdıka Sibel** Dekor ve Uygulama Teknikleri, İstanbul 2007 .
- SÖZER, Vural**, Müzik, Ansiklopedik Sözlük, İstanbul 1996
- SÜMER, Güner**, Endüstriyel Seramikler, c. III, Eskişehir 1994.
- SÜMER, Güner**, Seramik Sanayi El Kitabı, Eskişehir 1988.
- ŞAHİN, Hüseyin, ÖZEROL, Süleyman**, Arguvan Türküleri, İstanbul 2004.
- ŞİMŞEK, Esmâ**, “ Hasrete Yansıyan Kadın Ezgileri Bağlamında Eğin Türküleri”
Kültürümüzde Türkü Sempozyumu Bildirileri (22-25 Ekim 2011) c. 2, Sivas
2013
- ŞİMŞEK, Esmâ**, “Karacaoğlana bağlı olarak Anlatılan Kısa Hikayeli Türküler” Milli
Folklor dergisi, Ankara 2007, Sayı:76
- TEKİN, Hatice Selen**, “popüler Kültür ve Türkülerimiz” Motif Akademi Halkbilimi
Dergisi 2012-1/Ocak-Haziran (Balkan Özel Sayısı)
- Yol(Kaset), Tolga Sağ**, Tolga Çandar/Güvercin Müzik:(14.01.2015).
- Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi 2**, Ankara 2006.
- Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi 3**, Ankara 2002.
- Türk Halk Müziğinden Seçmeler1**, TRT Müzik Dairesi Yayınları,s.264,2004,Ankara
- Türk Ocakları Ankara Şubesi**, “Altaylardan Tunaya Türk Dünyasından Seçme
Türkülerimiz”, Ankara 2005.

- TÜRKMEN, Uğur** “30 Ağustos-Kocatepe Konulu Marş ve Türkü Dağarcığı”
<http://kutuphane.dogus.edu.tr> 03.06.2013.
- TÜRÜN M. (2019)** “Aşağıdan Gelir Omuz Omuza” 10.03.2019.
- TÜRÜN M. (2019)** “Yıldız Türkü Hikayesi” 10.03.2019.
- TÜRÜN M. (2019)** “Kırmızı Gül Demet Demet” 10.03.2019.
- UĞURLU, Nurer** Folklor ve Etnografya (Halk Türkülerimiz) İstanbul 2009
- UZUN, Mustafa Öner**, “Anadolu İnançları Bağlamında Türkülerimizde Gök Cisimleri” Akademik Bakış Dergisi, 2012, S.33
- VURAL, Göher Feyzan**, “Orta Asya Türk Dünyasında ‘Davul’un Önemi Ve Simgesel Anlamı, Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi, c.5, S.20, 2013.
- VURAL, Göher Feyzan**, “Türk Kültürünün Aynası Türküler” Yeni Dünya Bilimler Akademisi e- dergisi. 2011 C. 6 S.3
- WANNİG, Detlew Klaus**, “Türk Halk Türkülerinde İnsan” Çev. Mustafa Özdemir, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S.11, 1999.
- YILMABAŞAR, Jale** “Jale Yılmabaşar Seramikleri”, 1980.
- YILMAZ, Ali**, “Kavalın Tarihçesi, Türk Müziğindeki Yeri ve Önemi” kavalist.tr.gg
- YILMAZER, Yunis** Alçı Şekillendirme Model Kalıp ve Seramik Döküm Teknikleri,2008,İstanbul.
- ZEYBEK, Şerife Nihal**, “Ege Türkülerinde Giyim-Kuşam ve Tesettür” Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Mart 2015 S.2
- ZİYADİNOVA, Elnara**, “Kırım Tatar Halk Türkülerinde Sembol Olarak Bitkiler” Çev. Burcu Kaçmaz,, Karadeniz Araştırmaları Dergisi, S.11, 2006.

İnternet Kaynakları

Ekitap.kulturturizm.gov.tr, “Ağıtlar” 29.05.2015

<http://www.turkudostlari.net> erişim tarihi: 22.05.2013

<http://www.kutahya.gov.tr> Kütahya Valiliği Ansiklopedisi erişim tarihi: 23.07.2013.

<http://www.turkudostlari.net> erişim tarihi: 27.05.2013

www.topragızbiz.com

www.turkuler.com erişim tarihi: 04.02.2014.

<http://www.turkudostlari.net> erişim tarihi: 22.05.2013

www.turkulerimiz.biz.

<http://www.erkurum.gov.tr/hikaye.asp> Erzurum Valiliği erişim tarihi: 02.03.2014.

<http://www.turkuyurdu.com> erişim tarihi: 02.04.2014.

<http://www.hikayeler.gen.tr> erişim tarihi: 28.03.2014.

<http://akpinarkirsehir.tr.gg> erişim tarihi: 14.05.2014.

www.akormerkezi.com.

<http://www.turkucu.net/turku-sozu.asp> erişim tarihi: 04.04.2014 .

(http://www.bekirhoca.com/turku_oykuleri/oyku.asp) erişim tarihi: 22.01.2017

(<http://www.sozvesiir.com>) erişim tarihi: 22.01.2017

Tdk.gov.tr Büyük Türkçe Sözlük. (22.02.2014).

(<http://www.muslimheritage.com/article/ottoman-music-therapy>)